NOVA TRIBINA

SEMESTRALNA REVIJA ZA RELIGIJU, KULTURU I MISAONU ORIJENTACIJU

GODINA XI
BR.19 15 KN

Kondrusiewicz
Pozo
Fuček
Besançon
Haas

OTVORITE VRATA KRISTU

SADRŽAJ

UVODNIK

U PRVOM PLANU: Jubilej 2000.

PRINOSI

POD POVEĆALOM

DUHOVNOST

PROTIV STRUJE

MOZAIK

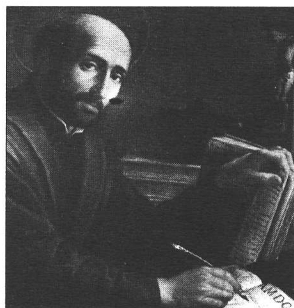
PRESVETO TROJSTVO I MARIJA

Blažena Djevica Marija ima privilegirano mjesto u povijesti našega Spasenja. O njezinom odnosu sa svakom od osoba Presvetoga Trojstva kojemu je posvećena ova jubilarna godina za naš list piše o. CÁNDIDO POZO D.I.

ISLAM U EUROPI

Islam je stvarnost koja u Europi danas kao i kroz povijest nameće ozbiljna pitanja. Objavljujemo relaciju koju je gospodin ALAIN BESANÇON održao na Drugoj posebnoj sinodi biskupa za Europu.

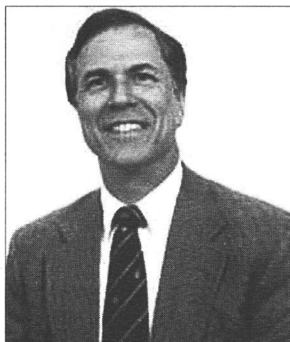

PRIJEĆI PRAG DUHOVNIH VJEŽBI

Duhovne vježbe po načinu sv. Ignacija Lojolskog već odavna su prokušano sredstvo susreta i približavanja Bogu. O značenju, vrijednosti, mjestu u katoličkoj duhovnosti, načinu obavljanja i plodovima... piše o. IVAN FUČEK D.I.

ETIČKO PROMIŠLJANJE TEHNOLOGIJE

Prati li velika dostignuća na mnogim poljima i naš moralni napredak? Kakvo je uopće sadašnje stanje morala s obzirom na dostignuća i otkrića znanosti? O tome u tekstu pod gornjim naslovom piše JOHN HAAS.

NOVA TRIBINA
Semestralna revija za religiju, kulturu i misaonu orijentaciju
2000, br. 19

■

IZDAVAČ
"VOX" d.o.o Split

■

UREDNIŠTVO
Dražen Ćaleta
Marko Trogrlić
Vicko Vitasović
Stipe Čelar, gl. urednik

■

SVOJE DOPISE MOLIMO ŠALJITE NA ADRESU:
Nova Tribina
Poljana G. Ninskog 5/1
21000 Split

■

Rukopisi i fotografije se ne vraćaju.

■

Prilozi i tekstovi ne odražavaju nužno stajališta Uredništva.

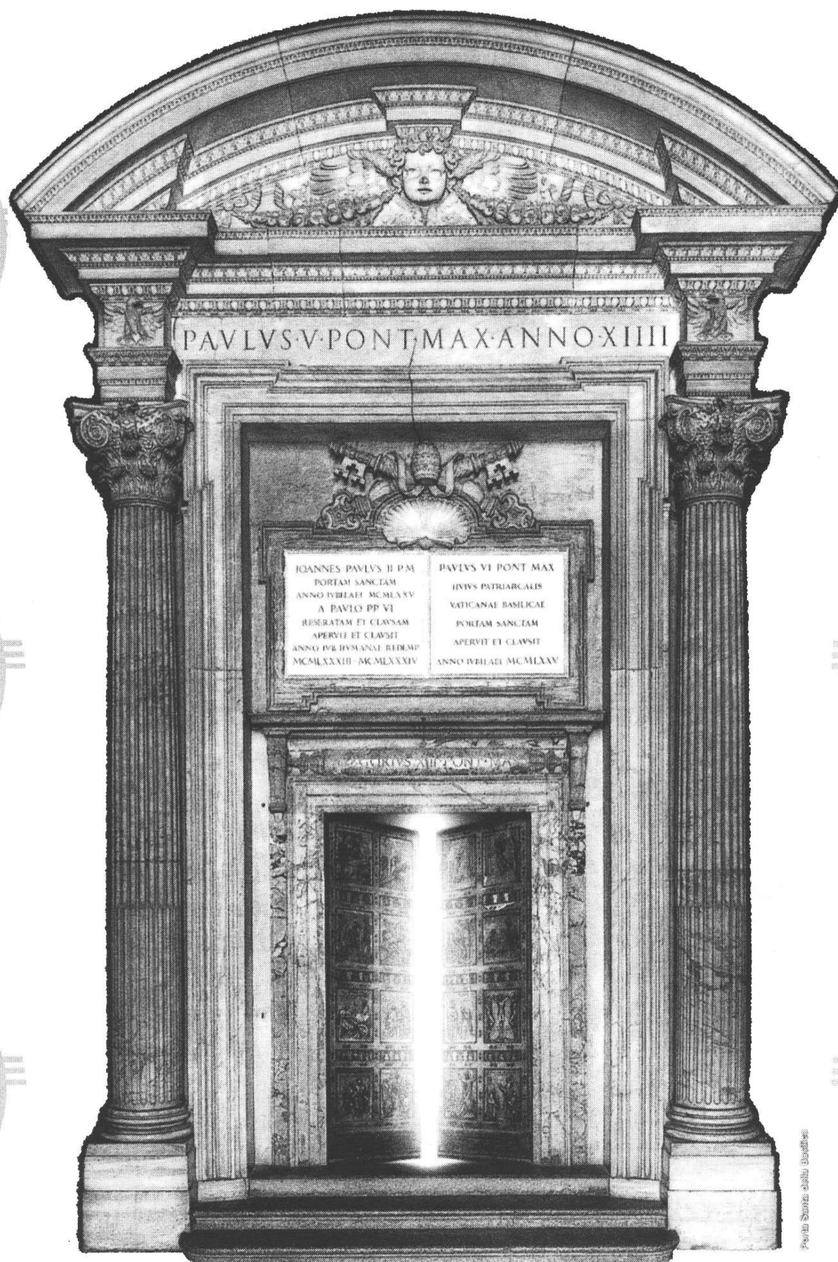
■

TISAK
"Dalmacija papir" Split

■

■

Tiskano u rujnu 2000.

PAVLVS·V·PONT·MAX·ANNO·XIIII
IOANNES PAVLVS II P.M.
PORTAM SANCTAM
ANNO IVBILAEI MCMLXXV
A PAVLO PP VI
RESERATAM ET CLAVSAM
APERVIT ET CLAVSIT
ANNO IVB HVMANAE REDEMP
MCMLXXXIII - MCMLXXXIV
PAVLVS VI PONT MAX
HVIVS PATRIARCALIS
VATICANAE BASILICAE
PORTAM SANCTAM
APERVIT ET CLAVSIT
ANNO IVBILAEI MCMLXXV

Otvorite vrata Kristu

"Otvorite vrata Kristu!" – poruka je kojom je papa Ivan Pavao II. već u prvoj svojoj propovijedi na Trgu sv. Petra u Rimu, kao novoizabrani rimski biskup – nasljednik sv. Petra – započeo svoju papinsku službu. I to je poruka koja se kao kakva zlatna nit provlači kroz svih ovih 21 godinu njegova papinstva!

Nemilosrdno rastrgan od onoga čemu upravo kao čovjek ne može umaknuti, naime od odgovora na ona temeljna pitanja o smislu i svrsi svojem kao i svijeta oko njega, te od nemilosrdnih zahtjeva svakodnevice, koja mu mnoštvo toga nameće, što ga čini nesposobnim da predahne, da se ozbiljno, temeljito i duboko sabere, čovjek konca dvadesetog stoljeća, nakon svih zabluda i stranputica, životno je potreban pomoći. Treba tom čovjeku uputiti spasonosnu poruku o Onome koji mu jedini otkriva veličinu i dostojanstvo čovjeka i potpuni smisao njegova života.

Doista, jedino u Kristu – Bogu koji je postao čovjekom – čovjek može pronaći odgovore na sva svoja pitanja. Stoga otvoriti vrata svoga srca, svoje egzistencije Kristu, znači doživjeti najdublju promjenu, znači temeljito osmisliti svaki trenutak svojega života i u njemu svaki, pa baš i najsitniji detalj.

I to je ono na što Papa poziva! Mi kao kršćani već smo krštenjem postali djeca Božja, ucijepljeni u Krista kao loze u trs. Otuda nam i poziv navijeŝtati Ga drugima, pomoći im pronaći i živjeti Njegovu poruku spasenja. Otvoriti vrata svoga života Kristu, znači iz dana u dan živjeti s Kristom i za Krista, znači imati Ga neprestance pred očima kao posvemašnji Uzor, znači uvijek – pa što koštalo da koštalo – biti prijatelj dobra i smrtni neprijatelj zla i grijeha, znači do posljednjeg daha, pa i pod cijenu kontinuiranog mučeništva pod latentnim i perfidnim suvremenim oblicima progona katolika, ostati vjeran vitez Kristov.

U ovoj jubilarnoj godini pozvani smo dakle na temeljitu obnovu svoje pripadnost Kristu i Crkvi. Crkva nas potiče da upravo zaronimo u razmatranje Otajstva Utjelovljenja Isusa Krista, te da se, obnovljeni iznutra i kao pojedinci i kao Crkva, hrabro suočimo s izazovima vremena i prilika u kojima živimo. A uvijek i u svemu pod Gospinom zaštitom! Poučeni i u tome Papinim primjerom, s velikom nadom u ovom općem beznađu, povjerimo svoj vjernički život, život naše Crkve i naše domovine Gospi. Ona će i danas biti *Najvjernija Odvjetnica*, pitanje je samo koliko ćemo mi otvoriti vrata Kristu, hoće li naš život biti kršćanskiji!

Presveto Trojstvo i Marija

U povijesti spasenja ljudskog roda Blažena Djevica Marija je imala i ima posebnu ulogu. U ovoj jubilarnoj godini, odzivajući se na poziv Svetog Oca pape, upiremo naše oči na Otajstvo Utjelovljenja, kao i na onu po kojoj nam je došlo spasenje – na Blaženu Djevicu Mariju, Majku Božju i Majku Crkve. Članak koji slijedi za naš list napisao je ***o. CÁNDIDO POZO D.I.***

Ivan Pavao II. želio je da velikom Jubileju koji slavimo ove godine, kao dvijetisućljetnu obljetnicu rođenja Gospodnjeg, prethode tri godine ozbiljne pripreme, koja bi morala imati teološku strukturu, što znači trinitarnu (TMA 39). To je značilo da je svaka od ovih pripremnih godina bila posvećena jednoj Božanskoj Osobi. Prva od triju godina (1997) trebala se usredotočiti na "razmišljanje o Kristu, Riječi Očevoj, postaloj čovjekom" (TMA 40). Druga godina pripreme trebala se živjeti u svjetlu Osobe Duha Svetoga (TMA 44) i konačno godina neposredno ispred dvijetisućite trebala se slaviti uzimajući Boga Oca kao žarišnu referentnu točku (TMA 49). Mislim nadalje da svaki katolik sa zahvalnošću treba gledati to da je Vrhovni Prvosvećenik pozvao svu djecu Crkve promatrati kroz ove tri godine Marijin lik, na transverzalan način, u njenom odnosu prema svakoj pojedinoj Božanskoj Osobi kojoj je jedna od ovih konkretnih godina posvećena (TMA 43. 48. 54.). Na ovaj način, sam Papa nam je stavio pred oči jedinstveni odnos koji Presveta Djevica ima prema različitim Osobama Trojstva.

Već je Drugi vatikanski koncil, u poglavlju koje je posvetio Presvetoj Djevici u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi, sintetizirao ove odnose jednim apsolutno tradicionalnim izrazom: Marija je "Majka Boga Sina, i zato premila kći Očeva i svetište Duha Svetoga" (LG 53).

O. Cándido Pozo rođen je u Caceres-u u Španjolskoj 1915. g. Od 1941. član je Družbe Isusove. Magisterij iz filozofije postigao je na Sveučilištu u Madridu 1949. a doktorat iz teologije na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu 1956. Profesor je na teološkom fakultetu u Granadi od 1956. i višegodišnji dekan istog fakulteta. Profesor je i na Gregoriani od 1965. godine. O. Pozo je jedan od najuglednijih teologa u Crkvi danas; autor je mnoštva članaka u mnogim revijama i enciklopedijama, a njegove knjige iz mariologije i eshatologije već su doživjele mnoštvo izdanja i postale neizbježni priručnici-klasici, teološka djela bez kojih se ne može zamisliti ozbiljan teološki studij.

Premila kći Očeva

Tvrdnja da je Marija na jedinstven način kći Očeva doseže do u srednji vijek. Tako Konrad Saksonski naziva Mariju "la hija nobilísima del Padre" (presvijetla kći Očeva) (usp. A. AMATO, *Dios Padre*: NDM 609). Marija nije bila samo predmet Božjeg stvaralačkog čina, po kojemu je primila svoje ljudsko postojanje. Ona, koja će biti Majka Božjega Sina, poslanog od Oca da bismo primili posinjenje (usp. Gal 4,5), jest također predmet preporoditeljskog čina svoga Sina, koji je uvodi u trinitarnu obitelj kao kći posvojenu. U Njoj koja prima Jedinorođenca Očeva, prihvaćajući anđelov navještaj potpunim predanjem svoje raspoloživosti ("Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj" Lk 1,38), zbiva se također ono što proslov svetoga Ivana tvrdi o svima koji su primili Logos: "A svima koji ga primiše dade vlast da postanu djeca Božja" (Iv 1,12). Ona se rodila nadnaravnom životu koji nam Krist donosi, rođenjem usporednim onome koje će Krist od Nje imati: zbog toga je moramo smjestiti među one "koji nisu rođeni ni od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževljeve, nego – od Boga!" (Iv 1,13).

Marija ne posjeduje samo milosni život, nego je po antonomaziji ona koja je primila ovaj život. Zbog toga je posve znakovito da Joj se kod navještenja anđeo

obraća pozdravom u kojem nema njenog imena; pozdravom u kojem izraz 'milosti puna' zamjenjuje vlastito ime: "Raduj se, 'milosti puna' , Gospodin je s tobom" (Lk 1,28). Naše stanje pravednosti (opravdanja) je ograničeno; supostoji u nama s lakim grijesima i s vremenitim neokajanim kaznama eventualnih smrtnih grijeha oproštenih u sakramentu pokore (DS 1580). Jedino u Mariji njeno stanje milosti svijetli a da ga ove mrlje ne zasjenjuju. Bilo je zbog toga važno da već Tridentinski koncil definira potpunu Marijinu svetost jer nema nikakvog osobnog grijeha, uključujući i laki (DS 1573).

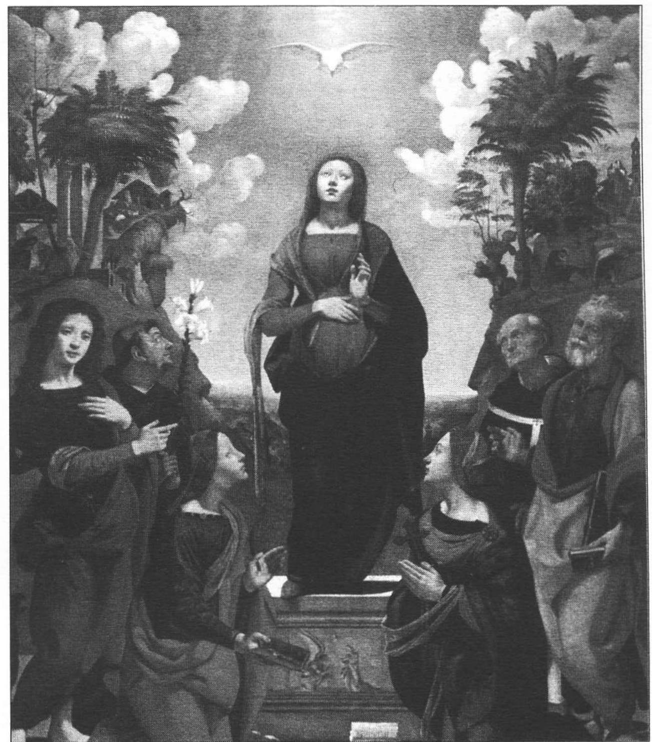
Ali mora se dodati da Marija, po povlastici svoga Bezgrješnog začeća, nije ni u jednom času svoga postojanja u ovom životu oskudijevala milošću. U Njoj se vremenski podudaraju rođenje i preporođenje, dok se u nama (koji smo već na našem početku djeca srdžbe: usp. Ef 2,3) preporođenje po krštenju, rođenje od vode i Duha Svetoga (Iv 3,5), zbiva nakon našega rođenja zemaljskom životu.

Majka Boga Sina

Temeljni Marijin odnos glede svoga Sina Isusa jest odnos njenog Materinstva. S tim u vezi susrećemo slavni izričaj Efeškog koncila, definiran godine 431. godine: Marija je "Majka Božja" (Theotokos), kako Sveti Oci nisu dvoumili da je nazovu (DS 251). Tako su je vjernici zazivali još prije ovoga Koncila, u četvrtom a možda i u trećem stoljeću. Na jednom papirusu do nas su došle riječi najstarije marijanske molitve koja se molila u Crkvi i koja sadrži naslov "Majka Božja" primijenjen na Mariju: "Tvome se milosrđu utječemo, o Majko Božja!; ne odbaci naše molitve u potrebama, nego nas oslobodi od pogibelji,

---

Ako je prva Eva ušla u dijalog s đavlom, bila neposlušna Bogu i donijela svijetu smrt i propast, Marija, Nova Eva, ulazi u dijalog s anđelom, sluša Boga i donosi svijetu Spasitelja i s Njime spasenje.

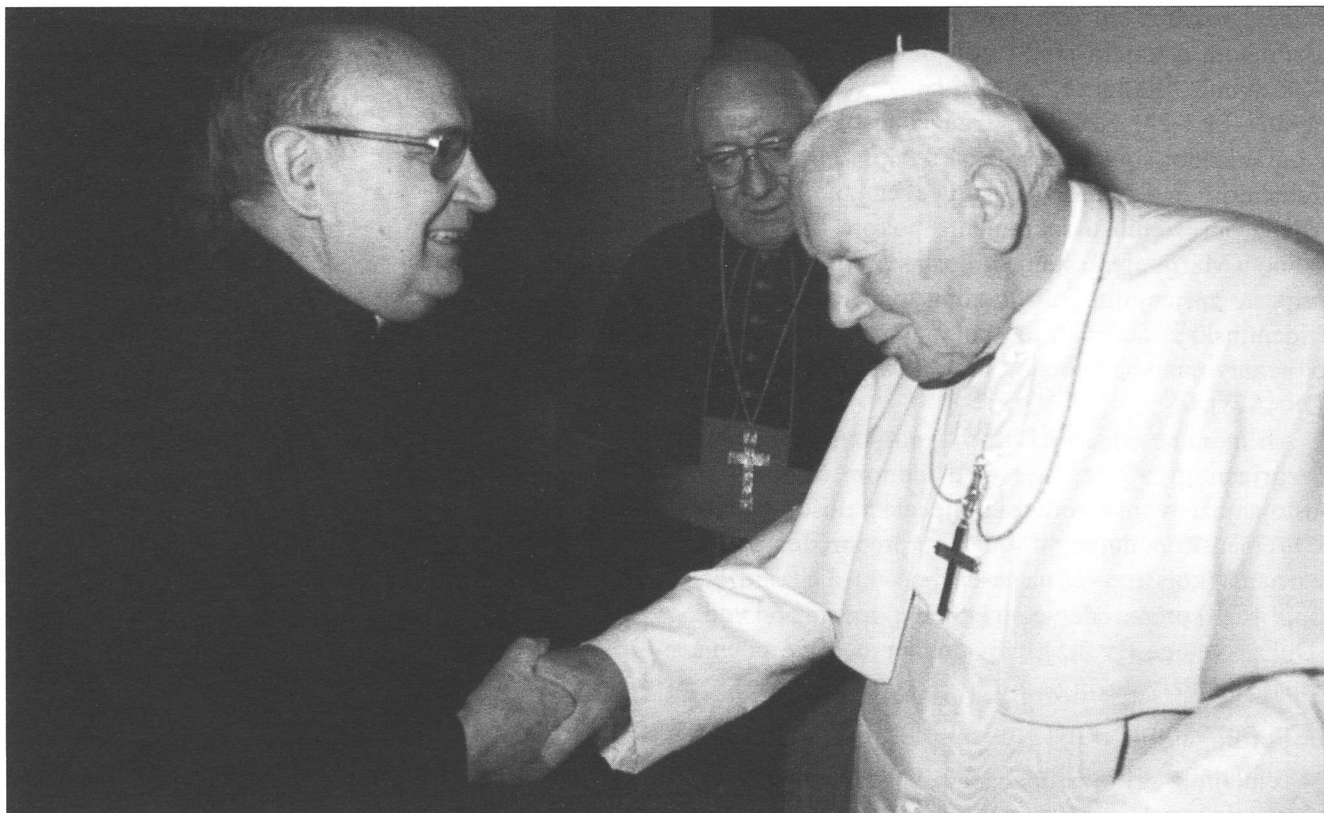
Uznesenje Marijino

jedina čista, jedina blagoslovljena" (*Papyrus* n. 479 iz *John Rylands Library* u Manchesteru).

Molitva je veoma znakovita. Po odnosu koji Marija ima s Isusom (odnos Majke prema svome Sinu) razumije se osobita djelotvornost njenog zagovora. Ovomu se duguje da su se vjernici, već u prvim stoljećima, utjecali Njoj s povjerenjem u svojim potrebama i bijedama.

Ali čak prije nego usmjerimo pažnju na važnost zagovora koja potječe od toga da je Marija Majka Božja, dolikovalo bi podcrtati prvorazrednu teološku važnost koju ovaj naslov sadržava. Nasuprot Nestoriju, sveti Ćiril Aleksandrijski i Efeški koncil razumjeli su da ono što bijaše u igri jest temeljna kršćanska dogma: da je Isus Božanska Osoba; da u Njemu nema nego jedan jedini krajnji subjekt odgovornosti koji je Osoba Logosa. To nam uistinu dopušta reći da je Bog (a ne samo čovjek) trpio za nas, bio za nas razapet i čak smrt podnio (DS 263). Zadivljuje to da se za garantiranje ove istine uteklo jednom marijanskom naslovu: Presveta Djevica je Majka Božja.

Konačno dolikuje ne zaboraviti da Marijino Materinstvo glede Sina Božjega združuje njeno postojanje onome njenoga Sina. Ona je "Presveta Božja Majka, koja je imala dio u Kristovim misterijima" (LG 66). Ona je Nova Eva združena s Kristom, Novim Adamom, prema nauku koji se počeo razvijati u Crkvi počevši od drugog stoljeća. Ako je prva Eva ušla u dijalog s đavlom,

Ivan Pavao II. i o. Cándido Pozo

bila neposlušna Bogu i donijela svijetu smrt i propast, Marija, Nova Eva, ulazi u dijalog s anđelom, sluša Boga i donosi svijetu Spasitelja i s Njime spasenje. "Da" kojim se Marija pokorava volji Božjoj (Lk 1,38), nije bio neki prolazni "da", nego podržavan tijekom cijelog njenog života, a osobito na Kalvariji uz križ svoga Sina.

Svetište Duha Svetoga

Još jedanput, naslov smjera na Marijinu puninu milosti. Ova punina ne znači samo da je Ona bila puna stvorene milosti, nego da je bila hram i povlašteno svetište prisutnosti Duha Svetoga koji prebiva u svim pra-vednicima, a na osobit način u onoj koja je Presveta nad svima njima.

Ne malo kršćana naviknuto je izraziti odnos Marije prema Duhu Svetomu izrazom "Zaručnica Duha Svetoga". Radi se o naslovu koji se popularizirao u Crkvi tek od vremena svetog Franje Asiškog (usp. A. AMATO, *Espiritu Santo*: NDM 689). Danas ne bi imao težinu rizik onih koji su, tijekom dugo vremena već od početaka kršćanstva, bili rezervirani prema ovom naslovu, koji može veoma točno izraziti djelo Duha Svetoga u Kristovom djevičanskom začeću. Ne zaboravimo da u Lk 1,35, tvrdnja: "Duh Sveti sići će na te" podcrtava djevičanstvo u Kristovom začeću i upravo je to odgovor Marijinoj poteškoći u prethodnom retku: "Kako će to biti, jer se ja ne sastajem s mužem."

Naprotiv, apologeti drugog stoljeća morali su se u svoje vrijeme suprotstaviti optužbama koje su potjecale od pogana ili od Židova koji su, izobličujući smisao kršćanske dogme, pokušavali vidjeti u nauku o začeću koje je Marija imala po djelu i milosti Duha Svetoga preživjeli poganski mit o djeci rođenoj tjelesnim općenjem bogova sa ženama (usp. sveti Justin, *Dialogus cum Tryiphone Iudaeo*, 67, 2). Nasuprot opasnosti od ovih krivih tumačenja sveti oci su inzistirali da djevičansko začeće nema nikakve veze s poganskom idejom teogamije (sveti Justin, *Apologia* I, 33). U ovom kontekstu razumije se da je bilo rezervi prema temama koje bi mogle imati prizvuk Marijina zaručničkog odnosa, podesnog da bude manipuliran od strane pogana.

Iz pojma *Svetište Duha Svetoga* bit će jednostavno promatrati Mariju kao ženu poslušnu glasu Duha, koji u Njoj prebiva; ženu koja se dopušta voditi Duhom Svetim tijekom cijelog svog života (TMA 48). Osvijetljeni njenim primjerom mi ćemo također nastojati ostati otvoreni poticajima Duha Svetoga, našega nutarnjeg Učitelja.

■

(TMA - Tertium millenium adveniente)
Preveo: don Lovre Šola

Jubilarni oprost

Prikladan vodič za postizanje jubilarnog oprosta Crkva u ovoj jubilarnoj godini svoj svojoj djeci na poseban način želi posvijestiti vrijednost oprosta u kojem ona, kao poslužiteljica otkupljenja, svojom vlašću dijeli i primjenjuje zasluge Krista i svetaca. Stoga na stranicama našeg lista donosimo hrvatski prijevod Vodiča za postizanje jubilarnog oprosta *koji je priredila Apostolska pokorničarna u Rimu i koji je preveden na sve glavne svjetske jezike.*

O*prost* je otpuštenje pred Bogom vremenite kazne za grijehe kojih je krivica već izbrisana; to otpuštenje vjernik, pravo raspoložen i uz određene uvjete, dobiva posredovanjem Crkve koja, kao poslužiteljica otkupljenja, svojom vlašću dijeli i primjenjuje blago zasluga Krista i svetaca *(Katekizam Katoličke Crkve,* br. 1471).

Nauk o oprostu bitno se temelji na tri vjerske istine:

- na *dugu* (mogućnosti trajanja i nakon sakramentalne ispovijedi vremenite kazne za grijeh, koju treba ispaštati ovdje na zemlji ili u čistilištu);
- na *riznici* (koju Crkva otvara, a sastoji se od žrtve i zasluga Krista našega Gospodina, molitava i dobrih djela Blažene Djevice Marije i svetaca);
- na *prenosivosti* (duhovnih dobara općinstva svetih ili na vrhunaravnoj solidarnosti u mističnom Kristovu tijelu).

Korist uporabe oprosta, svečano proglašene na Tridentskom saboru (*Dekretom o oprostima,* na 25. sjednici, od 4. prosinca 1563.), Pavao VI. je potvrdio Apostolskom konstitucijom *Nauk o oprostima,* od 1. siječnja 1967. Taj nauk pomaže spašavanju duša, ne samo pojedinih vjernika, nego je značajan za život cjelokupne crkvene zajednice. On, prije svega, naučava da je grijeh zlo i da je za teške grijehe počinjene nakon krštenja, nužno potrebna sakramentalna ispovijed, ako se grešnik želi spasiti. Osim toga, potiče na ljubav, koja se na izvanredan način ostvaruje kad oproste prikazujemo kao pomoć preminuloj braći i sestrama. Oprosti također bude nadu u potpuno pomirenje s Bogom Ocem, pojačavaju hijerarhijsko zajedništvo između vjernika i zakonitih pastira Crkve, napose s Kristovim Namjesnikom. Oprosti pridonose očitovanju Crkve kao svete i bez ljage, čudesno sjedinjene s Kristom u vrhunaravnoj vezi ljubavi *(Nauk o oprostima,* br. 9-10). Tim načinima, uporaba oprosta učinkovito sudjeluje u snažnom pokretu *očišćenja,* koji se traži za Veliki jubilej 2000.

Oprost je sastavni dio Jubileja, štoviše Jubilej je svečani potpuni oprost koji, uz stanovite uvjete i ispunjenje nekih djela koje je odredio Vrhovni svećenik, osigurava, dobro pripravljenim vjernicima, potpuni oprost vremenitih kazni za grijehe čija je krivica već izbrisana, snagom prenosivosti zasluga zajedništva svetih.

Sveti Otac u Buli najave Velikog jubileja kaže: "Naslanjajući se na te doktrinalne razloge i tumačeći majčinsko osjećanje Crkve, određujem da, svi prikladno pripravljeni vjernici, mogu kroz čitavo vrijeme jubileja *obilno* koristiti dar oprosta, prema naznakama koje prate ovu bulu" *(Otajstvo Utjelovljenja,* br. 10).

N.B. Jubilarni oprost, kao i svaki potpuni oprost, može se steći *samo jednom na dan,* za sebe ili za pokojne.

Što se traži

A) "Potpuna priprava"

Oprosti se ne mogu steći bez stanja milosti. Za jubilarni kao i za druge potpune oproste traži se osim toga *potpuni raskid i s lakim grijehom.*

B) Tri "uvjeta"

1. *Sakramentalna ispovijed* (osobna i cjelovita).
2. *Euharistijska pričest* (može biti i izvan Mise).
3. *Molitva na nakane Svetog Oca* (primjerice, Oče naš i Zdravo Marijo, a može se izmoliti i neka druga molitva).

N.B. a) Kako bi se ispunili "uvjeti", korisno vrijeme se proteže na dvadesetak dana prije ili poslije izvršenja "djela" (ipak vjernik u stanju teškoga grijeha treba se ispovjediti prije završetka "djela").

b) Unutar korisnog vremena, dovoljna je jedna ispovijed za više jubilarnih oprosta (ako vjernik ostane u stanju milosti), dok se druga dva uvjeta (pričest i molitva) traže svaki put i za svaki jubilarni oprost.

c) Ako nedostaje "potpuna priprava" ili nisu zadovoljena tri "uvjeta" (izuzevši slučajeve koji su predviđeni *Dispozitivom* ili kad ispovjednik odobri zamjenu) postignuti oprost, pošto se izvršilo jubilarno "djelo", ne može biti potpun nego samo djelomičan.

C) "Djela" (prema izboru)

1. *Djela pobožnosti:*

- u jednoj jubilarnoj crkvi ili na drugom jubilarnom mjestu:

- ili učiniti hodočašće i završiti ga s jednom liturgijskom svečanošću ili pobožnom vježbom,

- ili učiniti pobožan posjet (usporedi dolje).

2. *Djela milosrđa:*

- unutar prikladnog vremena posjetiti braću u nuždi ili teškoćama: "učiniti to kao hodočašće prema Kristu prisutnom u njima";

- znatnim prilogom podržati djela vjerskog ili društvenog karaktera;

- ili dobar dio svoga slobodnog vremena posvetiti aktivnostima u interesu zajednice ili poduzeti druge slične načine osobnog žrtvovanja.

3. *Djela pokore:*

barem unutar jednog dana:

- ili se uzdržati od suvišne hrane,

- ili postiti,

- ili ne mrsiti (ili od drugih jela koje su označili biskupi), namijenivši siromasima srazmjernu svotu novaca..

N.B. a) Potrebno je jedno "djelo" koje nije propisano: primjerice, za "djela pokore" nije dovoljno ograničiti se na ono što je već zakonom propisano za post ili nemrs.

b) Ne dobiva se jubilarni oprost ako se ne izvrše djela određena *Dispozitivom* (izuzevši slučajeve zakonitih zapreka predviđenih istim *Dispozitivom* ili zamjenom sa strane ispovjednika).

c) Onaj, koji je možda spriječen bolešću ili drugim teškim razlogom te ne može sudjelovati u hodočašću ili u nekoj pobožnoj vježbi svoje zajednice (obitelji, župe itd.) s obzirom na jubilarni oprost, može se duhovno sjediniti, prinoseći Bogu svoje molitve i svoja trpljenja.

Pobožni pohod jednoj jubilarnoj crkvi

- U patrijarhalnu Baziliku u Rimu: pohvalno je, ali nije nužno ući kroz Sveta vrata.

A) Staviti se u Božju prisutnost i zadržati se u pobožnom razmatranju kroz stanovito vrijeme

Neki izabrani tekstovi za pobožnu meditaciju:

"Uđite na uska vrata! Jer široka su vrata i prostran put koji vodi u propast i mnogo ih je koji njime idu" (Mt 7,13).

"Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: "Gospodine, Gospodine!", nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima" (Mt 7,21).

"Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom" (Lk 9,23).

N.B. Pobožna razmatranja mogu se ostvariti čitanjem neke prikladne knjige ili nakon slušanja jedne propovijedi, ili ih usredotočiti na smisao dodane molitve itd.

B) Molitve za recitiranje u vrijeme posjeta

1. *Oče naš*

Oče naš, koji jesi na nebesima (...)
nego izbavi nas od zla. Amen.

2. *Apostolsko Vjerovanje*

Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje. I u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega, koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice, mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan; sašao nad pakao, treći dan uskrsnuo od mrtvih; uzašao na nebesa, sjedi o desnu Boga Oca svemogućega; odonud će doći suditi žive i mrtve. Vjerujem u Duha Svetoga, svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih, oproštenje grijeha, uskrsnuće tijela, i život vječni. Amen.

N.B. *Može se izmoliti i Vjerovanje iz svete Mise, ili čin vjere iz Katekizma.*

3. *Molitve Blaženoj Djevici Mariji*

Primjerice:

- O Gospođo moja, o Majko moja!

- Anđeo Gospodnji navijestio Mariji.

- Zdravo, Kraljice, Majko milosrđa, živote, slasti i ufanje naše, zdravo! Tebi vapijemo, prognani sinovi Evini. Tebi uzdišemo, tugujući i plačući u ovoj suznoj dolini. Svrni dakle, Odvjetnice naša, milostive svoje oči na nas, te nam, poslije ovoga progona, pokaži Isusa, blagoslovljeni plod utrobe svoje. O blaga, o mila, o slatka Djevice Marijo!

N.B. Molitve na nakane Svetoga Oca ne tvore sastavni dio "djela" (pobožnog pohoda), nego je jedan od tri "uvjeta": prikladno je da se ona izmoli za vrijeme pohoda, ali se može izmoliti i na drugom mjestu i u drugo vrijeme.

■

(Dopuštenjem Apostolske pokorničarne)

"Isus Krist u Europi"

Ima li nade za Europu?

O Drugoj posebnoj sinodi biskupa Europe, posljednjoj kontinentalnoj prije Velikog jubileja 2000. godine, tom veoma važnom događaju za Katoličku crkvu uopće, a posebice za Katoličku crkvu u Europi na pragu 21. stoljeća, za naš list piše ***o. IVAN FUČEK D.I.***

Zanima nas kako Druga sinoda biskupa Europe, održana u Rimu od 1. do 24. listopada 1999., vidi mogućnost nove evangelizacije Europe. Koje su joj središnje ideje i bitne postavke? Nismo li, možda, uočili, čitali i čuli proturječnih izjava i ocjena? Nekih naglasaka koji zbunjuju? Drugih, koji nam izgledaju previše optimistični? Jesu li sinodalni oci, u ovoj novoj situaciji, deset godina nakon pada Berlinskog zida i rušenja službenih komunističko-ateističkih režima, uočili prave probleme? Ocijenili njihovu težinu? Pokazali umješnost i spremnost suočavanja sa stvarnošću po načelu inkulturacije ulaženja u težak rad nove evangelizacije? Hoće li vrijednosti Evanđelja, temeljne zasade kršćanstva, recimo točnije, sama osoba Isusa Krista, danas biti Alfa i Omega našeg nastojanja rekristijanizacije sekularizirane i sekularističke Europe, ili ćemo se zaustaviti na socio-psihološkim vidicima i staviti glavni naglasak na promjenu struktura, na dijalog sa svijetom Europe, uglavnom s humanog aspekta? Drugim riječima: hoće li u središtu biti Krist ili strukture? Izvanjska odlična sprema i organizacija Katoličke crkve, ili nutarnja milosna i mistička dimenzija Kristova Tijela na zemlji? Živi Krist, uskrsli i prisutan ili mrtve strukture s novim oblicima organizacijskih vidika? Napokon, nije li moguće skladno spojiti oba vidika, jesu li to i kako pokušali učiniti sinodalni oci?

Tragajući za "građom" koja bi mogla voditi prema relativno točnim odgovorima na ta pitanja, a onda potaknuti na ozbiljan rad i na pregaranja, dakako, valjalo je, prije svega, prostudirati *Instrumentum laboris* (*prethodni radni dokument Sinode* – op. ur.), gotovo preopširan i prilično nejasan, s obzirom na ono što bi se željelo postići; trebalo je proučiti i relaciju *Ante disceptationem* (*relacija prije rasprave u sinodalnoj auli* – op. ur.), koja u tri opširne točke: u prvoj majstorski ocrtava konkretnu situaciju Europe u sociološkom, kulturnom, političkom, ekonomskom, vjerskom gledištu i crnim bojama crta situaciju novog materijalizma, konzumizma i indiferentizma, ne samo u mladih i mlađih, u obiteljima i onih koji žive bez obveza, nego i u starijih i starih; u drugoj točki s fenomenološkog motrišta daje uvid u rad Crkve; u trećoj točki predlaže moguće teme za novu evangelizaciju. Trebalo je bar donekle slijediti tijek rasprava u auli i, dakako, dobro razmotriti rezultate u *Poruci biskupa sa Sinode* (koju je, kako je znano, oblikovao genovski kardinal Dionigi Tettamanzi, a koju je kritika ocijenila odviše optimističnom, lijepom ukoliko podiže duh i biskupima i vjernicima koji se nadaju

> **Sinoda biskupa** je središnji zbor, stalno uspostavljen u kolegijalnu moralnu osobu, a koja predstavlja cjelokupni katolički episkopat, koja direktno i neposredno združena sa Svetim Ocem, participira s njime na brizi za cijelu Crkvu. Specifična funkcija Sinode biskupa sastoji se u tome da daje informacije i savjete, pa je stoga njezina vlast samo savjetodavna. Problematika koju papa povjerava Sinodi na razmatranje tiče se problema koji su od općeg interesa za cijelu Katoličku crkvu ili pak za neki njezin značajniji dio a kojega težina, složenost i hitnost zahtijevaju kompletnu informaciju i široko savjetovanje.
>
> *(Prema: Sinodo dei Vescovi, u: Dizionarrio del Concilio Ecumenico vaticano II. Roma 1969.)*

uspjesima i od Jubilarne godine u koju smo kročili. Svemu tome treba dodati još i homiliju Svetog Oca za vrijeme završne svete mise. Ne smije se prešutjeti da je Sinoda doživjela i trenutke svoje ozbiljne krize. Rečeno je da su propozicije biskupa (njih više od 40) dosta raznolike i raznorodne, pa će Komisiji, koja je ustanovljena da ih prouči i sredi u suvisli dokument koji bi imao zadatak animirati svu Europu, a donekle i svijet zadati još glavobolje i mnogo mjeseci razmišljanja, studija i zajedničkog rada.

Tijekom Sinode mogao se pročitati intervju kardinala Ratzingera, od 29. listopada, koji je dao za *Fides*, pa rumunjskog mladog biskupa Virgilija Bercea, koji je svojim izjavama iznenadio novinare u *Sala stampa* (*vatikanska dvorana za novinske konferencije* – op. ur.), 20. listopada. Imao sam u ruci i opširan izvještaj vatikanologa, novinara Antonia Gasparia, koji je napisao nekoliko vrijednih i vrlo dokumentiranih knjiga, a rado ga slušaju studenti na Sveučilištu otaca *Legionara Kristovih*.

Na temelju svih tih izvora, a i nekih privatnih razgovora u vatikanskim krugovima, smatram da će u ovoj godini Velikog jubileja nakon završetka Druge sinode biskupa Europe, biti korisno ako se malo pozabavimo ocjenom rada iste Sinode, ne samo iz znatiželje i puke informacije nego zbog toga što bi direktive Sinode trebalo usvojiti kao osobne u našem konkretnom poslanju obnovljene evangelizacije stare Europe, a time i naše Domovine.

1. činjenica: danas je vjera nekoć kršćanske Europe nesigurna

Sinoda je počela pod oblačnim predviđanjima na temelju *Instrumentum loboris*, kojeg su shvatili kao golemu naslagu samih problema. Ovu situaciju *vjere i života prema vjeri* u Europi prikazuju crnim bojama. Različite biskupske konferencije Europe, po svojim delegatima, prispjele su na Sinodu odvojeno, neke dosta ušančene u svoj prepotentni nacionalizam.

Prije početka radova kardinal Jan Schotte, generalni tajnik Sinode biskupa, vrlo dobro je precizirao svrhu sastanka: "Nova će evangelizacija biti u središtu rasprave ove Druge posebne sinode biskupa za Europu [moja napomena: prva je bila nakon pada komunizma 1991., u doba agresije na Hrvatsku, vrijeme pada Vukovara i teških bombardiranja Dubrovnika – kad su Domovina i država bili u agoniji]. Na njoj će se gotovo isključivo raspravljati *o vjeri*, dok će politički i društveni problemi ostati po strani." "Istina, nije potrebno podcijeniti pojave poganstva – dodao je generalni tajnik

---

Hoće li vrijednosti Evanđelja, temeljne zasade kršćanstva, recimo točnije, sama osoba Isusa Krista, danas biti Alfa i Omega našeg nastojanja rekristijanizacije sekularizirane i sekularističke Europe, ili ćemo se zaustaviti na socio-psihološkim vidicima i staviti glavni naglasak na promjenu struktura, na dijalog sa svijetom Europe, uglavnom s humanog aspekta?

Previše ima Europljana koji odvajaju vjeru od svakidašnjeg ponašanja, podižu zid između vjere i razuma.

Sinode biskupa – prema jednom istraživanju u Francuskoj 68% upitanih je odgovorilo da Bog nije važan u njihovu životu." Što se tiče pitanja kako danas toj Europi prenositi vjeru, kardinal Schotte je upozorio na četiri eventualne mogućnosti:

"Jasno nam je da ona više ne dolazi tradicionalnim metodama. *Obitelj* je, na primjer, bila temeljni provodnik za poučavanje i prenošenje *vjere* mladima, ali sada je u središtu tolikih problema i polemika, te nije više u mogućnosti da se posveti tim zadacima.

U *školi*, gdje se više posvećuje pozornost kulturalnim i informativnim stajalištima, sve je teže prenositi pravi odgoj za *vjeru*.

Znano nam je kako su niski postotci katolika koji pohađaju *nedjeljnu* misu, a još je više katolika koji nemaju nikakve veze sa župom.

U sredstvima *priopćavanja*, koja sve više stvaraju kulturu, malo je uposlenih za širenje religiozne kulture.

Zbog tih razloga središnja točka ove Sinode bit će, kako rekoh, nova evangelizacija shvaćena kao *upoznavanje vjere, prenošenje vjere i permanentna formacija u vjeri da je katolici budu sposobni natrag vratiti u konkretan svakidašnji život."*

Već spomenuti Antonio Gaspari kaže da su mnogi Sinodu biskupa za Europu ocijenili kao "žalostan skup liječnika koji nemoćni stoje uz krevet umiruće Crkve: dekadentne, umorne i teško bolesne. Kao situaciju na zalazu koja si daje račun o Starom kontinentu u kome je potresno otkriti da na demografskoj razini više od 90% europskih naroda ima nizak, točno, negativan, predznak porasta stanovništva. On je nedovoljan da nadomjesti generaciju (trebalo bi biti bar 2,1 poroda na jednu ženu)." Mi se svrstavamo sve niže ispod ništice.

Europska Crkva, nosilac Evanđelja u Aziji, Africi, i Americi, danas je indiferentna, u plijenu "mirne apostazije", rekao je kardinal Bordeauxa Peirre Eyt.

Mnogi su biskupi pocrtali kako su kršćani u Zapadnoj Europi zarobljeni vladajućom materijalističkom kulturom, kako u malom broju posjećuju crkvu, župu, ispovjedaonicu.

Kardinal Alfonso Lopez Trujillo upozorio je na "sustavno rušenje" obitelji, na "perfidne izazove" onih koji zajedno de facto žive, na "demografsku smrzavicu", na "kulturu smrti" o kojoj Ivan Pavao II. toliko govori i piše, dok mu se drugi smiju kao starom pretjerancu.

Jesus Carrascosa, eksponent *Comunione e Liberazione*, lamentirao je nad provalijom između vjere i života, koja se neprestano sve više otvara i produbljuje: previše ima Europljana koji odvajaju vjeru od svakidašnjeg ponašanja, podižu zid između vjere i razuma, Krista jednostavno svode na socijalnog proroka ili moralnog propovjednika. Osobno bih dodao: previše je amaterskih pastoralaca koji se služe drukčijim mjerilima za pastoralnu praksu, a drukčijima za nauk Crkve; taj je često odijeljen od pastoralne prakse, koja uvelike podilazi moralno netočnim praksama sekulariziranih vjernika.

Možemo izostaviti primjedbu milanskog kardinala Carla Marije Martinija, koji je izazvao nelagodu kod otaca prijedlogom nove strukture biskupske Sinode, pa su prijedlog protumačili u smislu novog tipa sabora u Katoličkoj crkvi, kao neku oporbu Svetom Ocu, pa kao da će nove strukture spasiti, odnosno obnoviti vjeru u Europi.

Kardinal Utrechta Adrianus Simonis proklamirao je gorku istinu: "Crkva je danas manjina! Samo je malo onih koji znaju tko je Krist i kako ga naći. Crkva riskira svodeći Evanđelje na ponavljanje riječi i moralnih poziva."

I sam kardinal Dionigi Tettamanzi, koji je kasnije dosta naglašavao optimizam, u ovom crnilu izjavio je: "Danas prioritet Crkve nije više krštenje obraćenika

Previše ima Europljana koji Krista jednostavno svode na socijalnog proroka ili moralnog propovjednika.

nego obraćanje pokrštenih."

Nasuprot tom realističnom, složenom i dosta tužnom okviru, kakav nam se nudi iz tog bloka biskupskih izjava, bilo je intervenata u kojima sjaje znakovi nade. Više-manje se okupljaju oko izjava istočno-europskih biskupa.

2. činjenica: jaka vjera istočno-europskih biskupa

Kardinal Vinko Puljić, u jednom razgovoru, dosta je jasno ocrtao razliku između zapadno-europskih biskupa, koji predstavljaju model potrošačkog i smirena života, bave se spekuliranjem i teorijom o evangelizaciji, pa uza sve negativne naglaske propadanja vjere, dobiva se dojam kao da se u Europi i ne događa ništa zabrinjavajuće za Katoličku crkvu. Oni sustavno složeno i mudro govore, za razliku od istočno-europskih biskupa koji su iznosili svoje muke i teška svjedočanstva, ne samo iz godina komunističkoga režima, kad su neki od njih bili u tamnicama i na prisilnim radovima, nego i sada u to prijelazno doba u kojemu 80% vladaju još uvijek isti komunisti ili njihovi sinovi, a borba protiv iste ideologije koja se složila sa svjetskom masonerijom, mnogo je teža i neodređenija negoli prije. Nije samo jedan od njih *svjedočio* i trajno svjedoči *vjeru* do mučeništva, pa su ih neki zapadni biskupi, ne razumjevši, proglasili čak "klerikalcima".

U vezi s tim upitao sam novinara Gasparia: "Nisu li istočno-europski biskupi usidreni u svoje kršćanske tradicije, pa kod njih niti nije riječ o osobno proživljenoj vjeri nego o okviru jednog dosta formalistički življenog kršćanstva? Nisu li oni na Sinodi pokazali svoju manju vrijednost pred, recimo, njemačkim, francuskim, španjolskim, biskupima Beneluxa, pa i talijanskim?" Odgovorio je: "Dogodilo se čudo u drugoj fazi zasjedanja europskih biskupa. Počelo je loše između podjela i sumnjičenja. Ali se Sinoda zaključila svjedočenjem solidna jedinstva biskupa, napose obnovljenom i učvršćenom snagom *vjere*. Nova se generacija biskupa pojavila koja će voditi Europu. Ovi su svjesni da vode manju grupu zauzetih katolika, ali su hrabri u nadi i vjeri u Gospodina. Navodim poruku koja ovako završava: 'Crkvo Europe, ne boj se! Bog nade neće te napustiti. Vjeruj u njegovu ljubav koja spašava! Vjeruj u njegovo milosrđe koje oprašta, obnavlja i oživljava! Pouzdaj se u svoga Gospodina i nećeš se postidjeti dovijeka!'"

Isti Gaspari tvrdi: "Ono što nitko nije predviđao, a što je posve okrenulo način rasprave, jesu primjedbe biskupa Istočne Europe. Mnogi su mladi i nepoznati, drugi manje mladi, ali obilježeni ranama, a svi prekaljeni u progonima komunističke diktature. Mnogi su od njih pravi i istinski mučenici, čudom živi nakon godina

*"Crkvo Europe,
ne boj se! Bog nade neće te napustiti. Vjeruj u njegovu ljubav koja spašava! Vjeruj u njegovo milosrđe koje oprašta, obnavlja i oživljava! Pouzdaj se u svoga Gospodina i nećeš se postidjeti dovijeka!"*

zatvora i diskriminacija. Ti su biskupi pružili svjedočanstvo *snažne vjere,* smirenog trpljenja i zrelosti u molitvi i liturgijskom iskustvu. Slavljenje Euharistije koja se obavljala potajno i mnogo vremena ostala jedina svagdanja veza s Kristom i Crkvom. Kontemplacija, molitva i intenzivna liturgija, oduvijek su bile daska spašavanja istočne duhovnosti. Za daske za spašavanje čvrsto su se hvatali katolici doklegod je bjesnila oluja otkačenih komunističkih režima *protiv vjere.* Vjernost Rimu, ljubav prema Mariji, jasnoća u prenošenju svjedočenja vjere posve je preokrenula kulturne parametre na osnovu kojih se vodila rasprava." I naši biskupi koji su sami bili sudionici ratnih zbivanja – sarajevski nadbiskup kardinal Vinko Puljić, dubrovački biskup Želimir Puljić, banjolučki biskup Franjo Komarica, za kojima nije zaostao ni đakovački biskup Marin Srakić – u tom smislu dali su svoja zapažena svjedočanstva. A mi znamo u kakvom su se kaosu i opasnosti po život, u doba agresije, nalazila njih četvorica. Zagrebački nadbiskup Josip Bozanić na Sinodi je govorio o savjesti.

Kardinal Ratzinger ovako rezonira: "Važno je da je uvijek ***u središtu bio Krist.*** Najteža je napast bila pobjeći u praktične probleme (imigracije, ekonomije, u socijalne probleme), svi važni i istiniti, ali ako ne polazimo iz središta izlažemo se površnosti, govorimo čak s određenom moralnom ili etičkom kompetencijom o svim problemima, ali to je samo jedan dio kompetencije. Umjesto toga stavili smo na svjetlo – koliko se moglo – *Kristovu poruku.* Ona daje legitimnost Crkvi i daje jedino poslanje Crkvi.

Druga važna činjenica bila je simfonija između Istoka i Zapada. Svijet je bio vrlo različit. U zapadnom dijelu Europe još je veliko razočaranje jer vidimo da se smanjio broj osoba koje pohađaju crkvu, da je sve manje zvanja. Jedan biskup reče da više u Europi nije *"anima naturaliter christiana"* [duša je po naravi kršćanska – kako je Tertulijan smatrao za svakoga čovjeka], tako da Europa nije više kršćanski kontinent nego poganski.

Sa strane istočne Europe došla su ohrabrujuća iskustva. Upravo iz tog svijeta koji je toliko pretrpio, koji je još uvijek u teškoj ekonomskoj situaciji, djelomično u katastrofalnoj. Ali tu je vjera živjela kao svjetlo i nada, koja nakon svega razornog djelovanja u dušama, u prirodi, u ekonomiji, otvara [nove vidike]. Taj je kontrast bio plodan: zapadna Europa je shvatila da na mjestima gdje je vjera bila već kao nestala može ponovno uskrsnuti, postati prava vatra. S druge strane, istočnjaci su upoznali novo poslanje: dati nadu nama i ujedno naučiti od naših iskustava i naše teologije. Misao o uzajamnosti *darova* između Istoka i Zapada je [sada] stvarnost. Ta *dva čimbenika: središnji položaj Krista* i *uzajamnost darova* djelovali su na taj način da smo pronašli *nadu.* Sigurno, ima uvijek nedostataka: u vremenu od samo tri tjedna nije moguće temeljito obraditi misli. Čitamo li prijedloge [propozicije], opažamo da su bogati, ali još nezreli. Zato je nad tom bogatom građom, ne samo s pravne strane, potrebno još dosta vremena razmišljanja, obrade i sinteze... Rečeno je da sav taj materijal, koji može otvoriti mnoga vrata, treba proći još određeni put."

Upitali su dalje kardinala Ratzingera: "Za europski svijet, toliko označen nihilizmom, da li Vam se čini da je dovoljno naglasiti moralne 'dužnosti'?" Odgovor: "Čini mi se da biskupi, koji su pastiri, žele dobiti u ruke jedan operativni rezultat, konkretan, programe kako raditi, pastoralne imperative. Ali, na taj način je podcijenjen drugi element danog dara: svi oni bitni aspekti koje primamo shvaćajući ih svim osjetilima a

*"Europa
nije više kršćanski kontinent nego poganski."*

ne samo razumom. Ipak mislim da biskupi jesu na toj liniji koja smjera na *liturgiju* i na *ponovno otkrivanje svetoga*. Nije riječ o tome da činimo, nego da živimo Otajstvo. Možda će naglasiti te vidike iz razloga kako ne bi sveli kršćanstvo na pragmatizam i aktivizam, pri čemu je jedino naš rad stavljen na prvo mjesto. Da uđemo u taj dar, od nas se zahtijeva zalaganje."

Novo pitanje: "Prema tome ima li nade za Europu?" Odgovor: "Sigurno: *Krist nije činjenica prošlosti*. Kako kaže poslanica Hebrejima: "Krist jučer, danas i sutra". Istina, Krist je činjenica prošlosti, ali je isto tako *prisutna Osoba* jer je uskrsnuo. Ne samo da je uskrsli, nego *ide* pred nama. Anđeli su kod groba rekli ženama: "Idite u Galileju. Gospodin ide pred vama. Tko ide s Kristom ne pada u prazno, u puku prošlost, nego od Krista dobiva nadu za budućnost. Potrebno je naučiti tu nadu, ponovno u kristologiji proučiti vidik budućnosti."

Tijekom posljednje *"Conferenza stampa del Sinodo"* (*Konferencije za novinare o Sinodi* – op. ur.) izbio je drugi pokazatelj nove klime. Nasuprot novinara određenog političkog usmjerenja, koji uvijek pitanjima pucaju na to kako Crkva neprestano mora ponavljati "moj grijeh, moj preveliki grijeh", kardinal Tettamanzi je iznenadio svojim odgovorom: "Istina je da svaki kršćanin, biskup, svećenik treba ispitati svoju savjest i o tome zašto je sada zadaća Crkve upravo u tome da obraća pokrštene. Ali je nužno priznati da je *mučeništvo* Crkve istočne Europe *autentična pljuska* u lice onim kršćanima koji su se pustili otrovati od načina života protivnih Evanđelju."

U tom kontekstu, kaže Gaspari: "Svi izražaji 'jake vjere' koji su izbili i u zapadnoj Crkvi, kao crkveni pokreti, grupe koje utemeljiše svoju karizmu na liturgiji, zajedničkoj molitvi, štovanju Marije, kristološkoj formaciji, nadvisile su ostracizam mass-media i mogle su se izraziti u kontekstu Sinode." Drugim riječima: negativno nastrojeni novinari nisu imali građe za napade, jer njihova stereotipna pitanja o celibatu, ređenju žena i slično, nisu imala više mjesta i pokazala su se zastarjelima.

3. činjenica: Stav jednog mladog biskupa i zaključak Sinode

Mladi rumunjski biskup Virgil Bercea, 20. listopada, ulazi u *Sala stampa* namjeravajući susresti novinare kako bi s njima raspravljao o Sinodi. Ne znajući da ulazi u "lavlju jamu" kročio je radosna lica jasnim i sigurnim stavovima, snažnom i življenom vjerom.

Već kod prvog pitanja o *celibatu rumunjskih*

"Svaki kršćanin, biskup, svećenik treba ispitati svoju savjest i o tome zašto je sada zadaća Crkve upravo u tome da obraća pokrštene. Ali je nužno priznati da je mučeništvo *Crkve istočne Europe* autentična pljuska *u lice onim kršćanima koji su se pustili otrovati od načina života protivnih Evanđelju."*

svećenika iznenađuje novinare: "Za nas celibat nije problem, mi smo ga izabrali. Rasprava koja se na Zapadu vodi o tom problemu čini mi se da ispoljava malo poznavanje stvari. U našoj je Crkvi 20% svećenika grkokatoličkog obreda oženjeno, mi latinskog obreda živimo u celibatu. Imam u svojoj biskupiji oženjenih svećenika s djecom, ti općenito imaju više problema negoli drugi, jer se neoženjeni svećenici mogu puno vrijeme posvetiti svom pozivu, dok oženjeni dio svoga vremena posvećuju uzdržavanju obitelji. Ja ih razumijem i pomažem im. Nedvojbeno je da je obiteljski život vrlo zahtjevan." Još je naglasio da su za vrijeme komunističkih progona oženjeni svećenici pretrpjeli više jer je režim više pritiskao njihove obitelji pa je dosta njih popustilo i čak otpalo od vjere. Sada se mnogi od tih svećenika bore s velikim problemom savjesti.

Neka novinarka ga je upitala što je i kako u Rumunjskoj s *ređenjem žena.* "Spomenut ću", reče Bercea, "da sam prisustvovao jednom talijanskom kružoku gdje su bile tri vrlo inteligentne žene. Upravo su one bile te koje su se postavile protiv ređenja žena. A izrazile su i oštre sudove protiv feministkinja i zabluda koje je taj pokret učinio. Osobno vrlo poštujem žene, ali mislim da ne smiju ići za tim da budu kao muževi. Na taj bi način mnogo izgubile od kvaliteta koje su svojstvene ženama. Mislim da feministkinje boluju od jednog histeričnog stava kad žele pretvoriti žene u muškarce. Neka se ugledaju u Bogorodicu kao uzor u vrijednost žene. Marija je bliža Bogu od samih svećenika. Nosila je u svom krilu Krista, pa majčinstvo, vlastita vrijednost žene, predstavlja najdublju vezu sa stvaranjem, neke vrste liturgijskog odnosa s božanskim planovima. Uspiju li žene razumjeti vrijednost toga, njihova će uloga postati odsudna." Biskupova tvrdnja da je tu riječ o jednom "histeričnom" stavu, zbunila je novinare.

A o *prinosu istočnih biskupa* na Sinodi reče: "Prvi put sudjelujem na jednoj Sinodi. Dirnut sam inteligencijom, kompetencijom i sposobnošću sinteze biskupa zapadne Europe. Mi s Istoka donijeli smo svjedočanstvo vjere koja je prošla kroz kušnju progona. Trpjeli smo pod komunizmom, ali trpimo i ovih deset godina od pada Zida, jer je komunizam iskorijenio vjeru u puku, a dovoljne slobode nema da se vjera natrag usadi. Neposredno smo mislili da će smjesta svi doći k nama, ali smo zatim vidjeli da mnogim osobama Isus Krist ništa ne znači. Režim je pao, ali je ideologija ostala. Sadašnji upravljači odgojeni su od komunista. Iz tog razloga, a to će naglasiti i konačna poruka biskupa, računamo s novim generacijama. Računamo s mladima. Ta je stvarnost evidentna i u zapadnoj Europi, gdje opažamo veliko buđenje vjere. Mogli smo zaključiti da mladi, posebice kad im se povjere velike odgovornosti, odgovaraju izvanrednim entuzijazmom. Radi se o konkretnoj nadi za Crkvu i društvo."

A o izazovu koji vjeri dolazi od konzumizma, Bercea je najprije rekao da određeni televizijski programi ne odgajaju, a kako još rijetki iz Rumunjske putuju na zapad, o njemu imaju bajoslovne lažne i zavodljive predodžbe, kakve im prikazuju programi na TV: "Stoga je nužno postaviti se protiv takvih programa koji ne

"Mogli smo zaključiti da mladi, posebice kad im se povjere velike odgovornosti, odgovaraju izvanrednim entuzijazmom."

izgrađuju, nego ruše." "Time je taj mladi biskup razbio i odbacio", kaže Gaspari, "mentalitet slabog mišljenja i nesigurne vjere, kronično podvrgavanje dominantnoj kulturi, slabost u odgovorima na moralna pitanja, koja velikim dijelom karakterizira katolički svijet u sekulariziranim krajevima Zapada."

S obzirom na udio zapadno-europskih biskupa, ocijenio je bečki kardinal Schönborn: "Sveti Otac uvijek govori o dvojim plućima Europe i Crkve. Istočna Crkva i zapadna Crkva. Tradicija istočne Crkve, osobno moram priznati, od velike je pomoći u teškoj krizi zapadne Crkve. Zapadni kršćanin ima potrebu za životnom teologijom Otaca i monaštva istočne Crkve, za svečanošću i ljepotom božanske liturgije i ikona. Crkvenu obnovu imamo zahvaliti istočnoj Crkvi! Ali istočna Crkva treba zapadna pluća da se bolje utjelovi u vidljive strukture društva i da nadvlada veliku opasnost koju predstavljaju nacionalne Crkve, a kojima je prijeko potreban odnos s Petrom, središtem Jedinstva."

Iz vrlo optimističke poruke biskupa Sinode, od 22. listopada, za koju kažu da je konačna redakcija iz ruke kardinala Tettamanzia, izdvajam samo bitne postavke: Nada je *moguća*, unatoč svemu. *Vjerujemo u Isusa Krista*, jedinu istinsku nadu za čovjeka i za povijest. Zahvalimo Bogu za *prisutne znakove* nade u Crkvi: bez Križa nema spasenja, bez sudjelovanja u ljubavi Krista razapetoga koji oprašta, nema pravog kršćanskog života, pa se nabraja 10 znakova koji bude nadu, a na prvom se mjestu spominju suvremeni *mučenici* Crkve. Četvrta postavka poziva na *obraćenje i pokoru* uz pomoć ove Sinode, pa ponavlja, "nemojte se bojati"! Daljnji stavak govori o tome kako smo *svi pozvani i poslani da navijeŝtamo, slavimo i služimo "Evanđelje nade"*, pa posebno naglašava Euharistiju i sakrament pokore. A onda ne smijemo, kaže, previdjeti ni *znakove nade danas u Europi*: tu naglašava otvorenost naroda jednih prema drugima, međusobno pomirenje, suradnju, izmjenu darova i drugo, pa se obraća kulturnim i političkim ustanovama da one pridonesu svojim zauzimanjem. Poruka završava *molitvom* za Europu i za čitav svijet.

I na kraju ovog promatranja želio bih izraziti jednu osobnu poruku: moj je životni vijek poodmakao. Da sam mlađi, posve bih se posvetio apostolatu mladih i mladih obitelji. Ja se sada, u ovoj dobi, mogu moliti, žrtvovati i svjedočiti kao stari svećenik. A vi, draga mlada braćo *svećenici*, vi dragi mladi *vjernici-laici*, imate izvanrednu priliku rada u Domovini. Mladi vas čekaju. Obitelji vas čekaju. Žele u vama susresti živoga Krista Gospodina, Njegov način i metodu rada: molitvu, žrtvu, nesebično zalaganje do kraja. Nije važno na kojem ćete mjestu biti: (Ivan Vianney nije bio stavljen na vrh hrama u bijednome Arsu; Leopold Mandić provodio je mjesece, dane i godine isključivo u ispovjedaonici, Ivan Merz se samozatajno i velikodušno darovao hrvatskoj mladeži). Važno je svjedočiti nekrivotvorenu vjeru u Krista, da ste cijeli Kristovi, te da ljubavlju Kristova Srca zapalite one kojima ćete biti poslani, pa da i oni tako s vama zajedno nastave isti božanski rad oko obnove Domovine, obnove našeg crkvenog života, a time obnovu vjerskog života u Europi i svijetu! ■

Da sam mlađi, posve bih se posvetio apostolatu mladih i mladih obitelji. Ja se sada, u ovoj dobi, mogu moliti, žrtvovati i svjedočiti kao stari svećenik. A vi, draga mlada braćo svećenici, *vi dragi mladi* vjernici-laici, *imate izvanrednu priliku rada u Domovini.*

Nije važno na kojem ćete mjestu biti. (...) Važno je svjedočiti nekrivotvorenu vjeru u Krista, da ste cijeli Kristovi,

Islam u Europi

Primjedbe na odnos kršćana prema islamu

*I danas kao i tijekom povijesti islam u Europi na sebe svraća pozornost. Stvarnost je to s kojom se valja suočiti i ozbiljno o njoj porazmisliti. Tijekom Druge posebne sinode biskupa Europe ugledni francuski katolički intelektualac **ALAIN BESANÇON** iznio je u sinodalnoj dvorani ovu svoju relaciju koju uz njegovo ljubazno dopuštenje objavljujemo na stranicama našega lista.*

Kršćanski je svijet mogao stoljećima zaboravljati, zanemarivati, ostavljati po strani izazov islama. Danas islam svraća na sebe njegovu pozornost. Zacijelo vrijeme oružanih sukoba, križarskih ratova, be(a)rberskih gusarenja pripada prošlosti. Prošlost je i vrijeme kolonijalnih carstava, koja su stvarale države više-manje sekularizirane, ali koje su muslimani smatrali kršćanskima. Danas je islam prisutan u Europi zbog useljavanja (muslimanskog življa), a možda će jednoga dana biti i zbog vjerskog (obraćenja) Europljana.

To useljavanje, koje je staroga datuma, uvelike se povećalo prigodom industrijalizacije "trideset slavnih godina" (razdoblje tzv. francuskoga gospodarskog čuda između 50-ih i 80-ih godina dvadesetog stoljeća – op. prev.). Ona je tražila relativno jeftinu radnu snagu. A onda strahovita razlika s obzirom na razinu života, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, stanje sloboda i prava uzrokovala je neodoljivu privlačnost prema Europi kao cjelini. Ne treba ni najmanje prigovarati siromašnima ili vrlo siromašnima koji su na sve načine pokušavali sa svojim obiteljima ući u, kako im se činilo, "obećanu zemlju". Pod pritiskom useljavanja, dužnost država bila je definiranje politike useljavanja u skladu s općim interesom, a Crkva bi mogla pridonijeti toj refleksiji. One pak to nisu uvijek učinile. Na kraju treba uvažiti i demografsku neuravnoteženost. Natalitet napreduje kod muslimana, dok se pobačaj prakticira kod kršćana ili postkršćana. Zbog svega toga danas samo u Francuskoj, zemlji koje se to nedvojbeno najviše tiče, ima više od četiri milijuna muslimana (neki vele pet milijuna) i za četvrt stoljeća, *rebus sic stantibus*, oni će biti 20 % sveukupnog pučanstva. Naglašavamo da oni neće imati status stranaca, nego će većina od njih, jer je tako odredio zakonodavac, imati status francuskih građana.

Alain Besançon, profesor političkih znanosti, direktor je *Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales* u Parizu.

Nije lako biti precizan jer u Francuskoj – za razliku od Sjedinjenih Država, Njemačke, Švicarske – ne postoji popis pučanstva po vjerskoj pripadnosti i laicizam redovito dopušta govoriti samo o "strancima". Javna vlast bdije progoneći "rasizam", dok uznemirenost francuskog pučanstva nije ni najmanje upravljena protiv "stranaca" kao takvih (portugalski useljenici nisu nikada uzrokovali ni najmanji nemir) ni protiv "rase" (vijetnamski useljenici dobro su prihvaćeni), nego protiv ove vjerske različnosti koju svjesno ili nesvjesno osjeća, a koju čini islam.

Mi ne znamo ni točan broj kršćana katolika. K tome različiti su kriteriji. Jedan mi je nadbiskup povjerio da on smatra praktičnim katolikom onoga koji ide na misu jedne nedjelje od tri. I nadodao je da takvi čine 2 % pučanstva njegove nadbiskupije. U tom slučaju, budući da je u toj regiji vjerojatno 15 % muslimana, a oni mnogo više prakticiraju svoju religiju nego kršćani svoju, može se smatrati da je u toj nadbiskupiji Prorokova religija prakticirana koliko i katolička vjera. Opasnost, je da se ta situacija pogorša na štetu ove posljednje. Broj krštenja opasno opada iz generacije u generaciju. Vjeronauk nije uvijek najbolje organiziran ako ćemo vjerovati nekim ispitivanjima, brojne dogme koje su se do nedavno činile temeljnima – Presveto Trojstvo, istočni grijeh, Kristovo djevičansko rođenje, stvarnost uskrsnuća, njegovo božanstvo, besmrtnost duše, postojanje pakla, posljednji sud – kao da su izgubile svaki shvatljivi smisao i katkada se otvoreno u njih ne vjeruje ili ih se pozitivno odbacuje.

Povjesničar, promatrajući prošlost, redovito nailazi na sljedeća dva iskustva.

Prije svega, miroljubiva kohabitacija kršćanstva s islamom iznimka je i nije dugotrajna. Vidjeli smo kako je islam bio izbačen iz Španjolske i s Balkana, a kršćanstvo je više-manje brzo propalo u Sjevernoj Africi i na Srednjem istoku. Ne može se očekivati da će masovno uvoženje islama u Europu i u Francusku imati kao posljedicu samo napredak sloge, međusobnog razumijevanja, svetog natjecanja. Zatim, kad se jedna Crkva koleba u shvaćanju svoje vjere, slabi, onemoćava, dolazi do masovnog otpada u prilog islamu. Tako su monofizitska kriza, nestorijanstvo, donatizam, arijanstvo u malo godina završili pobjedom islama na Srednjem istoku, u Magrebu i u Španjolskoj. Jedna Crkva nesigurna u svojoj vjeri, nesposobna da je izrazi na prikladan način, politički i teološki podijeljena, stavljena pred islam, u opasnosti je da prijeđe k ovoj religiji ako ne uoči jasnije granicu koja je od nje dijeli. Arapska plemena nisu bila brojna. Islam je uglavnom religija potomaka onih kršćana koji su napustili svoju vjeru ili onih pogana koje kršćanstvo nije bilo još obratilo.

Treba pojasniti da se i tamo gdje kršćani misle da se radi o suglasnostima (npr. kad su Isus i Marija s poštovanjem citirani u Kuranu), radi o jednom drugom Isusu i jednoj drugoj Mariji koji nemaju ništa zajedničkoga, osim imena, s onima koje oni štuju.

U toj situaciji, koju će svaki povjesničar ocijeniti opasnom po katolički svijet, reakcija jednoga dijela ovoga svijeta izgleda paradoksalna. Bilo da je riječ o učenim radovima Massignona na početku XX. stoljeća ili o literaturi za širu publiku u odjelu "islam" u katoličkim knjižarama, zapanjuje činjenica da sve te knjige prikazuju kršćanima islam u najljepšim bojama, nastojeći im pokazati duhovna bogatstva koja on sadrži kako bi ih cijenili i zavoljeli. Tu se čita i o usporedbama između kršćanske dogme i muslimanske dogme, traže se moguće suglasnosti, mostovi koji bi ih mogli sjediniti. Videći kako katolička vjera propada u zemlji, ovi autori pozdravljaju muslimanski svijet i zavide mu što je znao sačuvati svoju vjeru, a ni u snu ne misle da pod pojmom

Talijanski biskupi o teškoćama kršćansko-muslimanskih brakova

Rim, 4. 2. 2000. (IKA) - Talijanski biskupi savjetuju katolicima koji razmišljaju o sklapanju braka s osobom islamske vjere da oprezno promisle prije no što donesu odluku. U priopćenju sa zasjedanja Stalnog vijeća Talijanske BK također se upozorava da se u odnosima prema islamu treba izbjeći *"naivnost, ali i pretjerana histerija"*. Dispenzije od, za katolike propisanih uvjeta braka, općenito se trebaju "štedljivo" dijeliti, a nadležni svećenici bi samo u rijetkim slučajevima izdavali dozvole za sklapanje braka među pripadnicima različitih religija. U obrazloženju tih stajališta tajnik TBK nadbiskup *Ennio Antonelli* navodi kako između tih religija postoje velike razlike, osobito u shvaćanju obitelji, odgoja djece i uloge žene. Pored toga kršćani uvijek imaju obvezu naviještati evanđelje muslimanima, premda su svjesni da je prijelaz s islama na kršćanstvo povezan s mnogim teškoćama.

N.B. Gornji savjet talijanskih biskupa, iako po sebi razumljiv i sasvim u okviru njihove nadležnosti, naišao je na zgražanje europskih medija.

"vjera" kršćanstvo i islam podrazumijevaju vrlo različite stvari – muslimanska je vjera više naravna konstatacija određene evidencije Boga nego nadnaravna teološka vjera – i da vjera nije nikako vrijednost koja se može promatrati odijeljeno od onoga što se vjeruje. Kroz XX. stoljeće prošli su valovi krajnje nasilnih i fanatičnih vjerovanja, kao što su komunizam i nacizam, koji su usmrtili mnoge duše, uključujući i kršćanske. Mi sada znamo da je bilo bolje ostati mlak, hladan, skeptik s obzirom na njih, da gorljivost kao takva ne može poslužiti kao argument, da je bolje ne vjerovati u ništa, nego u nešto što je pogrešno.

Sigurno je da sva Biblija nalaže ljubav prema siromahu i strancu. Ljubav je zakon Crkve koji ne zastarijeva. Treba, međutim razlikovati situacije. Ove se evanđeoske zapovijedi ne primjenjuju na isti način kad je riječ o tome da se nekima daje azil, dok je stado na sigurnom tako da nema opasnosti pozivanja na suosjećanje kako bi se prebrodio egoizam, i kad se, s druge strane, jedna religija masovno uvodi, na borbeni način, a stado se nalazi u stanju slabosti i smetenosti. Obzir i ljubav moraju onda biti upravljeni prema onome koji je u opasnosti, prema stadu što ga je Crkva primila na skrb i koje episkopat ima posebnu misiju štititi i braniti. I to ne samo katoličko pučanstvo nego narod ukratko: biskupi su, u vrijeme barbarskih invazija, često zaslužili lijepi naslov *defensor civitatis*. Mogli bi imati priliku zaslužiti ga iznova.

Kako se odnositi prema novoj situaciji? Vidim barem tri pravca u kojima bi trebalo djelovati i koji zaslužuju uzimanje u obzir.

Prvi je: bolje uočiti stvarnost kakva jest. To je prvi korak, ali često i najteži, jer treba nadvladati strah pred novim i teškoće razmišljanja o tome. Lijepo je pozivati vjernike na sastanke i na dijalog. No, treba također zaključiti da se u dosta širokim krajevima naših predgrađa ti vjernici, opravdano ili ne, osjećaju u opasnosti. Bilo bi teško kad bi se oni osjetili napušteni od svoje Crkve i, dosljedno, bili izloženi napastima ili štetnim reakcijama.

Drugi put je: protumačiti katolicima što je islam. Ovdje nije riječ samo o tome kako im protumačiti što imaju zajedničko s muslimanima i što se više-manje svodi na prvi članak Vjerovanja. Muslimani doista ispovijedaju samo jednoga Boga svemogućega, stvoritelja neba i zemlje. Oni, međutim, u tom članku ispuštaju riječ "Otac" i već samo to mora uzbuniti. No treba također protumačiti u čemu je ta vjera – često popraćena revnošću koja impresionira – ne samo različita od kršćanske vjere nego i u čemu joj se izravno suprotstavlja. Da, naime, skriva cijelu seriju heretičkih iskaza (marcionita, arijanaca, monofizita, nestorijanaca, monotelita, ikonoklasta itd.) protiv kojih se Crkva morala stoljećima boriti kako bi ih istisnula iz svoje sredine. Napokon, treba pojasniti da se i tamo gdje kršćani misle da je riječ o suglasnostima (primjerice kad su Isus i Marija sa štovanjem citirani u Kuranu), radi o jednom drugom Isusu i jednoj drugoj Mariji koji nemaju ništa zajedničkoga, osim imena, s onima koje oni štuju.

Treći put je ponovno početi odgajati kršćane u vlastitoj vjeri, tako da budu sposobni braniti je. Primjećuje se, naime, da kontakti s islamom, posebno pokušaji vjerskog približavanja, katkad imaju kao rezultat ne obraćenje muslimana, nego to da kod kršćana razbuđuju žarišta hereza, zaboravljenih, uspavanih, koje u toj prigodi ponovno nalaze svu svoju žestinu i mogu pripremiti teren za obraćenje na islam. Značajan test u tom pogledu jest uporaba, česta u medijima pa i katoličkima, pogrešnih izraza kao što su: "tri monoteizma", "tri objavljene religije", "tri abrahamske religije", ili čak "tri religije Pisma". ■

Preveo: mons. Fabijan Veraja

Mučenička Crkva

Jedno zvanje življeno u komunističkom totalitarizmu

*Od 22. do 27. lipnja 1999. u Jeruzalemu se održao IV. međunarodni susret svećenika, u pripremi Jubileja 2000. Tom prigodom je nadbiskup **TADEUSZ KONDRUSIEWICZ**, apostolski administrator europskog dijela Rusije, iznio prisutnima svoje svjedočanstvo koje ovdje nudimo našim čitateljima.*

Rođen sam 1946. nedaleko od Grodnog, u Bjelorusiji, u katoličkoj obitelji. Živio sam u katoličkom selu, premda su već u prvome susjednom seocetu polovinu stanovnika sačinjavali braća pravoslavci. Ova mi je situacija s jedne strane pomogla rasti u katoličkom ozračju, a s druge mi je omogućila dobro upoznavanje kršćana te druge vjeroispovijesti. Očito, već tada Bog me spremao za tešku i opasnu misiju katoličkog biskupa u pravoslavnoj zemlji. Stalni progoni vjere nisu poštedjeli ni moju župu. Šest godina poslije smrti našeg župnika nismo imali nijednog svećenika. To je za nas bila istinska tragedija: lišeni duhovne utjehe. Misa se slavila tek nekoliko puta godišnje, a nije uvijek bilo moguće niti ispovjediti se i pričestiti. S druge strane, naše obitelji su bile prave kućne crkve. Roditelji i djedovi svom su snagom nastojali podučiti mlade molitvi i istinama vjere. Zajedno s djecom odlazili su u crkvu, premda nije bilo mise, ali su najstariji predvodili slavlja: više puta čitalo bi se evanđelje, molila bi se krunica, molio bi se Križni put, pjevali bi se psalmi. Ne sjećam se niti jedne večeri, a da djeca, zajedno s roditeljima nisu kleknula i izmolila molitvu poslije koje se održavala vjerska pouka djeci.

Ateistička propaganda napredovala je te nastavljala napadati Crkvu. Tijekom vremena, zabranjeno je djeci mlađoj od šesnaest godina odlaziti na vjerska slavlja bez pratnje roditelja i kumova, zatim u srednjim školama uvedeno je kao obvezatno, učenje takozvanog znanstvenog ateizma. Nije se moglo niti spomenuti službeno podučavanje djece vjeronauku; bilo im je čak zabranjeno ministrirati. Malobrojni preživjeli svećenici, izloženi opasnosti zabrane obavljanja vjerskih aktivnosti, činili su sve moguće kako bi održali vjeru ili je čak ojačali.

Kada nam je poslan svećenik, koji je odslužio desetogodišnju kaznu u Sibiru, usprkos svim zabranama vlasti, obratio je posebnu pozornost mladima. Odlazili smo k njemu u kuću, ulazeći na sporedni ulaz, da nas nijedan od naših učitelja ne bi vidio. Redovito pohađanje vjerskih slavlja i odnos sa svećenikom, jednog dana me je stajao prijekora od moje učiteljice u školi, koja me povukla za uho i dovela ispred "ploče časti", gdje su bile izložene fotografije najboljih i uzornih učenika. Rastrgala je moju fotografiju, optuživši me da organiziram odlaske grupa đaka na vjerska slavlja. Ostao sam jako povrijeđen i osjetih poniženje, ali istodobno moji su me roditelji ohrabrili, rekavši mi da je za Krista i za Crkvu bilo vrijedno podnijeti ta iskušenja.

Po završetku škole, upisao sam se na Pedagoški institut u Grodnom, na Fakultet matematike i fizike. Nakon prve godine bio sam prisiljen ispisati se, jer su mi "prilijepili" jedan drugi delikt: Kako može student, koji redovito pohađa vjerska slavlja, postati učiteljem i odgojiteljem komunističke omladine? Vjernike su smatrali građanima drugoga reda, društveno ne-

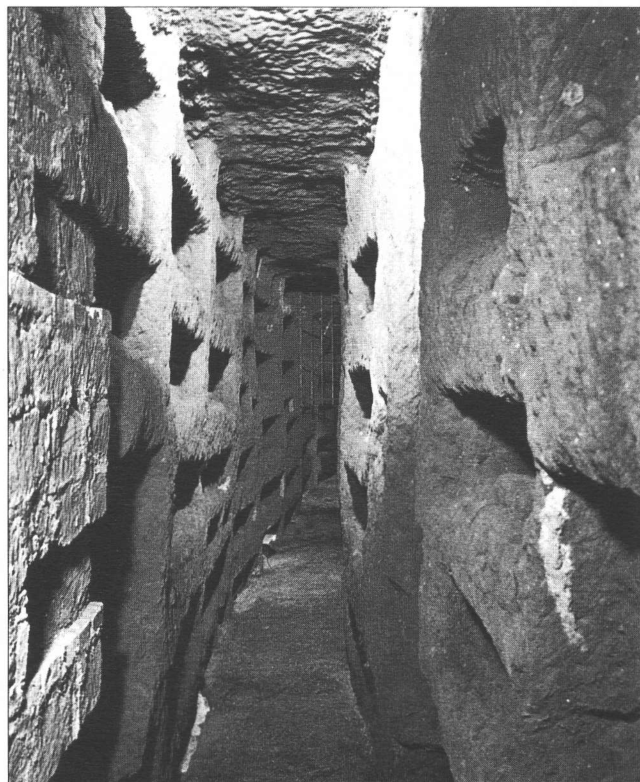
U srednjim školama uvedeno je kao obvezatno, učenje takozvanog znanstvenog ateizma.

poželjnima.

Nadalje, godinu dana radio sam kao radnik, a 1964. upisao sam se na Politehnički institut u Lenjingradu. U tako velikom gradu stanje je bilo malo drukčije, čak i u tim vremenima bilo je tu znakova određenog pluralizma. Osim toga, grad na Nevi je i u vremenima progona očuvao vlastitu religioznu tradiciju koja je na neki način bivala poštovana. Moram priznati da je, čak i u totalitarnom društvu poput ovog, uvijek bilo pojedinih osoba koje su poštovale prava drugih. Barem mi nitko nije službeno zamjerao sudjelovanje na vjerskim slavljima. Poznavao sam mnoge studente vjernike; čak je bilo profesora Instituta i ostalih osoba znatno otvorenih u ovom smislu.

Čitavog života sjećat ću se događaja kod predaje svojih dokumenata na Politehnički institut. U torbici gdje sam nosio dokumente, bili su križić i jedna Gospina medaljica. Kad je službenica uzela dokumente otvorila ih je, te pošto me dobro pogledala, zatražila je da ispružim ruku, u koju je položila križić i medaljicu koje je držala u šaci, rekavši mi: "Uzmite ih i ne pokazujte ih nikomu." Tek sam kasnije shvatio da je moja sudbina bila u njezinim rukama. Ona je jednostavno pokazala humanost i poštovanje prema tuđem mišljenju i pravo na slobodu savjesti. Da je samo javno pokazala križ i medaljicu što su ostali među dokumentima, ili da je to rekla direktoru Instituta, za sigurno mi ne bi dopustili studirati.

U Sovjetskom Savezu nisu svetkovali vjerske blagdane. Jednom, prilikom polaganja nekog ispita, čekao sam svoj red, pomirivši se sa sudbinom saznavši da ću moći ići tek na večernju misu. Iznenada, profesor me pozove započevši ispitivanje, a na moju primjedbu da još nije moj red odvratio je: "Položi ispit, imaš samo malo vremena." Bio je Božić: očito je profesor znao da sam vjernik.

Interijer katakombi

Bilo je bolno slušati i promatrati ljude koji su za ispovijed, vjenčanje ili krštenje djece morali prevaliti tisuće kilometara.

Ovi i ostali slični događaji pomogli su mi biti jači i smjerniji u vjeri. Znao sam da, usprkos svoj propagandi i rizicima, moram ostati vjeran krsnim obećanjima i tradiciji koju sam nosio u sebi iz očinske kuće. Na ovom sam zahvalan svojim roditeljima, prijateljima i svećenicima, a nadasve jednom svećeniku iz Bjelorusije, kod kojeg sam provodio praznike.

Nakon završetka studija na Institutu, poslaše me u Vilnus. Premda je svugdje u Sovjetskom Savezu religija bila progonjena, ipak, stanje Katoličke crkve u Litvi bilo je znatno povoljnije. Bilo je više od šeststo otvorenih crkava i oko sedamsto svećenika. Bilo je također otvoreno sjemenište u Kaunasu. Ovdje sam, po prvi put u svom životu, vidio jednog biskupa i u nekim crkvama razne svećenike.

Čitav svoj život želio sam služiti Bogu i ljudima i mogao sam to lijepo ostvariti ostajući pošten i postavši dobar inženjer. Preda mnom se pojavljivala primamljiva perspektiva znanstvene karijere; pa ipak, uslijed svakodnevnih jada i briga, Bog mi je preko najrazličitijih znakova govorio o svećeničkom zvanju. Moj otac i svećenici koje sam poznavao neprestano su me poticali na nastavak razmišljanja o svećeništvu.

U to vrijeme, broj se svećenika u Bjelorusiji katastrofalno smanjio. U Grodnom smo jednom, ostali

"Svećenici i redovnici su razapinjani na vratima crkava, strijeljani, gušeni a po zimi uranjani pod mrzlu vodu sve dok se ne bi pretvorili u komade leda."

bez nedjeljne Mise zbog bolesti svećenika, koji je potom umro. Nakon što sam se pomolio, izašao sam iz crkve i odmah susreo jednog prijatelja koji mi je rekao: "Ovdje stvari idu loše, moraš nešto učiniti. U Litvi ima više mogućnosti, imaju i sjemenište, a ti bi mogao postati svećenik."

Moja majka je imala odlučujuću ulogu u mojoj odluci da postanem svećenik. Jednom sam, pogreškom, uzeo njezin molitvenik, gdje sam našao sličicu s molitvom majki za svećeničko zvanje djece. Shvatih: moja majka nikad nije izgovorila ni jednu riječ vezanu uz želju da ja postanem svećenikom, ali istodobno je molila za to. Vrijeme je poslije pokazalo, da je njezina molitva uslišana.

Svi ovi znaci su me poticali da sve više molim, da bolje spoznam volju Božju. Omiljeno mjesto za molitvu bilo mi je kapela *Mater Misericordiae* u Ostra Brama, u Vilnusu i obližnja crkva Svete Tereze Avilske. Dogodi se, da baš na dan kada se slavi Gospa Milosrdna, u jesen 1975. upravo tijekom mise, odlučio sam se postati svećenik.

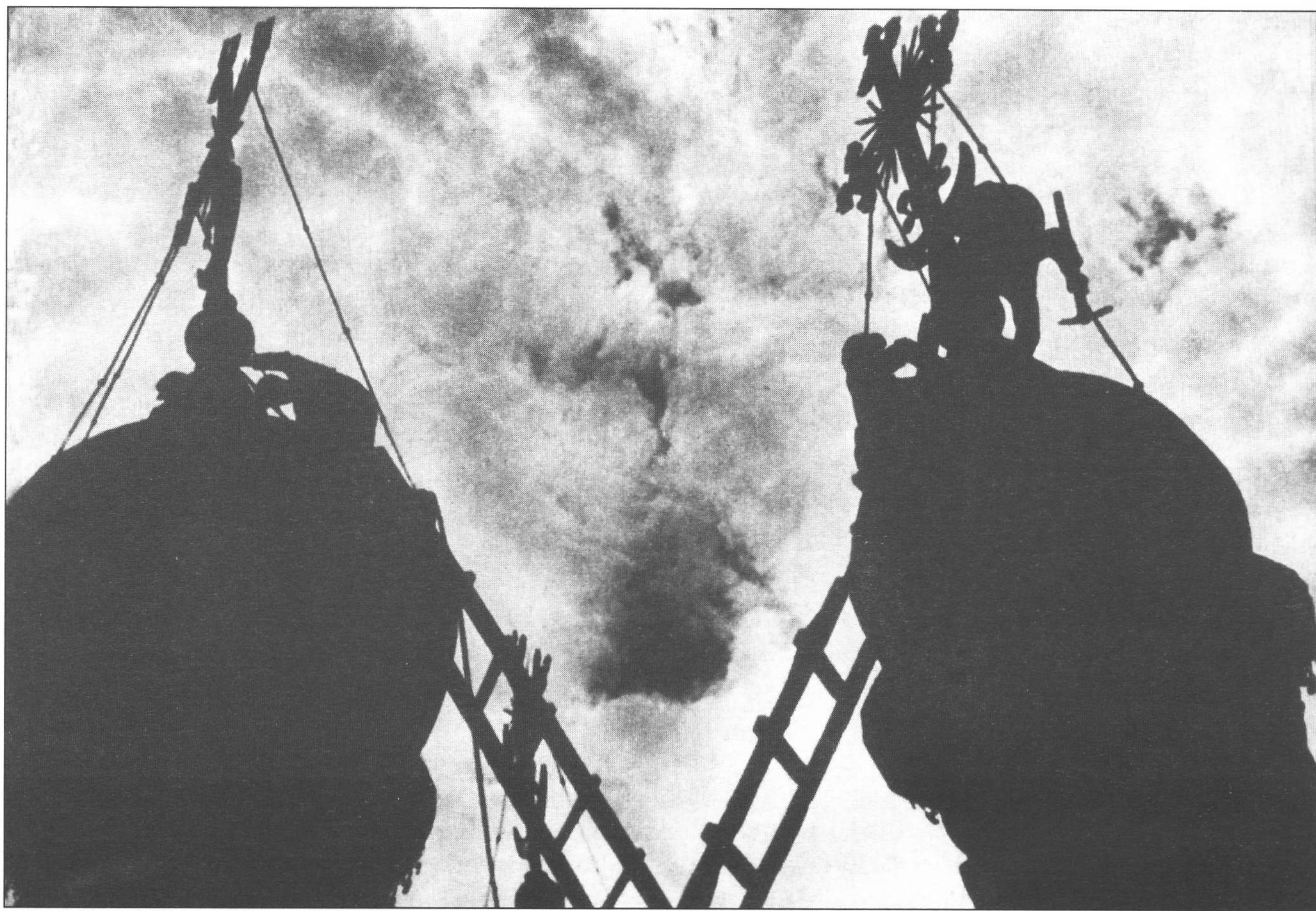
Znao sam da se nastavljaju progoni Crkve i da su neki litavski svećenici poslani u logore, ali s druge strane već su se počeli nazirati prvi znakovi političkog odleđivanja. Upravo 1976. po prvi put vlast je dopustila primanje u sjemenište većeg broja sjemeništaraca nego prethodnih godina, premda je ostao na snazi *numerus clausus* koji je predstavljao gornju granicu dozvoljenog prijema u sjemenište. Rad u Litvi bio je izvrsno iskustvo ne samo pastoralnog rada u multietničkom okruženju, nego također izvrsna prilika za upoznavanje stanja Crkve u cijelom Sovjetskom Savezu. Katolici su stizali u Vilnus sa svih strana; bilo je bolno slušati i promatrati ljude koji su za ispovijed, vjenčanje ili krštenje djece morali prevaliti tisuće kilometara.

U 1988., tijekom *perestrojke*, bjeloruske vlasti mi dopustiše rad u Grodnom. Nakon što sam primio ovlaštenje, odmah sam postao župnikom dviju velikih župa u Grodnom; u jednoj od njih svećenika nije bilo dvadeset osam godina. Vrijedi spomenuti da je, kad su pokušali zatvoriti crkvu, vlast našla na podu veliki križ sačinjen od ljudskih tjela, poslije čega se više nisu usudili ništa poduzeti. Tako su vjernici sačuvali svoju crkvu, sačuvavši je od uništenja. Kroz dvadeset osam godina, oni su se sami okupljali na molitvu, plaćali porez, popravljali je, s jedinim ciljem da očuvaju crkvu. Kad su zatražili od vlasti dopuštenje za dolazak svećenika, primili su odlučnu odbijenicu, a povjerenik za vjerska pitanja im je, jednom prigodom, odgovorio da će prije prihvatiti da im izrastu dlake na dlanovima nego dopustiti da svećenik radi kod njih. Bog je, pak, odlučio drukčije; danas je ta crkva katedrala nove biskupije Grodno i ne samo da je tu svećenik nego i biskup.

Izvršavati svećeničke dužnosti u Bjelorusiji, gdje je djelovalo manje od pedeset svećenika na milijun i pol vjernika, gdje su rijetke crkve ostale otvorene a podučavanje djece vjeronauku zabranjeno, bilo je mnogo teže nego u Litvi. Svećenici su smjeli slaviti misu samo u onim župama gdje je vlast dopustila registraciju. Tajno zaređenim svećenicima nije bilo moguće slaviti misu i oni su radili u tvornicama, obavljajući tajno svoju svećeničku službu.

Ipak, političke promjene započete u čitavoj Europi ticale su se i Sovjetskog Saveza, što se također odražavalo na vjersko stanje u Bjelorusiji, gdje je 1989. imenovan biskup, prvi nakon šezdeset osam godina. Kad su me upitali odakle ću početi, rekao sam da treba poći od samih temelja buduće duhovne građevine. Uspio sam dobiti dopuštenje za ulazak u Bjelorusiju za pedese-

Nitko od nas nije vidio svećenika ovdje ukopanog (...) Zahvaljujući ovom grobu, sačuvali smo vjeru...

Sovjeti skidaju križeve s crkve

toricu poljskih svećenika, započevši tako s dolaskom stranih svećenika i redovnika najprije u Sovjetski Savez, a zatim i u nove države koja su nastajale njegovim raspadom.

Kada su vlasti u Minsku odbile vratiti crkvu Svete Helene i Šimuna, vjernici su se dali na molitvu i recitiranje krunice po ulicama kroz nekoliko mjeseci, a jedna starica zajedno s jednim mladićem odlučila se na štrajk glađu. Imao sam prigodu upoznati i svećenike koji su herojski služili Crkvi, koji su proveli deset godina i više u izgnanstvu i koji su na svom povratku ostali vjerni svojoj službi, usprkos tolikim zabranama i otvorenim progonima. Primjerice, kardinal Kazimir Swiatek, nedugo nakon ređenja 1939. bio je osuđen na smrt i dva mjeseca zatvoren u ćeliji osuđenika na smrt. Bio je ponovo uhapšen 1944. i morao je odslužiti deset godina u logorima vorkutske regije, radeći u rudnicima.

Ljudi su imali jaku želju za vlastitim svećenikom, bili su spremni na sve kako bi riješili ovaj problem, često su se ponijeli herojski u obrani svećenika, kada bi im vlasti odbile registraciju. Ovdje se jasno očitovalo jedinstvo naroda Božjeg, između svećenika i običnih vjernika, na dobro Crkve.

Godine 1991. Sveta Stolica je obnovila strukture Katoličke crkve u Rusiji, a ja sam bio premješten u Moskvu kao apostolski administrator za rimokatolike europskog dijela Rusije. Na enormnom sadašnjem europskom dijelu Rusije, koji zauzima preko četiri milijuna kilometara kvadratnih, što je četrdeset posto čitave Europe, prije revolucije 1917. bile su samo dvije biskupije: u Sankt-Petersburgu i u Saratovu, s vlastitim sjemeništima i teološka akademija u prijestolnici. Dvjesto pedeset svećenika služilo je narodu od preko petsto tisuća vjernika u sto pedeset župa, a bilo je prisutno četrnaest ženskih vjerskih instituta i sedam muških.

Nakon revolucije Crkva je praktički bila uništena. Tridesetih godina bila je objavljena "petoljetka ateizma", s ciljem kako bi izbrisala Crkvu s lica zemlje. Zatvorene su crkve, sjemeništa i samostani, uništeni su ili pretvoreni u tvornice, kina ili koncertne dvorane.

Prvi proces protiv katoličkih klerika održan je od 21. do 25. ožujka 1923; kada su osuđeni četrnaestorica svećenika iz Sankt-Petersburga, zajedno s nadbiskupom Janom Cieplakom. Nadbiskup i župnik crkve Svete Katarine, monsinjor Konstantin Budkiewicz osuđeni su na smrt. Naknadno je nadbiskupu kazna zamijenjena desetgodišnjim pritvorom, zahvaljujući protestima

Godine 1991. na europskom dijelu Rusije, bilo je šest župa, dvije crkve, dvije kapele i tri svećenika.

svjetskog javnog mnijenja. Monsinjor Budkiewicz naprotiv, ubijen je u podrumima Lubianke u Uskrsnoj noći 1923. Mislim da nadnevak nije izabran nasumice; očito je vlast željela pokazati kako gospodar svijeta nije Uskrsli Krist, već oni sami.

Ostale su otvorene samo dvije crkve, u Moskvi i u Lenjingradu. Tisuće i tisuće vjernika i gotovo svi svećenici i redovnici progonjeni su, deportirani u stepe Kazahstana ili u Sibir, gdje su umirali od gladi, studeni, pretjerana rada, bolesti i iskušenja svake vrste. Ovako piše Aleksandar Jakovljev, bivši član politbiroa Komunističke partije Sovjetskog Saveza i naknadno, predsjednik vladine komisije za rehabilitaciju žrtava političkog terora: "Svećenici i redovnici su razapinjani na vratima crkava, strijeljani, gušeni a po zimi uranjani pod mrzlu vodu sve dok se ne bi pretvorili u komade leda." Oko dvjesto tisuća klerika Ruske pravoslavne crkve pogubljeno je i tristo tisuća poslano u logore. Između 1918. i 1939. pogubljeno je sto trideset pravoslavnih biskupa (cit. *Niedziela. Tygodnik katolicki*, 1999. str.19). U Sovjetskom Savezu od 1918. do 1939. po nepotpunim podacima, četiristo sedamdeset i pet katoličkih svećenika progonjeno je, od kojih je dvjesto trinaest osuđeno na smrt (sto četrdeset i dva su pogubljena, sudbina ostalih je nepoznata). Među osuđenima bili su također i nadbiskup Eduard von Ropp i biskup Boleslav Sloskans (cit. Roman Dzwonkowski SAC, *Losy duchowienstwa katolickiego w ZSSR* 1917–1939, *Martirologium*, Lublin, 1998, str.105–106). Na ovaj način postignut je cilj: Godine 1939. u Sovjetskom Savezu praktično više nije ostao nijedan katolički svećenik.

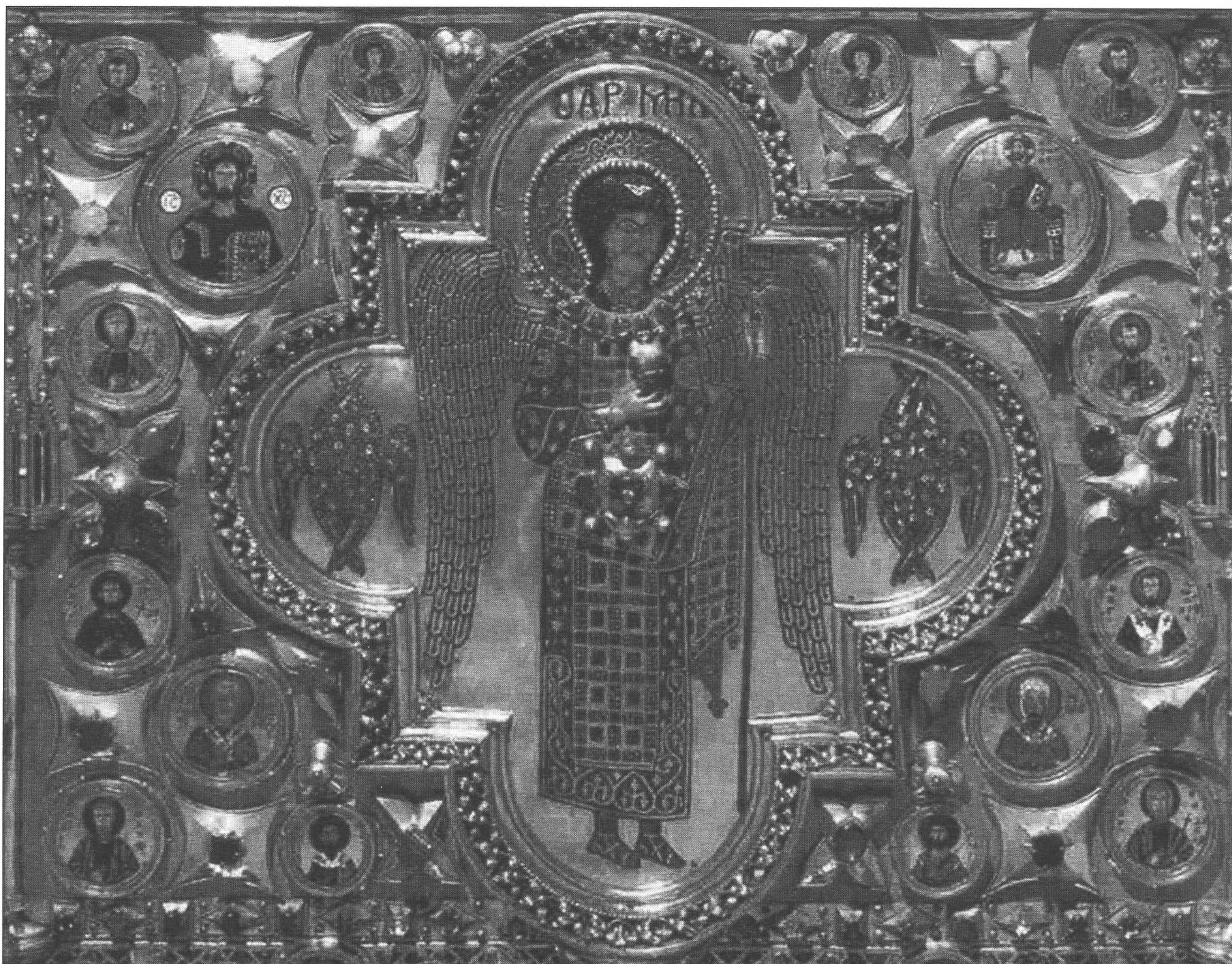
Sveti Otac Ivan Pavao II; u svojoj autobiografiji *"Dar i otajstvo"*, piše, imajući na umu ovo čega se prisjećam, da se u martirologiji treba posebno sjetiti svećenika koji su okončali život u logorima Sibira i ostalih dijelova Sovjetskog Saveza (cit. *Dar i tajemnica*, Krakow 1996, str.38).

Posjećujući župe i ostale katoličke zajednice na tom velikom predjelu, iznenađeni smo kako je narod uspio podnijeti tako nehumane patnje, kako je uspio oduprijeti se i sačuvati vjeru, kako je volio i branio vlastite svećenike, kako su svećenici herojski izvršili vlastitu dužnost i koliko su neophodni ljudima.

Godine 1996. po prvi put sam svratio u Perni, gdje je bila otvorena crkva nakon sedamdeset godina. Grad Perni nalazi se na Uralu i udomljavao je jedan logor. Još osamdesetih godina tu je bio zatočen litvanski svećenik Sigitas Tamkjavicius, danas biskup i metropolit Kaunasa. Nakon svete mise, vjernici su me pozvali da posjetim groblje. Doveli su me na grob prvog svećenika koji je radio u gradu i umro u devetnaestom stoljeću. Kazivali su mi: "Kroz sedamdeset godina ostali smo bez crkve i bez svećenika, ali bio je tu ovaj grob; blagdanima smo dolazili tu i molili nad ovim grobom, čak smo ispovijedali naše grijehe. Nitko od nas nije vidio svećenika ovdje ukopanog, o njemu znamo samo iz priča naših starih; pa ipak, u ovih sedamdeset godina on je bio nevidljivo prisutan među nama, kao da je izašao iz zemlje kako bi nas naučio vjernosti kršćanskom pozivu. Zahvaljujući ovom grobu, sačuvali smo vjeru, koja se sada obnavlja i jača." Kako veliko svjedočanstvo o svećeništvu, draga subraćo!

Kristove riječi upućene apostolu Petru: "Ti si Petar Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata paklena neće je nadvladati" (Mt 16,18), zajedno s fatimskim proroštvom da će se Rusija obratiti, ulijevali

Sada je Katolička crkva u Rusiji Crkva mladih, što ulijeva nadu za budućnost, uzevši u obzir da je riječ o Crkvi u manjini.

Arkanđeo Mihael (reljef)

su nadu u promjenu stanja.

Godine 1991. na europskom dijelu Rusije, bilo je šest župa, dvije crkve, dvije kapele i tri svećenika. Sada, svećenika ima sto osamnaest i služe tristo tisuća vjernika u sto šesnaest župa. Osim njih osmorice, svi su stranci, porijeklom iz šesnaest različitih zemalja.

Usprkos poteškoćama u odnosima s državom i s pravoslavnom Crkvom, uspjeli smo postići oživljavanje struktura kao što je biskupska konferencija, sjemenište u Sankt Petersburgu, gdje se pripremaju sedamdeset dvojica bogoslova, Kolegij katoličke teologije, karitas, tjednik "Svjetlo evanđelja", dva radio programa, razne komisije i druge strukture.

Sve ovo jasno svjedoči da je vjera nakon tri generacije sačuvala i da sada jača, jer uistinu "krv mučenika je sjeme kršćana" (Tertulijan). Sada je Katolička crkva u Rusiji Crkva mladih, što ulijeva nadu za budućnost, uzevši u obzir da je riječ o Crkvi u manjini.

Svećenička i biskupska služba u Rusiji je korjenito različita od one u Bjelorusiji, a s Litvom se niti ne može uspoređivati. U Rusiji, režim militantnog ateizma vladao je kroz tri generacije gotovo bez prisustva svećenika, vjerske literature i bez neke osnovne vjerske poduke. Režim je iza sebe ostavio duhovni vakuum, koji je Crkva danas pozvana ispuniti, a ovo je moguće samo zahvaljujući neumornom radu svećenika, koji u novim uvjetima, kada se više nikoga ne šalje u Sibir u progonstvo, moraju biti spremni na samoprijegoran rad na njivi Gospodnjoj, službu poprilično napornu za svakoga čovjeka, sjedinjujući se s Kristovim patnjama i žrtvom.

Samoprijegor sličan onomu svetog Ivana Krstitelja i mnogih tisuća svećenika-mučenika jest ono što Krist, Veliki Svećenik, traži od svih svećenika za spas ljudi, na slavu Božju i svoje Crkve.

■

Preveo: Mate Škaričić

Prijeći prag duhovnih vježbi

Što su ignacijanske duhovne vježbe? Koji je njihov cilj i značenje u životu Crkve i svakog zauzetog vjernika? Kako obavljati duhovne vježbe i o čemu ovise njihovi plodovi? Odgovore na ova pitanja kao i mnoštvo drugih divnih misli o ignacijanskim duhovnim vježbama donosi nam ***o. IVAN FUČEK D.I.*** *u tekstu koji slijedi a koji je jedno od poglavlja njegove knjige koja će uskoro izići iz tiska u izdanju Akademske crkve Sv. Filipa Neria u Splitu.*

Kako prijeći prag duhovnih vježbi? Vrlo jednostavno: prijeći prag čitavim bićem i unutra ostati čitavim bićem: *tijelom* (u šutnji i sabranosti, odbacivši svaku drugu aktivnost i rastresenost, u raspoloženju velikodušnih osjećaja); *dušom* (razumom, slobodnom voljom, duhom i psihom u punoj odgovornosti); *milošću* (zatvorivši se u srce /savjest/, tu "najskrovitiju jezgru i svetište čovjeka, gdje sam ja *sam s Bogom*, čiji glas odzvanja u mojoj nutrini" (GS 16). To treba da je temeljna moja opcija za sve vrijeme duhovnih vježbi. Biti trajno *sam s Bogom* koji mi u srcu, u savjesti, u nutrini, u tom *svetištu* govori i trajno će mi govoriti, pozivati, poticati, svjetovati me... A ja ću čuti, slušati, shvaćati, odazivati se, razlučivati, predviđati, odlučivati, provoditi... Nije dosta samo naravno znanje i naravna volja. Potrebni su: snažno svjetlo *vjere u ufanju i ljubavi, kao i darovi Duha Svetoga.*

Sv. Hilarije bi se poslužio usporedbom: "Narav ljudskog tijela ostaje besplodna ako prestaju postojati neki uvjeti njegova djelovanja. Na primjer, očima se nikako ne možemo služiti ako nema svjetla ili ako nije dan; uši ne mogu vršiti svoje službe ako nema glasa ili zvuka; nos neće znati za svoju službu ako nema nikakva mirisa. U tim slučajevima ljudska narav zadržava svoje sposobnosti, ali ne može djelovati bez određenih uvjeta. Isto tako ljudski duh može, doduše, po naravi spoznati Boga, ali pravo znanje ima samo onda kad po *vjeri* primi dar Duha Svetoga. Očito je da se Kristov dar – Duh Sveti, uvijek i svugdje obilan, *daje* u tolikoj mjeri koliko tko hoće uzeti; u tolikoj mjeri ostaje u kolikoj tko želi zaslužiti. On je s nama do svršetka svijeta. On nas tješi u našem iščekivanju, on nam je zalog buduće nade, on je svjetlo naše pameti, on je sjaj našega duha". Duh Sveti u nama "stanuje" (Rim 8,11), u nama "svjedoči" (Rim 8,16), "potpomaže našu nemoć" i za nas "posreduje neizrecivim uzdasima" (Rim 8,26), utvrđuje nas u dubini našega bića, trajno se za nas moli i "viče u našim srcima: 'Abba! Oče!'" (Gal 4,6).

Znademo li koji je cilj duhovnih vježbi? Koja je zadaća voditelja a koja egzercitanta?

= Da smireno, sabrano i mudro pomoću Presvete Bogorodice, naše Majke, sv. Josipa i zagovorom sv. Ignacija, "zaštitnika duhovnih vježbi", zađemo u vlastito srce i tu se pridružimo istom Duhu Svetom molitvom i razmatranjem pa tako u krešendu rastemo punih sedam dana, treba upozoriti na neke predhodnice. Znademo li koji je cilj duhovnih vježbi? Koja je zadaća voditelja a koja egzercitanta? Čemu strahopoštovanje pred Bogom koji je, uostalom, naš milosrdni Otac? Može li se imati stav velikodušnosti prema Bogu odmah od početka? O svemu tome sv. Ignacije govori u prvih pet uvodnih napomena. Ali prije nego prekoračimo "prag" i uđemo u sadržaj tih napomena, za dobru orijentaciju, navedimo dva tipa svjedočanstava: najvišeg crkvenog autoriteta i laičkih mislilaca.

Pape o duhovnim vježbama

Svjedočanstva najvišeg crkvenog autoriteta zadnjih desetljeća puna su preporuka, bilo o samoj knjizi Duhovnih vježbi, bilo o sadržaju i metodi.

Pijo XI., apostolskom konstitucijom *Summorum*

pontificum (1922), sv. Ignacija proglašava zaštitnikom svih duhovnih vježbi, pa spominje kako su nadahnuti tom duhovnošću došli do svetosti i do zamjernih uspjeha u radu s ljudima: Karlo Boromejski, Franjo Saleški, Velika Terezija, Leonardo a Portu Mauritio. Tom je prilikom isti papa primio 672 svjedočanstva o duhovnim vježbama: od 29 kardinala, 4 patrijarha, 122 nadbiskupa, 497 biskupa, 20 apostolskih prefekata... Oni ističu: vrsnoću zdravo i psihološki odmjerenog nauka duhovnih vježbi; lakoću kojom se prilagođuju svima ljudima, staležima i dobima; redoslijed i razvoj razmatranja što se pedagoški jedva može nadmašiti; snažnu povezanost ideja; izgleda ustvari kao jedna jedina "teza" u tančine obrađena i primijenjena profinjenom i produhovljenom psihologijom; siguran put molitve, odreknuća, samozataje, bez kojih nema kršćanskoga života.

Isti Pijo XI. u enciklici *Mens nostra* (1929), koju smatraju "kanonizacijom" metode duhovnih vježbi sv. Ignacija, među ostalim silazi na sasvim praktična pitanja: kako ih primijeniti na razne staleže, kako ih obavljati, pa naglašava samoću, šutnju, zatvorenost od svijeta, ukoliko su nepresušivo vrelo najzdravije i najpriznatije pobožnosti i nenadmašivo sredstvo zdravog apostolskog žara i djelovanja.

Pijo XII. u enciklici *Mediator Dei* (1947) govori o dvije duhovnosti: jednoj koja je protivna duhovnim vježbama i drugoj koja je izražena njihovom terminologijom. A drugom zgodom reče: "Duhovne vježbe sv. Ignacija uvijek će biti jedno od najefikasnijih sredstava za duhovnu regeneraciju svijeta i njegovo ispravno određenje, ali uz uvjet da budu autentično ignacijanske" (1948).

Ivan XXIII. u *Il giornale dell'anima* (1964) govori o njima na nekoliko mjesta kao o nužnom sredstvu obnove duha. Osobito mu je milo razmatranje o ravnodušnosti (*indiferenciji*), pa ako neki otac ne bi predložio to razmatranje, onda bi ga sam nadoknađivao.

Pavao VI. reče generalu D.I, Pedru Arrupe-u (12. kolovoza 1966.): "Treba da mnogo cijenite Duhovne vježbe sv. Ignacija jer one su korijen i izvor vaše duhovnosti i izvrsno sredstvo apostolata." Sudionicima pak studijskog tečaja za duhovne vježbe (27. studenoga 1968.), naglašava: "Koliko želimo da se svećenici hrane, krijepe, osvježuju u duhovnim vježbama! Koliko to želimo za sve ljudske skupine! A kako je nadasve lijepo vidjeti da mladež, da zreli muževi raznih staleža i društvenih skupina nastoje dolaziti na taj izvor, na taj

Što su duhovne vježbe?

Duhovne vježbe su "duhovna gimnastika" kojoj je cilj očistiti se od grijeha i neurednih sklonosti, da se zatim u potpunoj slobodi može tražiti i prihvatiti volja Božja.

Kompoziciono, duhovne vježbe sastoje se od četiri dijela koji se nazivaju tjedni, jer njihovo obavljanje ili doživljavanje traje tjedan dana, pa tako čitave duhovne vježbe traju oko trideset dana. To su takozvane "velike duhovne vježbe" koje isusovci obavljaju barem dva puta u životu. Postoje i "kondenzirani oblici" koji traju po osam dana i isusovci ih obavljaju svake godine kao svoje "godišnje duhovne vježbe". Postoje i skraćeniji oblici od šest dana (to su uglavnom duhovne vježbe za ostale redovnike, svećenike i redovnice) ili tri dana (uglavnom za laike) i na njima se razmatra samo prvi tjedan. Taj se tjedan može pretvoriti u masovne tzv. "pučke misije" namijenjene svim župljanima ili pojedinim staležima.

Po svojoj strukturi prvi tjedan odgovara duhovnom putu čišćenja, drugi razmatra Isusov život, treći Isusovu muku, a četvrti njegovo uskrsnuće i uzašašće.

Uloga "duhovnog vođe" je da bude duhovni otac i učitelj koji treba da pomogne "da se sam Stvoritelj i Gospodin očituje svojoj odanoj duši privijajući je u naručje svoje ljubavi... da Stvoritelj neposredno saobraća sa svojim stvorenjem, a stvorenje sa svojim Stvoriteljem" kako naglašava sv. Ignacije.

Prema raspoloživim podacima duhovne vježbe u dužem ili kraćem obliku, obavlja svake godine preko milijun osoba duhovnog i svjetovnog staleža.

Izvor: http://pubwww.srce.hr/isusovci

"Duhovne vježbe sv. Ignacija uvijek će biti jedno od najefikasnijih sredstava za duhovnu regeneraciju svijeta i njegovo ispravno određenje, ali uz uvjet da budu autentično ignacijanske"

"A kako je nadasve lijepo vidjeti da mladež, da zreli muževi raznih staleža i društvenih skupina nastoje dolaziti na taj izvor, na taj oblik duhovnog odgoja..."

oblik duhovog odgoja, obnove svih dobrih obećanja i velikih milosti koje su spojene s kršćanskim životom pri susretu s tom formulom... Govori se o osuvremenjenju. Bez sumnje i Duhovne vježbe sv. Ignacija doživljavaju poteškoće zbog svoje forme – recimo literarne i psihološke – u kojoj su bile zamišljene i napisane. No zbog onog *što sadržavaju*, bilo to sa stanovišta – nazovimo ga tako – pedagoškog, što se odnosi na zahvaćanje u duše, bilo sa stanovišta kršćanskog nauka, bilo sa stanovišta kršćanskog odgoja, Duhovne vježbe imaju neprolaznu vječnu životnu svježinu."

Ivan Pavao II. o 25. obljetnici FIES-a (1989) govori da je "jedan od najbogatijih plodova u sadašnjim okolnostima obnovljeno nastojanje, braće biskupa i svećenika, da mnoge privedu *iskustvu* duhovnih vježbi i tako im pruže snažnu priliku obnove duhovnosti cjelokupnoga Božjega naroda." A pet godina kasnije (1994) istoj organizaciji poručuje: "Snažno iskustvo Boga pobuđuje na slušanje Njegove Riječi, koju treba shvaćati i prihvaćati unutar vlastitog osobnog proživljavanja, a pod djelovanjem Duha Svetoga. On u klimi šutnje, molitve i razmatranja, a pod duhovnim vodstvom, daje sposobnost razlučivanja u smjeru čišćenja srca, obraćenja života i nasljedovanja Krista, za ispunjenje vlastitog poslanja (*misije*) u Crkvi i u svijetu."

= Na temelju tih dokumenata upravljam riječ mladima. Očito je da prisustvujemo porastu novog interesa za duhovne vježbe. Taj se ne opaža samo kod izgrađene i elitne mladeži nego i kod osrednje. Ima mladih koji iskreno traže Boga i u njemu smisao svoje egzistencije, svijeta, napretka, politike, ekonomije... Mladi naslućuju da se u duhovnim vježbama skriva onaj traženi dragulj, unutarnja snaga koju toliko trebaju. U njima žele susresti ono svoje intimno, osobno, duboko što se samo pred Bogom – najboljim Ocem, pred Kristom – najpovjerljivijim prijateljem, u Duhu Svetom – vatrom ljubavi, otkriva i sređuje. Žele susresti i ono naravno, ljudsko, što oslobađa i razvija njihovu plemenitu ljubav, pozitivne energije i sposobnosti. Žele susresti ono što je tako privlačno u riječi Božjoj njima upravljenoj u Bibliji i u Evanđelju; to žele susresti u prodornom živom govoru i osobnom iskustvu, u kome će naslutiti, a možda i jasno *čuti poziv* za svoje buduće poslanje (*misiju*) u Crkvi i svijetu. Oni osjećaju da bi u duhovnim vježbama mogla porasti njihova zrelost (*maturitas*) u svakom smislu: na religiozno-vjerskom, psiho-afektivnom i moralno-duhovnom području. Osjećaju da bi tu mogli doći do smirenja, do dublje integracije svoje osobe u Kristu. Osjećaju da bi u duhovnim vježbama mogli provesti osobni osvrt na protekli život, bar načelno riješiti probleme koje im nameće mladost, ljubav, prilike, moda, studij, sredstva priopćavanja, povijesni momenat, potrebe Crkve, Domovine i čitavoga svijeta. Ima mladih koji se žele ozbiljno i odgovorno pripremiti za životne zadatke u svim tim dimenzijama. Žele da u društvu – u koje se istinski nastoje ugraditi – ne budu samo promatrači nego *oduševljeni akteri* koji na svoja ramena solidarno s braćom ljudima preuzimaju i ono najteže i najneugodnije. Zato bi ti mladi u duhovnim vježbama htjeli izgraditi svoj kršćanski, eklezijalni i kristovski svjetonazor, ne za dva dana ili za dva mjeseca, nego nepokolebivo za čitav život.

Laici o duhovnim vježbama

Uzmimo četiri suvremena pisca laika: jednog Židova (?) i tri katolika. Sva su četvorica toliko poznata da ih ne treba napose predstavljati.

Giovanni Papini u zbirci eseja *Gli operai della vigna*

Očito je da prisustvujemo porastu novog interesa za duhovne vježbe. Ima mladih koji iskreno traže Boga i u njemu smisao svoje egzistencije, svijeta, napretka, politike, ekonomije...

Ignacije Lojolski

(1929, 119 sl), kaže za Duhovne vježbe sv. Ignacija: "Makar zauzimaju jedno od prvih mjesta među onih desetak-dvanaestak bitno važnih knjiga katoličke pobožnosti, nisu vjernicima tako omiljele kao druge. Tko traži izljeve obraćenoga i svestranoga srca, čita *Ispovijesti* svetoga Augustina ili Pascalove *Misli*. Tko hoće sublimirani mir kršćanskog nauka, poseže za *Nasljeduj Krista* ili za *Uvodom u pobožni život* svetoga Franje Saleškoga. Tko se želi penjati mističkim stepenicama, razmatra *Itinerarij* svetoga Bonaventure ili *Castillo interior* (Tvrđava duše) od svete Terezije Avilske. Tko ljubi čistoću svetačkih života, uživa u *Legenda aurea* ili *Fiorettima* svetoga Franje. Rijetki (...) dolično cijene Duhovne vježbe. To je zato jer su rijetki shvatili pravi duh i posebnu svrhu te gigantske knjižice (...) Ipak su Egzercicije osebujnom arhitekturom jedan od najsigurnijih i najdivnijih mostova koje je svetac konstruirao da bi spojio zemlju s nebom."

Dalje Papini govori kako Duhovne vježbe nisu za čitanje nego za djela, za osobnu primjenu. Vjerniku sugeriraju živu i potpunu predodžbu misterija, pa u tom smislu savršeno tumači Ignacija: "Tko razmatra muku Kristovu, ne smije se zadovoljiti, makar mu to koristilo, time da čita riječi Evanđelja i da iz njih povlači moralne i mističke posljedice: on mora *gledati* muku, razabrati je očima i ušima u svim njenim stvarnim i vanjskim oblicima. Kršćanin mora stvoriti pred sobom snagom imaginacije mjesta, ulice, kuće, osobe; mora uskrisiti životni kolorit: mora *slušati* riječi i uzdahe; jednom riječi, *mora vidjeti Krista pred sobom kao živa prisutna, danas, na njegovu putu mučeništva i slave. Ta živa prisutnost treba da ga tako zgrabi da mora razgovarati s Isusom i Marijom kao da su tu u sumračju njegove sobice ili kao da je on sam suvremeni svjedok njihova života pa mora tražiti od njih što mu treba, povjeriti im se i slušati njihove odgovore. Predočenoj prisutnosti (...) kao realnoj, sveti Ignacije daje najveću važnost od svih svojih predhodnika.*"

Važna je još sljedeća Papinijeva, duboko teološka napomena o *aktualizaciji misterija* koji razmatramo: "*Duhovne vježbe uništavaju u duhovnome životu distanciju vremena i prostora koja nas samo u našoj iluziji rastavlja od aktualne prisutnosti Gospodinove.* Sveci nam pružaju ne samo čudo psihološke mudrosti, kako mnogi misle, nego i jedan od tih jednostavnih, čudotvornih putova da nas, koji ležimo u blatu, doprate pred lice Trojedinoga Boga." Papini je time ukazao na *pravi ključ*: mi živimo u kategoriji vremena, milenije smo udaljeni od povijesnog događaja. Ali u Bogu nema kategorije vremena: *njegov se misterij događa u vječnom sada, i ja treba samo da se u nj uživim i uključim.* On se, dakle, u meni aktualizira *sada*, kad o njemu razmatram, kad obuzet njime molim.

René Fülöp-Miller u djelu *Macht und Geheimnis der Jesuiten* tvrdi da "zapravo nema nijednog drugog djela katoličke literature koje bi se u povijesnom duhovnom djelovanju moglo usporediti s Loyolinom knjižicom." Čovjek se mora izvući iz lažne i kose perspektive i život upraviti ravno prema cilju. Ignacije vješto hvata obrise svih visina i ponora. Tu su putokazi i miljokazi koji točno određuju gdje smo. Čovjek dolazi do uvjerenja da mora nešto presudno izabrati. Da se na kocku stavi sve. Ignacije baš to i želi. On zna kolik je rizik *izbor zvanja* – izbor za vrijeme i vječnost. Stoga za svaki dan i za svaki sat daje i razumu, i volji, i mašti, i čuvstvu hrane, pomoći, snage. Eto, kaže Miller, nakon četiri stoljeća psiholozi danas traže upravo takve poluge da čovjeka pokrenu.

Duhovne vježbe *nisu za čitanje nego za djela, za osobnu primjenu.*

Ne radi se nipošto o malom poslu, ležernom, lijenom, nego o vrlo sistematskom "treningu", na kakav se daju ozbiljni športaši. Pred zadatkom ne smijem klonuti ni popustiti strahu ili malodušnosti.

Miller se divi Ignacijevoj zornoj metodi, ali ne može pojmiti što za kršćanina znači ucjepljenje u Krista i u milosni Kristov život, ono što je obraćenik Papini čak teološki točno shvatio. Miller ne zna da ta snaga dolazi po milosti, po nadnaravnoj nepatvorenoj ljubavi, inicijativom i snagom s neba, ne inicijativom i snagom čovjeka. Stoga Miller nije kadar dokučiti da Ignacije u svojoj zornosti nije bio nikakav fantast, niti je imao namjere da bude ikakav psihološki ili psihoanalitički testator, niti se u prvom redu oslanjao na ljudske sile, niti je sva inicijativa egzercitanta s njegove strane. Ipak se moramo diviti da je on i toliko mogao ući u tajnu ignacijanskih duhovnih vježbi.

Gaetan Bernoville, s druge strane, u poznatom djelu *Isusovci*, a i sam je obavio 30-dnevne duhovne vježbe, govori o Ignacijevoj knjižici kao o suhoparnom spisu s bezbroj razdioba i podrazdioba, ali naglašava: "Duhovne su vježbe među prvim ljudskim djelima koja bi se mogla staviti neposredno iza Evanđelja. Ta knjižica ne spada, istina, među blago objavljene riječi Božje, ali je tijesno povezana s kršćanskim životom i ne da se više od njega odijeliti. *Duhovne su vježbe škola duhovnoga života za sve vjernike i zalog neprestane obnove katoličkoga duha* (...) Korak po korak dovedoše one tisuće i tisuće duša do vrhunca savršenosti. Bernoville traži ono *bitno* u njima, pa kaže: "One su rezultat složenog djelovanja što ga proizvede posvemašnje predanje Bogu svih sila uma i duha jednoga čovjeka skupa s nebeskim rasvjetljenjima kojima se Bog udostojao tako ga izvanredno obdariti (...) One, prema tome, nisu ništa drugo doli izražaj Ignacijeva životnog iskustva." Iako je to iskustvo osobno, nije individualno; bitne crte Ignacijeva iskustva ("*osobno doživljenog kršćanstva*") vrijede za sve ljude. To mu je, uostalom, bilo i lako. Do svoje dvadeset šeste godine letio je on za svjetskim ugodnostima i za zvukom praporaca ljudske slave. Zbog toga je mogao lako krenuti sa stajališta običnih ljudi te ih pridizati i voditi do *herojske odluke*, koju je i sam neopozivo učinio. Taj se unutarnji razvoj opetuje i dandanas preko duhovnih vježbi u tisućama duša. Ignacije je proživio sve ljudske bijede i slabosti i to iskustvo podaje njegovoj metodi posebnu privlačnost (...) Metoda se, dakle, duhovnih vježbi", svršava Bernoville svoja opažanja, "nije razvila ni iz kakve teorije, već je plod velikoga iskustva što ga je Ignacije stekao na sebi i na drugima."

Daniel Rops u svojoj povijesti na svoj bogat, osebujan način piše o Ignacijevim Duhovnim vježbama: *Metoda molitve, sjedinjenja s Bogom, doživljavanja Boga postaje pravilom apostolskog djelovanja samoga Ignacija, a zatim svih onih koji će tijekom stoljeća ići istim putem unutarnjeg iskustva.* Ignacije, prema Ropsu, ne pronalazi srčike u knjigama, "nego više u dubini svoje duše". I stoga, želimo li otključati tajnu Ignacijeve knjižice, treba da uzmemo *ključ vlastite nutrine* jer se ondje – u tom zatvorenom prostoru – sukobljuju duhovi; tu u toj suverenoj nutrini odvija se duhovna drama: poziv Boga koji čuje svaka duša u svojim najintimnijim dubinama, posizanje za tajanstvenim sredstvima milosti. Ignacije je "sigurno genij, ali još više, tu je božansko nadahnuće, direktan zahvat Duha Svetoga u ljudsku inteligenciju." U duhovnim vježbama se rađa *doživljajni uzbudljivi udarac*, koji dušu nagoni da se u svemu konformira svome idealu, Isusu Kristu. Za Ropsa su Duhovne vježbe *najuspješniji priručnik akcije i osvajanja što ga je Crkva ikada imala.*

= Važno je, dakle, znati da Duhovne vježbe sv. Ignacija ne dolaze s nekog pisaćeg stola, nego su plod njegova dugog i dubokog duhovnog iskustva, kroz teške

Ako se govori o nastupajućoj "eri laika" u Katoličkoj crkvi, nema nikakve dvojbe da će laici na Ignacijevu iskustvu susresti svoje vlastito iskustvo; u njegovoj molitvi i borbi sa sobom, svijetom i đavlom, susresti vlastitu molitvu i borbu;

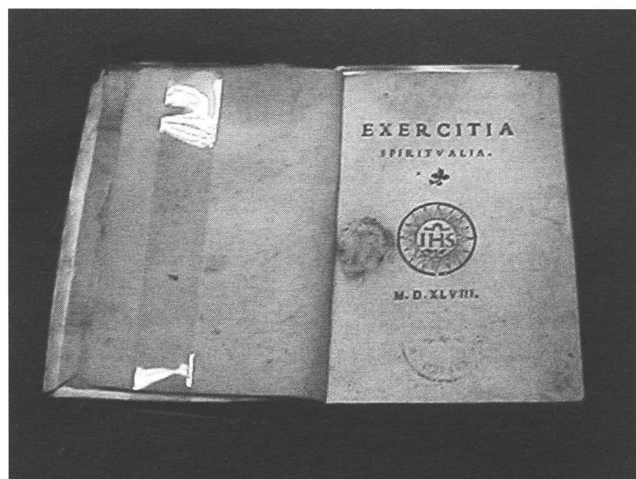
unutarnje borbe, kroz izmjene tame i svjetla, žalosti i utjehe, ostavljenosti i prihvaćanja, suhoće i oduševljenja, koja je proživljavao na bolesničkom krevetu u Loyoli, u pustinji Manreze, kao hodočasnik u sv. Zemlju, kao student u Parizu, sve do Rima, do osnivanja Družbe Isusove i pisanja Konstitucija. Ako se govori o nastupajućoj "eri laika" u Katoličkoj crkvi, nema nikakve dvojbe da će laici na Ignacijevu iskustvu susresti svoje vlastito iskustvo; u njegovoj molitvi i borbi sa sobom, svijetom i đavlom, susresti vlastitu molitvu i borbu; u tom odnosu i blizni s osobnim Bogom, doživjeti svoj osobni odnos i blizinu u Bogu Ocu, Kristu – uvijek prisutnom, Duhu Svetom – trajno molećem u čovjekovu srcu. "Laici, muškarci i žene, preuzimat će sve veću i veću odgovornost za crkvene službe u župama, biskupijskim strukturama, školama, teološkim institucijama, misijama i službi karitasa. Možemo očekivati razvoj specijaliziranih ministerija, crkvenih pokreta i laičkih apostolskih udruženja s još različitijim ciljevima i karizmama (...) Laici će s pravom preuzimati veću ulogu u odgovornosti i vodstvu kod tih poslova." Nužno je da budu duhovno spremni, prekaljeni, a mogu se odlično nadahnuti na Ignacijevu iskustvu. Ali ne samo laici, nego i klerici, svećenici, redovnici i redovnice bi u istom dinamizmu iskustva i krešendu milosti, mogli bolje osvježivati karizme svojih visokih osobnih i apostolskih ideala.

Visoki ciljevi duhovnih vježbi

Te ciljeve ili *svrhu* Ignacije vidi u nevjerojatno skladnom trolistu naslikanu u dvostrukoj "definiciji", jednoj opisnoj i drugoj sintetičkoj: riječi su različite, misao je ista:

"Pod imenom duhovnih vježbi razumijevamo sve načine ispitivanja savjesti, razmišljanja, razmatranja, usmene i mislene molitve i drugih duhovnih čina, kako ćemo to kasnije reći. Kao što su, naime, hod, pješačenje i trčanje tjelesne vježbe, isto tako se duhovnim vježbama naziva svaki način da se duša pripravi i skloni da *odstranimo* od sebe sve neuredne sklonosti te da, pošto smo ih odstranili, tražimo i *nađemo* Božju volju, uredivši svoj život za *spasenje* duše."

Osnovno je tražiti volju Božju u svim svojim *idealima, planovima, željama, poslovima...*

Manuskript prvih Ignacijevih Duhovnih vježbi iz Manreze

"Duhovne vježbe – da čovjek samoga sebe *pobijedi* i svoj *život uredi* ne dajući se voditi ni od kakva nagnuća koje bi bilo *neuredno*."

To je samostalan rad (exercitia – vježbe) poput športskog što čeliči tijelo. Što hoću postići tim radom? Hoću da *Bog bude središte moga života* ovdje na zemlji da Ga time postignem u vječnosti. Za to se traži *troje*:

1. Truditi se da iz svoga bića *uklonim sve neuredne sklonosti*, da ih pobijedim. Time sam pobijedio sama sebe. Radi se o ozbiljnom i odgovornom duhovnom boju protiv svih zapreka Božje ljubavi u meni na crti *sjetilnosti* i *oholosti*, da istu ljubav/caritas uzmognem savršeno ostvariti u vlastitom životu. Znači, treba od sebe odstraniti svaku *malodušnost* i *strah* što bi u meni zasjenilo i umanjilo teološke kreposti: vjeru, ufanje i ljubav. Svaku *svjetovnost* koja bi se u meni i dalje protivila stožernim krepostima: razboritosti, pravednosti, jakosti, uzdržljivosti. Svaku *duhovnu lijenost* koja bi nastavila odbijati darove Duha Svetoga: razuma i znanja, mudrosti i savjeta, jakosti, pobožnosti i straha Božjega. Svaku opaku *mekušnost* koja bi popuštala osjetilima: vidu, sluhu, njuhu, okusu i opipu, pa me i dalje zavodila u propast. Svaku *uznositost* koja bi se prkosno divila svojim umišljenim ili stvarnim darovima uma, srca, psihe, uspjeha, studija, kvalifikacija, zasluga... Dakle, milošću Božjom i svojim marom, ozbiljnim i ustrajnim vježbanjem, u trajnoj molitvi i svladavanju truditi se ukloniti "*sve neuredne sklonosti*". Ne radi se nipošto o malom poslu, ležernom, lijenom, nego o vrlo sistematskom "treningu", na kakav se daju ozbiljni športaši. Pred zadatkom ne smijem klonuti ni popustiti strahu ili malodušnosti. Dakle, "spremiti i

Najprije valja ostvariti "neposredni" cilj duhovnih vježbi: čišćenje i očišćenje srca *od svega što nije Bog i njegova ljubav. Zatim ostvariti "posredni":* uređenje i posvećenje života *po uzoru Isusa Krista, toj osobnoj i apsolutnoj normi ćudorednog i duhovnog našega nastojanja.*

raspoložiti duh da odbaci sve neuredne osjećaje" (P. Roothaan).

2. Želim *urediti svoj život.* U tu svrhu treba da se trudim iskreno tražiti što je *volja Božja* sa mnom: volja Božja u *mome zvanju.* Jesam li pozvan u ženidbeni stalež, gdje ću, ne po načelima svijeta, nego po Božjem zakonu, u zreloj ljubavi – za koju se traži toliko samoodricanje (!), u bračnoj čistoći izvršavati svoju spolnost kao uzoran katolički muž i brižan otac obitelji i odgojitelj svoje djece. Kao takav da postanem *aktivan laik, aktivan apostol u* crkvenoj zajednici. Ili sam pozvan na karizmu djevičanske uzdržljivosti "radi Kraljevstva Božjega" (Mt 19,12), i u tome na potpunu apstinenciju, na trajan "post" spolnog nagona, u vrlini (kreposti) čistoće, s Kristom, Bogorodicom, svetim Josipom i milijunima djevica u Katoličkoj crkvi, ne da se onda takav ("dobar") sebi sviđam nego da se uzmognem isključivo dati na potpunu službu drugima.

Neki su autori mislili da je *svrha* duhovnih vježbi upravo izbor zvanja ili, nakon već izabranog zvanja, reforma života. Ne isključuje se izbor zvanja, jer bi savršenstvo moglo ostati "visjeti u zraku". Ali ipak nije ni jedini, ni poglaviti cilj duhovnih vježbi, nego treba da služi konačnoj svrsi. Nije, dakle, alternativa duhovnih vježbi: samostan ili svijet, svećeništvo ili obitelj, djevičanstvo ili brak. U "izboru" ili "reformi života", kako ćemo vidjeti, radi se o sprovođenju *načelne savršenosti*, premda će se često raditi i o konkretnom obliku života. Ignacije, na primjer, napuštajući Manrezu ne zna da li bi u red ili ne. A već je svršio svoje duhovne vježbe i skicirao bitne dijelove Knjižice. No izabrao je po nadahnuću *načelnu savršenost,* put "savjeta". Isto vrijedi i za Ksaverskoga – ni on u velikim duhovnim vježbama od 30 dana nije našao svoj stalež u pravom smislu riječi. Obojica su ostala u stanju "čekanja".

= Osnovno je tražiti volju Božju u *svim svojim* idealima, planovima, željama, poslovima... Da nađem volju Božju u životu i u svakom svome djelu, i u tome "*proficere quantum possibile est – napredovati koliko je samo moguće*", zato se hoće razlučivanje, vaganje. Cilj je što veća sličnost s voljom Božjom i sjedinjenje s Bogom u Kristu Isusu po milosti i ljubavi, kao u mučenika ljubavi sv. Maksimilijana Kolbea: *moj mali "v" (moja volja) = Božji veliki "V" (Božja volja).* Potrebno je trajno vapiti sa Samuelom, s Pavlom, s Ignacijem: *Gospodine, pokaži mi što hoćeš da činim!* Hoću da živim i radim samo ono što hoćeš Ti! Hoću da Tvojom milošću doprem do punog sjedinjenja s Tobom i u Tebi do predanog rada za potrebne, male, siromašne!

= A da se u duhovnim vježbama postignu ti uspjesi nužna su tri uvjeta:

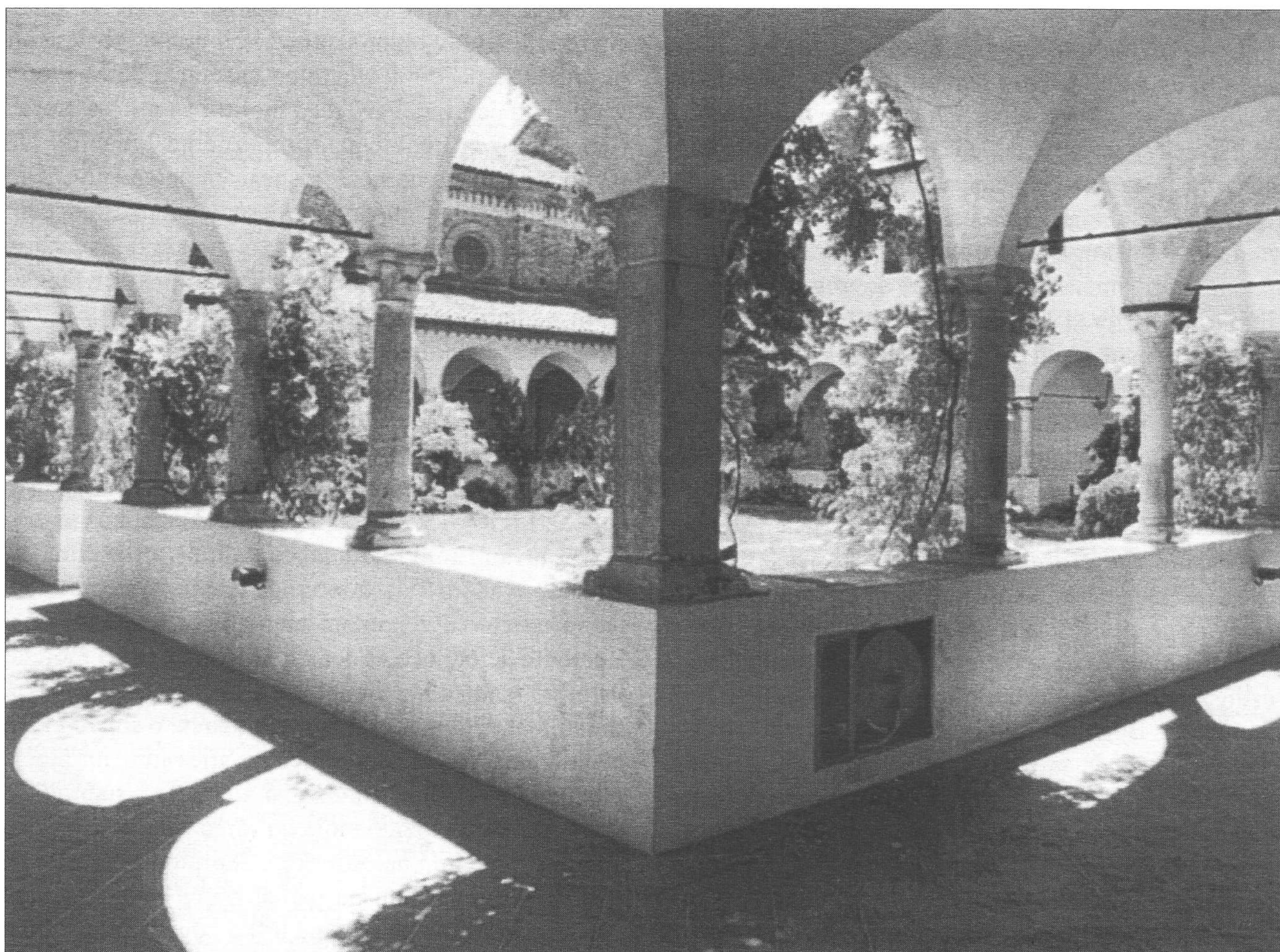
1) da egzercitant, koliko god bio sposoban i učen, bude *ponizan*;

2) da se dade savjetovati i *voditi* od drugoga (od voditelja);

3) da ne bude pasivan, kao kod slušanja neke propovijedi, nego *aktivan*, dapače "in summa actione – u najintenzivnijoj aktivnosti".

3. *Spasenje* i *posvećenje* svoje osobe treba uzeti s najvećom ozbiljnošću. Kad me je Bog htio, imao je o meni idealnu sliku – *imago et similitudo sui ipsius* -

Jesam li pozvan u ženidbeni stalež, gdje ću, ne po načelima svijeta, nego po Božjem zakonu, u zreloj ljubavi – za koju se traži toliko samoodricanje (!), u bračnoj čistoći izvršavati svoju spolnost kao uzoran katolički muž i brižan otac obitelji i odgojitelj svoje djece.

sliku i priliku samoga sebe u "ispravljenom izdanju" drugog Adama, u Utjelovljenoj Riječi, u svome Sinu Isusu Kristu (Kol 1,15). Zato najprije valja ostvariti "neposredni" cilj duhovnih vježbi: *čišćenje i očišćenje srca* od svega što nije Bog i njegova ljubav (I. tjedan). Zatim ostvariti "posredni": *uređenje i posvećenje života* po uzoru Isusa Krista, toj osobnoj i apsolutnoj normi ćudorednog i duhovnog našega nastojanja (II. tjedan). Da se stigne do *sjedinjenja* s Njime (III. tjedan), te do "zadnje svrhe" života, do blažene vječnosti: *spas duše*, a sa mnom i spas svih koje mi je Gospodin dao. Zadnja svrha života (*finis ultimus*) je "*primus in intentione et ultimus in executione – prvi u nakani a zadnji u ostvarenju*" (IV. tjedan). Spasenje i posvećenje se ostvaruje ili ruši svaki dan, To nije "deus ex machina": jednom će se, tobože, samo od sebe ostvariti, što bi značilo živjeti skrajnje neodgovorno, na kocku staviti svu svoju vremenitost i vječnost.

= *Spas duše* nije, dakle, odgođen za slavno stanje u nebu, nego se izvršava od trenutka do trenutka, iz dana u dan, iz mjeseca u mjesec. Poziv na savršenost i svetost ostvaruje se svakim svjesnim slobodnim činom ovdje na zemlji: u takvom zvanju, u takvom zaposlenju, u takvim okolnostima života (LG 39-42). Dakako, ovo vježbanje u savršenstvu ispunja nadom *konačnog spasenja*: "Jer je naša domovina na nebesima, odakle i Spasitelja postojano očekujemo, Gospodina Isusa Krista, koji će prema djelotvornosti kojom sve podloži sebi, preobraziti naše bijedno tijelo i učiniti ga jednakim svome slavnome tijelu" (Fil 3,20 sl).

Visoka škola ljubavi

Nekoliko važnih pitanja i napomena:

1. *Zašto duhovne vježbe ne donose željene plodove?* Jer ih ne obavljam nego slušam. Štoviše, pasivno slušam. U duhovnoj lijenosti ili mlakosti. Ne trudim se kvalitetnije (svježije, energičnije) sudjelovati s milošću.

2. *Koja je zadaća voditelja?* Upućivati tako da se svatko osobno osjeti vođen, u razumijevanju i toplini ljubavi. Egzercitant se ne smije osjetiti osamljen, bez pomoći. Razmatranja valja predlagati sržno, jasno, zahtjevno, poticajno. Duhovne su vježbe kao katekizam u rukama katehete da ga dulje ili kraće tumači, uvijek sa žarom srca u osobnoj proživljenoj vjeri. Neka voditelj prikladno uvodi u iskustvo raznih načina molitve. Neka bodri na iskreno i kritično ispitivanje savjesti, na solidne

i snažne odluke.

3. *Koja je moja zadaća kao egzercitanta?* Da nastojim duhovno iznutra osjetiti i iskusiti *istinu* tako da duša bude njome prožeta. Pri tome *žar ljubavi* treba staviti iznad spoznaje, a ta treba da je osobna i praktična. Duhovne su vježbe "zgusnuto doba milosti", zato ih treba vršiti vrlo odgovorno i samostalno, ne ometati se ničim i ni od koga, izabravši povučenost, šutnju, sabranost, kao nužne predpostavke dobrog razmatranja i molitve. Biti pred Bogom u stavu dubokog *strahopoštovanja*, ne u strahu nego udivljenju, iz čega izvire *poniznost* (Ignacije je više cijenio strahopoštovanje pred Bogom nego mističke darove). Strahopoštovanje ne umanjuje ljubav nego je uvećeva i raspaljuje: dakle, ljubav puna strahopoštovanja i klanjanja ili strahopoštovanje klanjanja puno ljubavi. Važno je, upozorava čak i Papini, *aktualizirati Božju riječ sada*, jer se misterij u Bogu događa *sada,* u kome nema kategorije vremena ni povijesne prolaznosti, zato biti *osobno nazočan* u misteriju. Molitva ne smije biti hladan čin razuma nego "uzdignuće srca Bogu" u toplini osjećaja i ljubavi. Kad razgovaraš s Bogom "kao prijatelj s prijateljem" ili "sin s Ocem", pazi da ta intimnost ne prijeđe u nemar i bezobzirnost i tako se iskvari (banalizira) ispravan odnos strahopoštovanja pred Bogom (Kristom, Duhom Svetim, Bogorodicom). Nastojati u sebi doživljavati radost Duha Svetoga.

4. *Mora li egzercitant razmatrati sve što se predloži?* Nipošto, izabirem *samo ono* i *isključivo ono* u čemu nalazim hrane, što me hvata i potiče, i ne idem dalje dok ne iscrpim tu hranu (od mnoštva /"šume"/ predloženih misli, moja će biti samo jedna ili druga koja

---

Razmislit ću u molitvi na koji način kanim prijeći prag duhovnih vježbi. Na temelju iskustva svoga dosadašnjeg života, uočiti poticaje Duha Svetoga gdje moram najviše poraditi oko obraćenja, čišćenja srca, nasljedovanja Krista *i* sjedinjenja *s Njime u ljubavi.*

---

me zaista dira). To je kao birati ispravno oružje za borbu. Ne biram Saulov oklop i sulicu koji mi ne pristaju, ali ni ono koje neće biti dovoljno snažno u borbi protiv vrlo jakog neprijatelja. Treba moliti i za milost "suza" (danas možda neobično), preporučuje Ignacije. Ne preporučuje naravne suze ovisne o temperamentu, nego *milosne* da dublje, čitavim bićem sudjelujem u dotičnom misteriju, npr. suze kajanja za grijehe, žalosti zbog nezahvalnosti Bogu, suućešća u Kristovoj muci, radosti u Isusovoj proslavi.

5. *Ja egzercitant pitam: "Gospodine, što još mogu dati?"* Ne pitam: "Gospodine, što još smijem zadržati?" O toj *velikodušnosti* ovisi plod duhovnih vježbi. U protivnom sve je stavljeno na kocku. Zato vrijedi meditirati Isusovu prispodobu *o sijaču:* Mt 13,1-23; Mk 4,1-20; Lk 8,4-15. Uopće u prispodobama Isus je vrlo jednostavan, konkretan, u kontaktu s prirodom, sa životom i radom Palestine svoga vremena, što ne znači da su našem suvremenom mentalitetu smjesta jasne. Redovito se odnose na temeljne istine vjere i morala, pa su vrlo radikalne. Sjetimo se onih o pticama u zraku, ljiljanima u polju, o vrapcima na krovu, o suncu i kiši, o oblacima, o zalasku sunca, o sijevanju munje, o plodnoj i neplodnoj smokvi, o sjemenu i stabljici, o drvu, o čokotu i lozi, o moljcu i rđi, o ribama, ovcama, vucima, o bijelom palestinskom škorpionu (Lk 11,11).

* Često mi padnu na pamet riječi onog mladića: "Padre, što ću ja? Uvijek me teško pogađa prispodoba o sijaču. Sjeme Božje riječi padne u mene kao 'pokraj puta', ili 'na kamen', ili najviše 'u trnje': znači rado poslušam, volio bih donijeti bar neki plod, ali totalna izlivenost u ovaj svijet, ludosti moje mladosti u trajnim padovima i grijesima sve upropaste i dođe mi pitanje, koje me uvijek prestraši: 'Hoću li se spasiti'? Jasno mi je da se ovakav ne mogu spasiti. Nakon takvog 'stresa', ja i opet sve sa sebe stresem i nastavim kao i uvijek."

6. Zato sv. Ignacije traži:

1) plemenitost u velikodušnosti, ustvari poniznost koja oslobađa put za velika djela, pa pouzdanje i srčanost koje stvaraju velika djela;

2) nesuzdržanu darežljivost prema Bogu, što slijedi iz velikodušnosti: hoću da budem jedna duša i jedno srce s Kristom Gospodinom, znači, pripravnost na posvemašnje predanje, svega se odreći radi Krista i duša, što bi Ivan Pavao II. izrazio svojom formulom "totus tuus";

3) neograničenu podložnost volji Božjoj, o čemu rekosmo malo prije. Godine prolaze, a duše (laičke, kleričke, redovničke) ne napreduju, jer nemaju *velikodušnosti*: hoće, a ipak neće: boje se žrtve.

Povijest duhovnih vježbi

Duhovne vježbe sv. Ignacija Lojolskog opisane su u njegovoj knjižici *Duhovnih vježbi*. Prvotno nadahnuće Duhovnih vježbi Sveto je pismo. Drugotni izvor Duhovnih vježbi su mistična iskustva sv.Ignacija za vrijeme njegovog boravka u Loyoli i osamljenog života u spilji Manreze.

Knjiga Duhovnih vježbi nastala je u etapama. Pisanje je išlo usporedo s njegovim mističnim doživljajima. Prva etapa tekla je za vrijeme njegovog boravka u Loyoli. Tamo su nastali prvi dijelovi Duhovnih vježbi: ispit savjesti, dinamika izbora, glavne tajne iz života Isusa Krista, Kristovo kraljevstvo, Dvije zastave.

Manreza je druga etapa, najvažnija u nastanku same knjige. Dok je Ignacije doživljavao duboko iskustvo molitve, imao je uza se svoju bilježnicu u kojoj je postojano bilježio svoje doživljaje. Osim toga u to je vrijeme posebno čitao muku Isusovu. To je postalo vrelo njegove stalne refleksije. Zapravo je njegovo iskustvo diktiralo sastavljanje Duhovnih vježbi, što je posve originalno. Tako su u Manrezi nastali glavni dijelovi samog djela: njezina struktura i dinamična podjela, meditacije prvog tjedna, pravila za ras-poznavanje duhova, pravila za izbor, skica Načela i Temelja, produbljenje kontemplacije o Kristu Kralju i meditacije o Dvjema zastavama.

Treća je etapa u genezi Duhovnih vježbi bila u vrijeme Ignacijeva studija između godine 1528. i 1534. U to je vrijeme nastalo ovo: osobne bilješke preuređene su u knjigu za upotrebu drugih, napisane su bilješke i upute za one koji daju i obavljaju duhovne vježbe, usavršena su pojedina razmatranja, razrađeno je Načelo i Temelj, dodana su razmatranja o tri vrste ljudi, o tri stupnja poniznosti i kontemplacija o ljubavi.

Četvrta je etapa u nastanku Duhovnih vježbi bila Rim od 1537., kada je Ignacije došao u Rim, do 1548., kad ih je papa potvrdio. U tom je razdoblju tekst jezično usavršen, mnogi su detalji poboljšani, dodana su i neka pravila. U to je vrijeme tekst Duhovnih vježbi preveden na latinski. Latinski je prijevod nazvan Versio prima i ima mnogo ispravaka i dodataka Ignacijevih. A zatim je latinski prijevod jezično usavršen i izdan godine 1548. Taj je tekst nazvan Versio vulgata. Konačno su oba latinska prijevoda Versio prima i Versio vulgata, predani Svetoj Stolici na odobrenje. Papa Pavao III. breveom Pastoralis officii od 31. srpnja 1548. potvrdio je oba prijevoda Duhovnih vježbi. No, Versio vulgata smatrala se službenim tekstom.

Papa Pio XI. ga je 1922. godine proglasio zaštitnikom duhovnih vježbi a svim članovima klera po Crkvenom zakonu je naređeno da ih obave barem svake treće godine u najmanjem trajanju od tri dana u nekom od "domova duhovnih vježbi".

Duhovne vježbe su od odobrenja do danas ostale nepromijenjene. Obnavljala se samo njihova primjena i praksa. Originalne su i danas su vrlo djelotvorno sredstvo apostolata.

Završna molitva

= Razmislit ću u molitvi na koji način kanim prijeći prag duhovnih vježbi. Na temelju iskustva svoga dosadašnjeg života, uočiti poticaje Duha Svetoga gdje moram najviše poraditi oko *obraćenja*, *čišćenja srca*, *nasljedovanja Krista* i *sjedinjenja* s Njime u ljubavi. Je li meni osobno predložena građa ovog prvog razmatranja išta govori? Što mi kaže? Gdje se moram zaustaviti i oko čega najviše moliti? Kako želim obaviti duhovne vježbe? Važno je da svako razmatranje uzmem kao da je jedino i posljednje kao da više ništa ne slijedi, onda ću se truditi da ga zaista iskoristim.

= Donijeti konkretan plan o načinu *na koji ću osobno* obavljati duhovne vježbe: kako držati sabranost, šutnju, obavljati molitvu, što čitati iz Biblije, iz duhovne literature, što bilježiti, koje pohode Presvetome ostvariti, kako se povezati s Gospom, s kojim posebnim svecem-zagovornikom...? Staviti se u blizu prisutnost Krista koji za me na Križu umire (jer se misterij događa u vječnome *sada*), pa na koljenima pod Križem u kapeli ili na drugom samotnom i prikladnom mjestu i s Ignacijem molim:

Dušo Kristova, posveti me.
Tijelo Kristovo, spasi me.
Krvi Kristova, napoji me.
Vodo iz prsiju Kristovih, operi me.
Muko Kristova, okrijepi me.
O dobri Isuse, usliši me.
U svoje rane sakrij me.
Ne dopusti da se odijelim od Tebe.
Od neprijatelja zlobnoga brani me.
Na času smrti moje zovni me.
I daj da dođem k Tebi.
Da Te sa svetima tvojim hvalim
U vijeke vjekova. Amen.

= *za poticaj i primjenu*
* *za prispodobu i primjer*

■

Duhovna obnova u hrvatskom narodu

Svatko treba poći najprije od sebe

Kako ispravno shvatiti što je to duhovna obnova društva i pojedinca o kojoj se u posljednje vrijeme kod nas tako mnogo govorilo? Svatko od nas pozvan je riječju i primjerom dati svoj doprinos u širenju Kristove poruke. O lijepim ali zahtjevnim vidicima duhovne obnove u našem narodu uz pomoć misli iz revije Osoba i duh *donosi nam* ***MARIJA GAŠPAR***.

Mnogi žive tako kao da Boga nema. Ta lako uočljiva činjenica govori nam jasno o duhovnoj krizi te stoga i o potrebi duhovne obnove. Kao kršćanima ne može nam biti svejedno. Ne možemo mirno promatrati da toliki olako pristaju na zlo i grijeh te su tako iz dana u dan sve bliže svome dnu. Zanimanja mnogih ne sežu se daleko od ovozemne stvarnosti. Nije teško uočiti kako, primjerice, većinu mladih Bog ne zanima više nego li i horoskop, a ni kod starijih zanimanje nije puno veće dok se ne nađu pritisnuti bolešću ili nekom drugom nevoljom. Kad se onima koji otvoreno priznaju da ih Bog ne zanima pridodaju oni koji kažu da vjeruju a u biti ne vjeruju, dobije se veliki broj onih koji žive kao da Boga nema. Ispred Boga i duhovnih vrednota stavljaju se "vrijednosti" kao što su bogatstvo, čast, moć, tjelesni užici i sl.

Duhovna kriza očito postoji, a gdje postoji duhovna kriza potrebna je i duhovna obnova. Valjda nam je do toga stalo. Isusova je želja da onaj tko ga upozna kao Svjetlo svijeta i sam bude svjetlo te drugima osvjetljava put... Njegova je želja da nosimo svjetlo i do na kraj svijeta. No ne treba ići daleko. Naš narod, koji se naziva kršćanskim, katoličkim narodom, velikim dijelom živi u tami, daleko od Boga, daleko od Svjetla. Isus je poslao apostole da svojim životom budu svjetlo drugima. I šalje ih kroz sva vremena.

Svaki kršćanin je apostol

Poslan je nositi drugima Isusovu djelotvornu, požrtvovnu, svetu ljubav. Može li nešto više učiniti za čovjeka? Svaka osoba, prožeta kršćanskim uvjerenjem, trebala bi osjećati odgovornost za ljude s kojima se susreće, a osobito za one s kojima živi. Svaki kršćanin trebao bi biti apostol, bio on svećenik ili trgovac, bilo da je riječ o redovnici ili majci, kleriku ili laiku.

Svatko od nas može dati svoj doprinos duhovnoj obnovi naroda, doprinos u širenju Isusova svjetla svijetom. Pritom ne smijemo promatrati narod kao bezličnu masu, već kao društvo sastavljeno od pojedinaca među kojima je svaki (baš svaki!) Bogu važan, jer Bog ne želi da itko bude izgubljen za vječnost. Duhovna obnova događa se preko kršćana koji u svojem životu nastoje ostvariti Isusovu želju. Takvi odabiru Put koji je bolji, a ne lakši odabiru Istinu, a ne laž i zavođenje odabiru Život, a ne prolaznost. Isus je njihov najbolji prijatelj. Njihova najveća želja je raj, a najvažniji zadatak je djelotvorna ljubav prema bližnjemu. To su današnji apostoli.

Danas se sve više govori o većem zalaganju laika u Crkvi i društvu ali to je kod nas tek na početku. Razlog

Kad se onima koji otvoreno priznaju da ih Bog ne zanima pridodaju oni koji kažu da vjeruju a u biti ne vjeruju, dobije se veliki broj onih koji žive kao da Boga nema.

nedovoljne zauzetosti sigurno nije taj što bi svijest laičkog poslanja i odgovornosti bilo pitanje novijeg vremena jer je činjenica da je već u prošlom vremenu bilo zauzetih laika i laičkih udruženja.

Malo se zna o apostolskom radu naših katoličkih intelektualaca. Oni su mnogo djelovali u ne tako davnoj povijesti (a posebno u onoj nakon Drugoga svjetskog rata). Riječ je o hrvatskim emigrantima koje je rat silom odvojio od domovine, ali čiji je duh ostao duboko vezan uz hrvatsko tlo i hrvatski narod. Bili su svjesni da će narodu u poslijeratnom vremenu biti neophodna ne samo materijalna nego i duhovna obnova. Iz duboke želje za duhovnom obnovom hrvatskog naroda nastala je revija *Osoba i duh*. U to vrijeme je ona bila jedino laičko glasilo duhovnog usmjerenja u domovini i u inozemstvu. Revija *Osoba i duh* stoga predstavlja jedinstveno svjedočanstvo onog vremena, a otkriva nam kako su oni shvaćali duhovnu obnovu naroda. Cilj im je bio velik. Kako ga ostvariti? Čime započeti? Apostolatom mladih, katehezom odraslih, pomaganjem potrebitima, izdavanjem katoličkog tiska, emisijom na radiju ili TV-u? Sve je to neophodno, ali oni nisu mislili da bi takva ili slična akcija trebala biti početak. Početak je u osobnoj duhovnoj izgradnji. *Svatko treba poći najprije od sebe*!

Neka nam misli iz revije *Osoba i duh* pomognu i danas da u ovom vremenu prepoznamo što nam je činiti u cilju stvaranja boljeg, kršćanskim duhom prožetog hrvatskog naroda.

Ništa nije tako važno, u cilju našeg osobnog spasenja kao i u cilju privođenja drugih Bogu, kao osobna duhovna izgradnja.

Duhovna obnova događa se preko kršćana koji u svojem životu nastoje ostvariti Isusovu želju. Takvi odabiru Put koji je bolji, a ne lakši odabiru Istinu, a ne laž i zavođenje odabiru Život, a ne prolaznost.

Duhovna izgradnja

Gdje je nastalo razaranje, potrebna je i izgradnja. Naša duša, razarana grijesima, uvijek iznova traži izgradnju. Navodim citat iz revije *Osoba i duh* koji nam pokazuje sličnost ondašnjeg stanja sa sadašnjim.

"Prošli rat je razorio sela i gradove i donio veliku bijedu milijunima ljudi. Teško se svijet oporavlja od tih katastrofa, a nova nesreća čovječanstva, odnosno novo ratno pustošenje može svakoga časa postati stvarnošću. Posljednji rat nije donio samo materijalna razaranja, nego je nagrizao i pokolebao čovjekov duh. Dužnost ljudi je da prije svega počnu izgrađivati svoj vlastiti duh, kao što je i duh prije materije. Tijekom izgradnje putova, mostova i zgrada mogu se unajmiti inženjeri i graditelji, u izgradnji čovječjeg duha u prvom redu svaki pojedinac mora pokušati postati svoj inženjer i graditelj. Smalaksalost, pomanjkanje duhovnih snaga i vjere neprijatelji su našeg vlastitog izgrađivanja i vjere.

Ideal religioznog čovjeka postiže se svjesnim i stalnim pokoravanjem Božjoj volji. To se u najvećoj mjeri postiže uz cijenu neprestanog samoodricanja. Pritom se osobne žrtve ne mogu nadomjestiti nizom vanjskih čina.

Iz naše nutrine moramo odstraniti sve ono što koči naše duhovno izgrađivanje, a to nam neće biti teško ako budemo prožeti duhom Kristovim." (Usp. *Preporodimo se duhovim Kristovim*, Osoba i duh, 2 (1949), str. 20)

U ovo naše poslijeratno vrijeme pri spomenu riječi "obnova" ili "izgradnja" mnogi bi vjerojatno najprije pomislili na obnovu ratom razrušenih kuća. Koliko god to bilo važno, ima nešto važnije, a to je čovjek i njegova duša. Često susrećemo razorene duše koje vape za obnovom. Neke zahtijevaju manje popravke, dok druge treba graditi iz temelja.

Za duhovnu izgradnju važno je imati:

a) Evanđeoski ideal

Što je nama ideal? Nešto prolazno ili vječno? Čovječji duh koji je po naravi usmjeren na vječno i neizmjerno ne može počivati na vremenitim ciljevima, koji se u praksi često poistovjećuju s probicima u društvu, a to s pravim vrijednostima nema nikakve veze. Trebalo bi težiti za idealom koji pronalazimo u evanđelju. Evanđeoski ideal ne svodi osobe pod isti nazivnik. Nismo svi isti. Uvažava posebnost svake osobe, njenu narav, odlike i nedostatke. Postoji zajednički okvir unutar kojeg svaka osoba razvija osobni duhovni život, a misleći pod tim na poklad vjerskih istina, dogmi, moralnih i crkvenih zakona.

Upozoravamo da se religioznost ne smije poistovjetiti s tek nekom izvanjskom pobožnošću. "Pobožnjaković" je karikatura ideala vjerskog čovjeka. To nije ideal. Ako produbljivanje vlastitog vjerskog života shvaćamo kao sredstvo buduće obnove našega naroda tome sigurno neće pridonijeti "pobožnjakovići". Ideal religioznog čovjeka postiže se svjesnim i stalnim pokoravanjem Božjoj volji. To se u najvećoj mjeri postiže uz cijenu neprestanog samoodricanja. Pritom se osobne žrtve ne mogu nadomjestiti nizom vanjskih čina.

b) Sklad vjere i života

Vjera nije samo skup istina i nazora, nego i životna snaga koja preobražava pojedinačni i javni ljudski život. Taj ideal nije lako postići pa je to naša zadaća tijekom čitavog života. To je zadaća koja nosi žrtvu i odricanje ali i zadovoljstvo i sreću te uzdizanje k vrhuncima prave čovjekove veličine. Vježbom i uz pomoć Božju ideal se pretvara u stvarnost koji se većim posjedovanjem više poštuje i voli. Težnja za takvim idealom uključuje odvažnost i dosljednost.

ODVAŽNOST je značajka čovjeka koji živi u skladu s vjerom. Uza sve zanosne govore o vjeri mnogi u životu zakažu jer je najteže sebi zapovijedati i sebe svladati. U duhovnoj izgradnji nema zastoja. Ako se srcem i dušom pripremamo za susret s velikim Bogom, onda ćemo priznati da nikad ne možemo biti zadovoljni sa sobom, makar drugi o nama najbolje mislili. Daleko smo od toga da bismo bili dobri pred Bogom i pred savješću koja nas uvijek upozorava i kori. Bila bi to pogreška. Tko želi vjeru zaživjeti treba samo htjeti to hrabro i odvažno. Dokle god je dobre volje sve oko njega i u njemu će ga sve više voditi k Bogu. Na tom putu kao brana mogu biti obziri, bojažljivost, tjeskobna briga za život, dvojbe. Važno je tada ostati pri svom htijenju, barem nastojati reći: "Gospodine, hoću vjerovati u Tebe" - i već ćemo biti na pola puta.

Nije dovoljno samo krstiti se i biti odgojen u katoličkoj vjeri. Vjera zahtijeva savjesno obavljanje dužnosti, vjera se najbolje razvija i uči u praksi.

DOSLJEDNOST na području vjere podrazumijeva njeno razvijanje i njegovanje. Jednom kad se odvažno kroči u svijet vjere, počinje naša dužnost da je razvijamo. Nije dovoljno samo krstiti se i biti odgojen u katoličkoj vjeri. Vjera zahtijeva savjesno obavljanje dužnosti, vjera se najbolje razvija i uči u praksi. Vjera je mrtva bez djela. (sv. Jakov). Navesti ćemo neke načine odnosno vježbe kojima se najbolje produbljuje odnos s Bogom: jutarnja i večernja molitva, sv. misa, sv. pričest, ispovijed, post... Tko ovo olako mimoilazi, može imati neku vjeru, ali bez čvrstoće i reda.

c) Produktivno stvaranje kao odraz kontemplacije

Vjera nije dostatna, neophodno je i djelovati. Da bi djelovanje bilo produktivno, nužna je i kontemplacija. Djelovanje biva osnaženo jer ono iz kontemplacije crpi snagu. Mnogi smatraju kontemplaciju tek odmorom dinamičkog duha ili pasivnim promatranjem. Dijelom je to zato jer živimo u doba akcije bez kontemplacije, u doba kada se ljudi oduševljavaju za tehnička i druga dostignuća (usmjerena vremenitim ciljevima), a gube osjećaj za duhovne vrednote. Produktivno stvaranje je nemoguće bez kontemplativnog života. Aktivističko oduševljenje mora biti odraz kontemplativnog života u kojem čovjek iz dana u dan živi u pasivnosti duha. Pravi aktivizam je djelovanje duha, što podrazumijeva da čovjek uvijek ima jasan cilj od kojega nikad ne odstupa.

d) Život u milosti Božjoj

Takav čovjek izbjegavat će grijeh kao najveće osobno zlo, a ujedno i kao društveni poremećaj. Pomoć tome, osim slijeđenja Božjih zapovijedi, bit će odlikovanje katoličkom literaturom, jačanje volje odricanjem, ispitivanje savjesti, duhovno štivo, dnevna

Svatko od nas izravno utječe na tijek povijesti u dobrom ili zlom smislu, ovisno o tome nalazi li se naša duša u stanju milosti ili grijeha.

razmatranja, često pristupanje sakramentima, molitva, dobra djela, žrtve...

O pitanju živimo li u milosti Božjoj ne ovisi samo naš život nego i životi drugih. Svatko od nas izravno utječe na tijek povijesti u dobrom ili zlom smislu, ovisno o tome nalazi li se naša duša u stanju milosti ili grijeha. Milost umanjena u jednom dijelu umanjuje se i u mnogim dijelovima koji su vezani uz nju. Od kolike je važnosti kršćansko djelovanje svih, pa i onih koji se smatraju nedovoljno odraslima, te koliko štete može nanijeti neodgovoran način života pokazuju i sljedeće riječi (Francois Mauriac, u govoru francuskoj mladeži):

Koliko god vi bili maleni,
ako ste prijatelji Kristovi,
mnoge se duše griju na tom ognju,
sudjeluju na toj svjetlosti.
Tame grijeha u vama
zamaglile bi one duše
koje vi sada rasvjetljujete.
Onoga dana kad ne budete gorjeli ljubavlju
mnogi će umrijeti od studeni.

Etičko promišljanje tehnologije

*Svijet u kojem živimo fasciniran je znanstvenim dostignućima i često se čini da umjesto da služe čovjeku, naprotiv podvrgavaju ga i drže u svojoj vlasti. Neke svoje prosudbe u tekstu pod gornjim naslovom donosi nam **JOHN HAAS**.*

U posljednje vrijeme često se čuje ovakvo razmišljanje, koje se praktično uzima kao istina: naš moralni napredak ne prati razvoj tehnoloških i medicinskih dostignuća stavljajući nas, na osobnoj i društvenoj razini, pred mnoštvo opasnosti.

Je li to uistinu tako? Ili je moguće da postoji istinit, i stoga prilično uporabljiv, moralni nauk koji je naše zakonito naslijeđe, ali koji je možda bespovratno izgubljen? Moralni nauk koji se može primijeniti i na postmoderni, tehnološki svijet kao što se primjenjivao u povijesnom grčkom, rimskom ili kršćanskom društvu.

Alisdair MacIntyre, na početku svoje knjige *After Virtue* (U potrazi za vrlinom) pokazuje gubljenje jednog takvog nauka. Uspoređuje sadašnje stanje morala s hipotetskom katastrofom u prirodnim znanostima u kojoj današnji vandali uništavaju sva otkrića, pronalaske, laboratorije i uređaje. Poslije te katastrofe, kada sljedeće generacije pokušavaju razumjeti ovo naslijeđe, sve što im ostaje su nepovezani dijelovi proučavanja, znanstveni pojmovi oslobođeni njihova duhovnog konteksta, nepovezane teorije. MacIntyre navodi:

"Hipoteza koju želim iznijeti jest ta da je u stvarnom svijetu koji nastanjujemo, jezik morala u stanju teške nepovezanosti kao i jezik prirodnih znanosti u opisanom hipotetskom svijetu. Ono što posjedujemo dijelovi su misaonog sustava, dijelovi kojima sada nedostaje kontekst iz kojega proizlazi njihova važnost. Mi zaista posjedujemo nekakvu sliku pravog morala, nastavljamo koristiti njegove ključne izraze. Ali smo... izgubili i teoretsko i praktično razumijevanje morala."

Kao profesionalac u području morala koji je stalno uključen u današnje rasprave o moralnim pitanjima koja idu od pitanja tajnosti u računalnim mrežama do pitanja prestanka davanja hrane bolesnicima u komi, sve sam uvjereniji da je MacIntyreovo zapažanje ispravno.

John Haas je profesor moralne teologije na Bogoslovnom fakultetu sv. Karla Boromejskog u Philadelphiji, SAD. Prije nego što se obratio na katolicizam bio je član Episkopalne crkve. U SAD-u je poznat po svojim pojavljivanjima u emisijama EWTN-a (Eternal World Television Network). Oženjen je i otac je devetoro djece.

Riječi morala se u današnjim raspravama koriste u značenju koje vrlo malo ili nikako ne odgovara njihovom pravom značenju. Primjerice, član sam odbora Philadelphijske javne škole, zaduženog za pitanja adolescentske seksualnosti, spolno prenosivih bolesti i kopnice (AIDS-a). Odbor broji oko trideset aktivnih članova koji govore iz dubokih moralnih uvjerenja kad oblikuju školsku politiku za djecu koja pohađaju našu školu. Predstavnik Američke federalne udruge učitelja i grupacije homoseksualaca upotrebljava velike etičke riječi kada predlaže politiku odnosa prema homoseksualnoj mladeži. Predstavnik udruge za prevenciju kopnice govori o opravdanosti dijeljenja kondoma mladeži i osuđuje, koristeći pri tom opsceni i moralni rječnik, svakoga tko se protivi bilo kakvom programu njegove udruge. Povjerenica lokalne školske uprave za zdravstvo mišljenja je da postoje samo dvije vrste pristupa seksualnom obrazovanju: moralni, religiozni, staromodni pristup i empirijski, znanstven odnosno sekularni pristup. Ali, potom, ona nedvojbeno tvrdi da je jedini "moralni" pristup ovaj drugi. To je pristup koji ne sudi niti osuđuje tako da je oslobođen bilo kakvih mjerila i vrijednosti.

Odgovornost, dužnost, poštovanje, ljudsko dosto-

U posljednje vrijeme često se čuje ovakvo razmišljanje, koje se praktično uzima kao istina: naš moralni napredak ne prati razvoj tehnoloških i medicinskih dostignuća stavljajući nas, na osobnoj i društvenoj razini, pred mnoštvo opasnosti.

janstvo, vrijednosti, tolerancija, prihvaćanje, ljubav, ljudska prava — sve su to riječi koje se koriste u oblikovanju školske politike koja ne samo da ne osuđuje nego čak potiče pojave kao što su promiskuitet, bludništvo, sodomiju i pornografiju, pojave koje imaju očigledna pogubna djelovanja na društveni poredak. U ovim slučajevima, jezik etike ostaje isti, ali je njegovo značenje, dakako, ovisno o onome tko ga upotrebljava.

Ono što je zanimljivo u cijeloj toj zbrci jest to da se sva ta kršenja moralnih načela pozivaju na sam moral! Ljudi ustraju čineći ono što misle da je dobro — čak i kad krše ustanovljene moralne norme. Želja da učinimo pravu stvar je jedna od značajki koja nas čini ljudima. Svi ćemo se rado složiti s Aristotelovom postavkom u *Nikomahovoj etici*: "Mi ne provodimo ovo istraživanje da bismo znali što je vrlina, nego da postanemo dobri".

Prirodna upućenost svake osobe da čini dobro i izbjegava zlo nije jamstvo da će to pojedinac i činiti. Svatko mora u sebi odstraniti sve prepreke koje ga koče, pravilnim shvaćanjem onoga što je dobro i slijeđenjem istoga, jer kao što Platon ističe u *Protagori*: "Željeti zlo naprama dobru nije u ljudskoj prirodi." Pojedinac mora svladati neznanje znajući što čini i mora učiniti sve kako bi osigurao potpunu slobodu djelovanja. Sposobnost spoznavanja istine, koja je sposobnost ljudskog uma, i sposobnost tu istinu ljubiti, što je sposobnost volje, preduvjeti su svakog istinskog moralnog čina.

Novo "pravovjerje"

U svojoj težnji za dobrim ljudi čine radikalno drugačije izbore. Čak i kad čine istu stvar, čine to često iz vrlo različitih razloga. Svatko koristi određenu metodu kako bi napravio moralni izbor, a ta metoda je rijetko stvar ravnodušja. Moralne metode koje postoje u današnjem svijetu više-manje mogu se svesti na neke vrste utilitarističkih ili deontoloških etika.

Nažalost, ovo jednostrano gledište toliko je ukorijenjeno da mu se uopće ne smijemo suprotstaviti. Budući da je ovo "pravovjerje" tako neupitno, kao društvo nemamo primjerenog načina da se suprotstavimo izazovima koje nam nameću novi napretci u medicini, biologiji i tehnologiji. Moralna metoda koja je praktično nestala, a koja je bila najutjecajnija u stvaranju institucija, običaja i vjerovanja koja su nam koristila stoljećima kako bismo zaštitili nepovredivost i jedinstvenu vrijednost svake osobe unutar društva, metoda je naravnog zakona. Danas se takvo moralno naslijeđe sasvim odbacuje pa čak i ismijava.

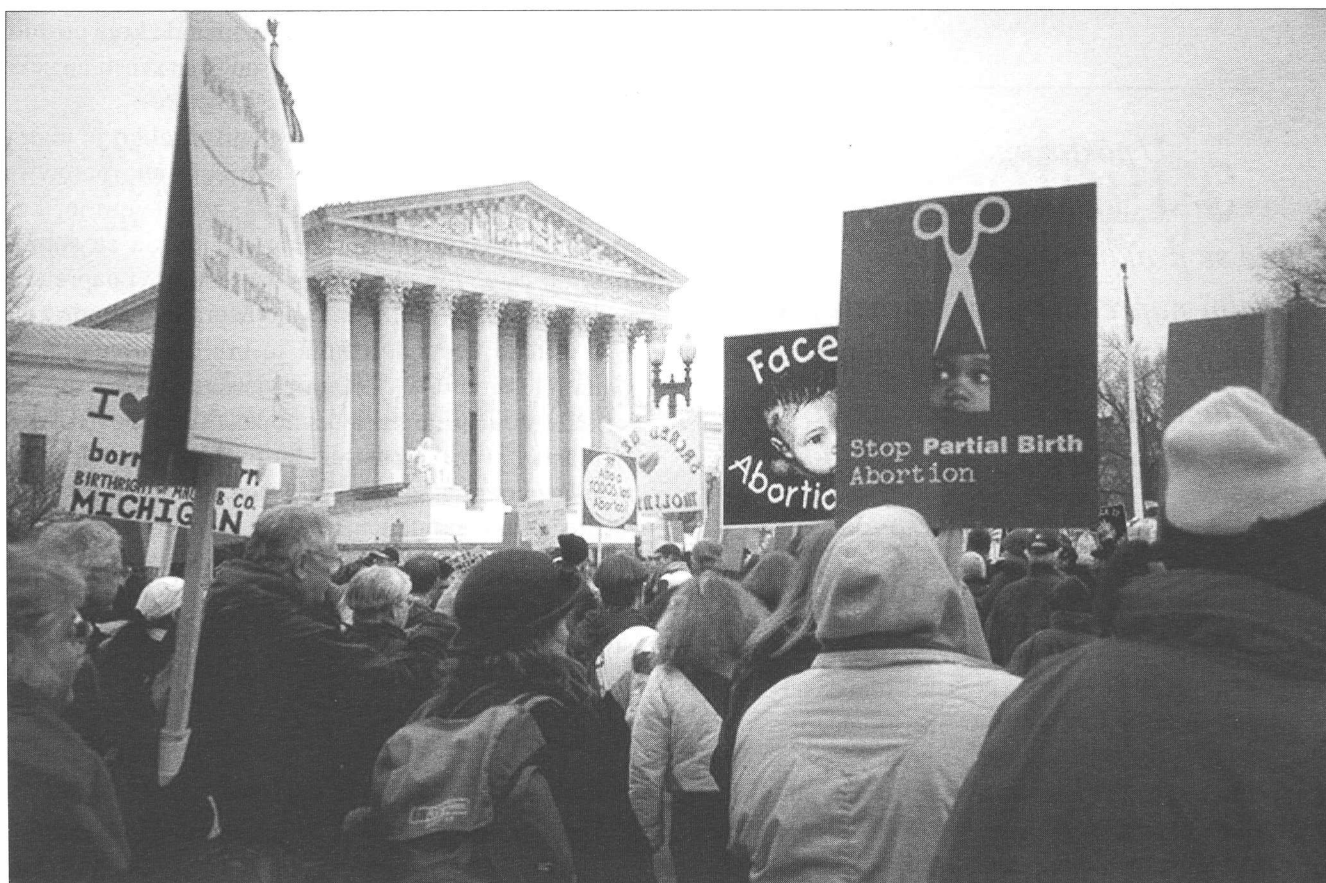
Američka kultura, koja ubrzano postaje i svjetska kultura, izgubila je dodir sa svojim najdubljim korijenima. Na nju su nadmoćno utjecale moderna britanska i njemačka moralna filozofija: britanska utilitarizmom, a njemačka svojim moralom utemeljenim na zakonu odnosno dužnosti — deontologijom.

Utilitarizam: "Ono što je korisno"

Utilitarizam je bio, i još uvijek jest, filozofija srodna engleskom temperamentu. Pojavio se u 19. stoljeću kao filozofija koja prevladava među klasom koja je predvodila industrijsku revoluciju. Apstraktna pitanja kao što su priroda čovjeka, metafizička refleksija o prirodi dobra, ocijenjena su kao nevažna. Glavno pitanje na koje je trebalo odgovoriti jest: što je to što je korisno nama? Glavni društveni moralni princip bio je da je moralno ono, što za sobom donosi najveće dobro najvećem broju ljudi. Taj princip je kasnije preuređen prema potpuno hedonističkim mjerilima. Pod dobrim se razumijevalo sve ono što je potiče ugodu, a smanjuje bol. Moral je tako postao mjerljiv i izračunljiv.

William James je prepravio utilitarizam u pra-

Riječi morala se u današnjim raspravama koriste u značenju koje vrlo malo ili nikako ne odgovara njihovom pravom značenju.

Protest protiv pobačaja studenata MIT-a pred Bijelom kućom na 25. godišnjicu presude sudskog slučaja Roe protiv Wadea

gmatizam kako bi bolje pristajao temperamentu jednog drugog visoko industrijaliziranog društva, Sjedinjenih Američkih Država. Zastupnici ovog mišljenja — kao što i jest za mnoge Amerikance — sve što je korisno istinito je i dobro. Koje bi drugo mjerilo razumna osoba mogla naći? Neupitno je da takav stav prevladava u moralnoj refleksiji prosječnog Amerikanca! Takav stav možemo čuti u srditim primjedbama onih koji pitaju što bi uopće moglo biti loše u tome da se koristi moždano tkivo pobačenih fetusa u liječenju Alzheimerove ili Parkinsonove bolesti (ili barem olakšavanju njihovih simptoma). U stvari, utilitaristički princip se nekad tako dosljedno primjenjuje da se moždano tkivo ponekad vadi iz lubanje živog djeteta u majčinoj utrobi, u cilju dobivanja zdravog i živog tkiva za transplantaciju!

Utilitaristički pristup možemo čuti u nestrpljivim glasovima onih koji zastupaju stav o prestanku davanja hrane onima koji su u trajnom vegetativnom stanju. Moralna računica je tu neumoljiva. Ovi pacijenti ne mogu osjećati ugodu, ne doprinose društvu, a zahtijevaju značajne količine novca i vremena za izdržavanje. Zaključak koji donosi takvo razmišljanje je nemilosrdan: treba ih se riješiti.

Utilitaristički pristup možemo uočiti kod doktora Johna Kevorkiana koji razvija djelotvoran stroj za samoubojstvo svih onih kojima više nije stalo do života. Takvi utilitaristički zahtjevi obavljaju velik pritisak na sva nastojanja oko održavanja civiliziranog reda koji je izgrađivan stoljećima velikim naporom, reda koji visoko cijeni svaki pojedini život — ne zbog toga što taj pojedinac može ili posjeduje nego jednostavno zbog toga što taj pojedinac jest: ljudsko biće, stvorenje stvoreno na sliku i priliku Boga Samog, i stoga, sveta stvarnost koja se ne smije povrijediti.

Deontologija: Dužnost kao idol

Druga moralna metoda koja se danas prihvaća kao jedina primjerena alternativa utilitarizmu jest deontologija. Njezino ime izvedeno je od grčke riječi *deon*, što znači obveza, dužnost. Čak se, više puta, termin "deontologija" upotrebljava kao istoznačnica terminu "etika", pri čemu se pod etikom podrazumijeva znanost o moralnoj dužnosti. Deontološka metoda je uvelike slična metodi naravnog zakona. Obje, primjerice, drže da postoje nepromjenjive moralne norme. Dok utilitaristi nastoje zanijekati bilo kakve nepromjenjive norme, koristeći se takvom moralnom računicom pokušavaju opravdati takve stvari kao što su preljub ili izravno ubojstvo nevinog ljudskog bića, sljedbenici

Američka kultura, koja ubrzano postaje i svjetska kultura, izgubila je dodir sa svojim najdubljim korijenima. Na nju su nadmoćno utjecale moderna britanska i njemačka moralna filozofija: britanska utilitarizmom, a njemačka svojim moralom utemeljenim na zakonu odnosno dužnosti — deontologijom.

naravnog zakona ili deontoloških pogleda na moral inzistiraju da se neke stvari ni u kojem slučaju ne smiju činiti.

Uz to, ništa nije manje važan način na koji deontološka i metoda naravnog zakona dolaze do svojih stajališta. Da je i Platon bio svjestan na koji način različite metode mogu voditi istim moralnim zaključcima vidimo u njegovom *Eutifronu*: "Je li dobro dobro zbog toga što bogovi tako kažu ili oni tako govore zbog toga što je dobro dobro (kao takvo)?" Isto pitanje može se oblikovati na ovaj način: "Je li neki čin pogrešan zbog toga što je zabranjen ili je zabranjen zbog toga što je pogrešan?" Deontolozi se priklanjaju prvoj propoziciji, zagovornici naravnog zakona drugoj.

Immanuel Kant izgradio je svoj moralni sustav na urođenoj ljudskoj svijesti o neophodnosti obavljanja svojih dužnosti. Prema Kantu, pojedinac ne djeluje moralno kada djeluje prema svojim sklonostima ili želji za srećom, nego kad djeluje iz osjećaja dužnosti. Moralnost pojedinca koji djeluje iz želje za srećom postaje upitna, jer nije moguće znati djeluje li on iz vlastitih interesa koji ga onda čine robom vlastitih sklonosti ili djeluje potpuno slobodno. Moralni individuum mora biti potpuno autonoman, a ta autonomnost ostvaruje se samo kada je vođena "kategoričkim imperativima" koji se oblikuju kad taj moralni individuum pokušava uopćiti svoju maksimu. Ako se moguće djelovanje može uopćiti postajući sveopćim i sveважećim zakonom, za takvo djelovanje može se kazati da je obvezujuće i nepromjenjivo za dane okolnosti ne dopuštajući pritom iznimke. Ako se takvo djelovanje ne može uopćiti, ne bi ga se smjelo ostvariti. Uzmimo primjerice laganje, koje prema Kantu nije dopušteno stoga, što bi takva maksima postavljena kao opći zakon poremetila red i rastrojila ljudsko društvo. Iako je i sam Kant priznao da "svaka neistina nije laž", nije se mogao suzdržati a da svakoga tko svojevoljno izgovori laž ne nazove "lašcem".

Deontološki pristup nosi u sebi opasnost pozitivističkog pristupa moralu, opasnost prihvaćanja ideja da je nešto pogrešno zato što je zabranjeno. Ako je nečiji moralni život određen više osjećajem dužnosti, nego sklonošću gdje i kako on prepoznaje tu dužnost? Za Kanta, odgovor leži u pojedinčevu autonomnom razumu i "svetoj volji".

Hegel je isto prihvatio osjećaj dužnosti kao temeljnu odrednicu moralnog života. Hegel piše: "U dužnosti pojedinac nalazi oslobođenje; oslobođenje od ovisnosti čistim prirodnim porivima." Ali nakon što je upitan odakle dolazi taj osjećaj dužnosti, Hegel je odgovorio da je on utjelovljen u državi, koja subordinacijom sebe "oslobađa" pojedinca od njegove prirodne egocentričnosti. Opasnost da država postane jedina instanca koja upravlja ljudskim djelovanjem je očigledna.

Njemački filozof Josef Pieper je prije drugog svjet-

...utilitaristički zahtjevi vrše velik pritisak na sva nastojanja oko održavanja civiliziranog reda koji je izgrađivan stoljećima velikim naporom, reda koji visoko cijeni svaki pojedini život — ne zbog toga što taj pojedinac može ili posjeduje nego jednostavno zbog toga što taj pojedinac jest: ljudsko biće, stvorenje stvoreno na sliku i priliku Boga Samog, i stoga, sveta stvarnost koja se ne smije povrijediti.

Unatoč tomu, što je napuštena, metoda naravnog zakona je i dalje jedna od najkorisnijih metoda u tehnološkom i pluralističkom društvu zbog toga što u oblikovanju moralnih sudova promatra narav ljudske osobe i što je potpuno otvorena svakom razvoju i otkriću unutar prirodnih znanosti.

skog rata studirao kod profesora prava koji je bio uvjereni pozitivist. Taj profesor je naučavao "Verbrechen ist, was verboten ist": zločin je sve što je zabranjeno. Na nesreću, profesor je bio Židov, tako da je zbog svog "zločina" tragično završio nakon što su nacional-socijalisti došli na vlast i "zakonski" odstranili Židove. Tako je on na ironičan način umro u skladu sa svojim pozitivističkim shvaćanjima. U takvim sustavima, nažalost, zakon postaje odvojen od morala ili ga u ekstremnim slučajevima nadomješta. Takav stav nije nepoznat ni nama Amerikancima, što možemo vidjeti u spisima Olivera Wendella Holmsa koji nalaže da se "svaka riječ koja ima moralni prizvuk mora posve izbaciti iz zakona".

Često se današnjim raspravama, o moralnim pitanjima, pokušava zaobići njihova moralna utemeljenost! Dijeljenje kondoma školskoj djeci, primjerice, neki smatraju medicinskim, a ne moralnim pitanjem. Prema nekima, privatna i javna moralna pitanja uopće ne bi trebala ulaziti u raspravu o pobačaju. Prema mišljenju značajnog dijela naše populacije postoji samo jedno mjerilo u rješavanju pitanja pobačaja: neograničeno pravo žene da čini što hoće svojem nerođenom djetetu zbog kojih god razloga — bilo zbog zdravlja, taštine, financijskih razloga ili čak zbog moralnog osjećaja.

Deontološki pristup moralu suočava se s opasnošću da upadne u istu nevolju kao i utilitaristički pristup. Određena pojedinačna ili zajednička osoba preuzima odgovornost da bude posljednja instanca u određivanju ljudskog djelovanja, ne gledajući pritom izvan svojih interesa ili interesa države. U današnjim raspravama vidimo kako se deontološka autonomija razuma razmahala, tako da nešto postaje moralno dopušteno samo zato što postoje ljudi koji se zalažu za njegovu zakonitost! Kao što MacIntyre ističe, izgubili smo zajednički okvir u kojemu možemo raspravljati o moralu.

Naravni zakon: Izvanjsko mjerilo moralnosti

Unatoč tomu, što je napuštena, metoda naravnog zakona je i dalje jedna od najkorisnijih metoda u tehnološkom i pluralističkom društvu zbog toga što u oblikovanju moralnih sudova promatra narav ljudske osobe i što je potpuno otvorena svakom razvoju i otkriću unutar prirodnih znanosti.

Naravni zakon pretpostavlja objektivni moral pa iz toga slijedi da postoje određene nepromjenjive moralne norme, koje ni u kojem slučaju ne smiju biti prekršene, ako pojedinac misli postići osobnu cjelovitost ili društvenu prihvaćenost. Kao što Aristotel kaže:

"Postoje određena djelovanja i čuvstva čija imena upućuju na njihovu nevaljalost, primjerice zlonamjernost, bestidnost, zavist; a među djelovanjima, preljub, krađa i ubojstvo. Stoga je nemoguće djelujući prema njima ikad nešto dobro napraviti: samo provođenje njih je uvijek loše. U ovakvim slučajevima, recimo da je primjerice u pitanju preljub, dobrota ili zloća čina ne ovise o tome čini li se on s pravom ženom, u pravo vrijeme i na pravi način, nego je sam njihov čin pogrešan."

Isto možemo vidjeti u odgovoru Abrahama Lincolna Stephenu Douglasu u njihovoj čuvenoj raspravi o ropstvu: "Kada sudac Douglas tvrdi da bilo tko ili bilo koja društvena zajednica ima pravo posjedovati robove, njegova tvrdnja je sasvim suvisla ako nema ništa loše u instituciji ropstva; ali ako priznamo da je ona loša, on nikako ne može reći da netko ima pravo činiti ono što je loše." Unutar etike naravnog zakona neki čini su pogrešni ne zbog toga što su zabranjeni, nego zbog toga što su pogrešni - to jest, oni nisu prikladni ili ne služe dobru čovjeka. U njegovoj raspravi s Douglasom, Lincoln se morao pozvati na prvenstvo morala pred zakonom, stoga što zakon u ono vrijeme nije podupirao njegovo stajalište o ropstvu. Pitamo se odakle dolaze takve moralne norme: Iz naravi ljudske osobe i njenog okruženja.

Etika naravnog zakona drži da temeljna motivacija ljudskog djelovanja nije Kantov osjećaj dužnosti, nego je to prije potraga za srećom, osjećaj blagostanja koji proizlazi iz "postati više čovjekom" živeći u skladu s vlastitom naravi. Ono drži da ova motivacija pokreće svako ljudsko djelovanje.

Najtipičnija značajka ljudskog djelovanja jest ta da je ono racionalno, omogućava uviđanje svrhovitosti unutar vlastite naravi i na osnovi toga izabire se

Sekularizirano tehnološko društvo koje zanemaruje naravni zakon može biti isto tako opasno za ljudski napredak kao što je bio bilo koji komunistički režim.

djelovanje, koje pojedincu omogućava ostvarivanje svrhe radi koje je stvoren. Može se prigovoriti, da se etika zasnovana na težnji za srećom može pretvoriti u neku vrstu hedonizma. Ipak, prema učenju etike naravnog zakona, iako se čini da određeno djelovanje može donijeti sreću, ono će, naprotiv, neminovno donijeti jad i nevolju ako nije u službi ciljeva radi kojih je pojedinac stvoren. Ono što priječi etiku naravnog zakona da degenerira u neku subjektivističku etiku jest vjera da postoji jedan stvoreni i razumni poredak u svijetu.

Otuda proizlazi da nije uvijek dovoljno pozivati se na ljudsku narav u oblikovanju moralnih sudova u okviru etike naravnog zakona. Uvijek se mora pozivati na onakvu ljudsku narav kakva je stvorena, narav stvorena za sreću u ovom svijetu i u konačnici za svijet koji dolazi. Ako ljudska narav nije stvorena, onda ona nema smisla, u njoj se ne mogu naći nikakvi ciljevi za kojima bi trebalo težiti i koji onda mogu postati dio zakona.

Narav stvorenog bića potječe od njegova Stvoritelja. Olovka ima upravo takvu narav radi koje je stvorena i tu narav možemo razumjeti kao svrhu radi koje je napravljena. Ako se želi revitalizirati etika naravnog zakona, da bi se pomoglo suvremenom društvu koje se susreće s uvijek novim moralnim izazovima, moramo biti potpuno dosljedani njenom naslijeđu. To znači kao minimum priznati postojanje Stvoritelja koji je darovao dostojanstvo i smisao ljudskom biću.

Komunizam je nijekao postojanje ljudske naravi jer je bio zasnovan na ateističkim osnovama. Stoga su komunističke zemlje pokušale stvoriti "socijalističkog čovjeka" te su pritom bile spremne koristiti sva dostupna sredstva jer ništa nije moglo prekršiti prava nepostojeće ljudske naravi! Bez ljudske naravi ne može biti ljudskih prava. Takva logika je neumoljiva. Posljedice su groteskne. Na isti način sekularizirano tehnološko društvo koje zanemaruje naravni zakon može biti opasno za ljudski napredak kao što je bio bilo koji komunistički režim.

Svetost života

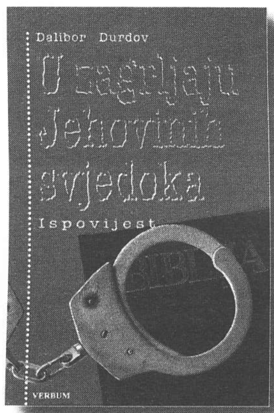
U središtu etike naravnog zakona stoji nepovredivost ljudske osobe — stvorene na sliku i priliku Božju po kojem ona prima svoju istinsku vrijednost. Upravo poštovanje te nepovredivosti mora biti ishodišna točka u oblikovanju moralnih sudova koji se odnose na najnovija dostignuća u medicini i tehnici. O svakom specifičnom slučaju koji donose tehnička dostignuća ne mogu se unaprijed oblikovati moralna stajališta. Ali sama ljudska narav pruža materijal za moralnu refleksiju. Pravo pojedinca na osobnu cjelovitost vodi do moralnih normi koje određuju pitanja privatnosti i tajnosti u eri elektroničkog prikupljanja i pohranjivanja podataka. Svojstvena narav muškarca i žene da svatko od njih proizvodi gamete od 23 kromosoma čije spajanje dovodi do novog ljudskog života od 46 kromosoma, daje potrebnu građu za određivanje principa na kojima leži poredak ljudskih odnosa, način kako upravljati institucijom braka, kako kontrolirati rađanje djece, kako nadići problem neplodnosti i kako postupiti u slučaju mnogih današnjih moralnih zagonetki. Načelo nepovredivosti nevine osobe oblikuje naša stajališta o "životnim pitanjima" koja se kreću od pitanja davanja hrane bolesnicima u komi do pitanja plaćanja ratne odštete i presuđivanja smrtne kazne.

Moralna pitanja koja proizlaze iz zaprepašćujućih otkrića u medicini i tehnici ne dopuštaju laka, jednostavna rješenja. Ta pitanja nisu nerješiva. Mi kao ljudi posjedujemo kulturalne i moralne izvore kojima možemo pristupiti tim pitanjima na ljudski i razuman način stoga što se oslanjamo na naslijeđe čovječanstva, naslijeđe naravnog zakona, koje je uspješno služilo ljudskom dobru u sasvim različitim kulturalnim kontekstima, upravo zbog toga što poštuje čovjeka kao božansko stvorenje. Mi Amerikanci, posebno smo sretni što nam je naslijeđe naravnog zakona dio nacionalne povijesti. U osnivačkim dokumentima Sjedinjenih Američkih Država priznajemo "zakon prirode i Boga koji je stvorio" i držimo da su "ove istine očigledne: da je Stvoritelj svim ljudima dao neka neotuđiva prava, a između ostalih su to pravo na život, slobodu i težnju za srećom." Ako se na njega oslonimo, ovo naslijeđe nam može i danas poslužiti.

■

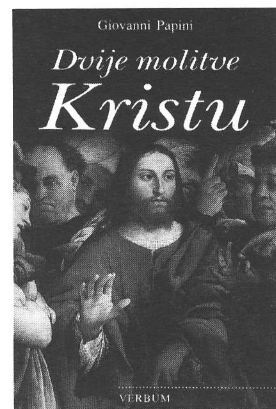
Naslov izvornika: John Haas, Thinking Ethically about Technology, *The Intercollegiate Review, 1992.*
Preveo: Vicko Vitasović

Knjižarski izlog

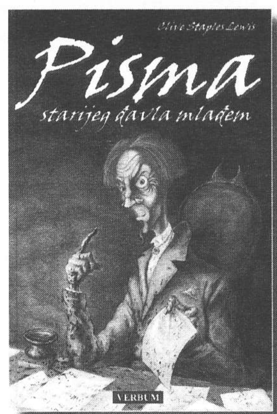

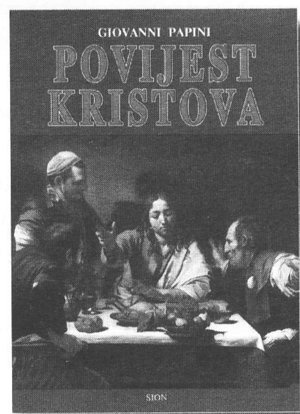
Durdov, Dalibor,
U Zagrljaju Jehovinih svjedoka,
Verbum, Split 2000.
Knjiga-ispovijest o povratku u Katoličku crkvu.

Papini Giovanni,
Dvije molitve Kristu,
Verbum, Split 1999.
Knjiga koja sadrži dva Papinijeva teksta za koje mnogi drže da su najljepše stranice što su napisane o Kristu.

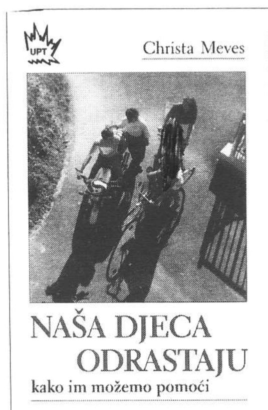

Lewis, Clive Staples,
Pisma starijeg đavla mlađemu,
Verbum, Split 1999.
Kroz pisanu pouku koju stariji đavao upućuje mlađem, Lewis iznosi mnoge isitne o Bogu, čovjeku i zlodusima.

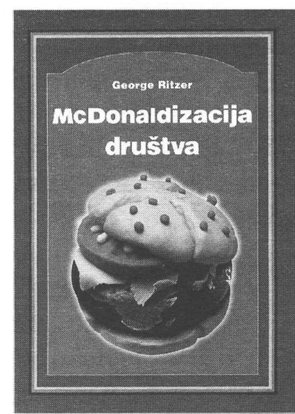

Papini, Giovanni,
Povijest Kristova,
Sion, Zagreb 2000.
Jedan od najboljih romansiranih životopisa Isusa Krista.

Meves, Christa,
Naša djeca odrastaju,
UPT, Đakovo 1999, 120 s, 31 kn.
Nova knjiga s obiteljskom tematikom poznate obraćenice i psihologa.

Ritzer, George,
McDonaldizacija društva,
Jesenski i Turk, Zagreb 1999, 326 s.
Zanimljiva knjiga o suvremenoj civilizaciji poznatog američkog sociologa.

PRETPLATNIČKI KUPON

Ime i prezime (ustanova): ....

Ulica i broj: ....

Pošt. broj: .... Mjesto: ....

Zanimanje: .... JMBG / MB: ....

Tel./fax: .... Broj pretplata: ....

Datum: .... Potpis: ....

Osluškujući znakove vremena i slijedeći poziv Drugog vatikanskog sabora na vjerničku zauzetost, grupa katoličkih laika je u Splitu 1990. godine pokrenula časopis *Nova tribina*. Tijekom prošlih godina *Nova tribina* je pomalo sazrijevala i rasla pretvorivši se u jedinstvenu semestralnu reviju na hrvatskom katoličkom prostoru, s nesumnjivim utjecajem.

Živom laičkom sviješću i odgovornošću, uredništvo iz broja u broj stvara list kojeg obilježavaju otvorenost, aktualnost i jasna idejna profiliranost. Sadržavajući članke iz najuglednijih inozemnih katoličkih časopisa i izvorne autorske priloge vrsnih hrvatskih autora, te bogate tematske blokove, svaki broj *Nova tribine* jest cjelina za sebe, nešto što ima trajnu vrijednost, i dugo vremena nakon izlaska.

Uredništvo će i dalje stvarati list namijenjen onima koji žele neprestano izgrađivati svoju vjerničku izobrazbu na temeljima živog, cjelovitog i uvijek aktualnog katoličkog nauka, produbljivati svoje znanje o katoličkoj duhovnosti, kulturi, filozofiji, teologiji i mistici, koji žele saznati više o njenim svecima i uzorima, koji žele biti u kontaktu sa životom Crkve. Podrška od strane crkvenog vodstva i svećenstva, koja dolazi iz raznih dijelova Domovine, te čestitke, koje listu upućuju različita vjernička društva i zauzeti laici najbolji su poticaj takvom uređivačkom usmjerenju.

Kako bismo Vam omogućili da *Nova Tribina* redovno, odmah po izlasku, dolazi na vašu adresu, pozivamo Vas na pretplatu. Na Vama je samo da ispunite i pošaljete nam ovdje priloženi pretplatnički listić. Pretplatu ćete platiti prilikom primitka sljedećeg broja časopisa (15 kn po broju).

Nova Tribina je časopis koji ostaje dosljedan samome sebi, a to znači vjernosti Petru, odnosno Katoličkoj crkvi i na doktrinarnom planu jednako kao i u životnoj praksi.

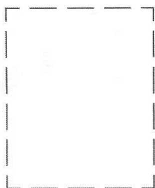
Radio Vatikan - Hrvatski program

Neke od dosadašnjih tema:
Genetski inženjering, pobačaj, eutanazija, narkomanija, smrtna kazna, ekologija, feminizam, informacijsko društvo, tehnika, film, znanost...
Liturgija, tradicija, učiteljstvo, socijalni nauk, laici u Crkvi, ekumenizam, ateizam, katolici i politika, vjeronauk u školama, vjera i umjetnost, mistika...
Stajališta Crkve o masonstvu i rotary clubovima, Marx i sotonizam, sinkretizam, sekte, astrologija, okultizam, eneagram, new age, viteštvo, srednji vijek, simbolika...
Toma More, Jacques Maritain, Josef Bochenski, Ivan Merz, Majka Terezija, Sv. Toma Akvinski, kard. Alojzije Stepinac, Nikolaj Berdjajev, Sv. Ignacije Lojolski, dr. Mile Budak, dr. Mate Ujević, dr. Rudolf Eckert...

Autori objavljenih tekstova:
kard. Christoph Schönborn, kard. Danneels, Josef Pieper, dr. Frane Franić, dr. Špiro Marasović, S. Marija od Presvetog Srca, Miro Glavurtić, dr. Antun Lisec, dr. Franjo Pšeničnjak, dr. Ivan Mužić, mons. J. Batelja, dr. M. Belić, dr. A.J. Matanić...

Sugovornici:
kard. F. Kuharić, mons. Ante Jurić, mons. dr. Petar Šolić, mons. dr. Marin Barišić, Ivan Aralica, Milona von Habsburg, dr. Luka Brajnović, dr. Lav Znidarčić, dr. Robert Spaemann...

Autorski članci \ Razgovori s uglednim osobama iz života Crkve \ Tematski blokovi \ Izbor članaka iz najboljih svjetskih katoličkih magazina i s katoličkih web stranica \ Prikazi novoobjavljenih naslova \ Izvadci iz katoličkih knjiga \ Crkvene i društvene aktualnosti \ Polemike \ Studije i feljtoni \ Prilozi za obitelj i mlade

NOVA TRIBINA

POLJANA GRGURA
NINSKOGA 5/1
21000 Split
Hrvatska

NOVA TRIBINA
HUIZINGA
MUMFORD
BOCHENSKI
MARITAIN
TOMA MORE - SVETAC ZA SVA VREMENA

NOVA TRIBINA
LITURGIJA - DJELO DRUGOGA

NOVA TRIBINA
SPAEMANN
PIEPER
GUILLET
BLONDEL
"IZVAN CRKVE NEMA SPASENJA"

NOVA TRIBINA
KULTURA
MARITAIN
EKOLOGIJA
SIKSTO V.
EKUMENIZAM
VATIKAN
MASONI

NOVA TRIBINA
OPASNOSTI GENETIČKE MANIPULACIJE

NOVA TRIBINA
STEPINAC

Jubilejski himan

Isuse Kriste, slava ti, slava!
Uvijek se rađaš: jučer i danas.
Slava Ti slava! Skoro ćeš doći.
Spas si i nada jedina za nas.

Nek' ti je slava, Gospode Kriste!
Oprost nam daješ i pravde vir.
Godina milosti otvara vrata!
Samo je u tebi jedinstvo i mir.

Nek' ti je slava, Srce božansko!
Slomljenoj duši svu nadu budiš:
Krvlju si svojom oprao grijehe:
Mir svoj svijetu u obilju nudiš.

Nek' ti je slava, Živote svijeta,
Ponizni Slugo do smrti vjeran!
Budućnost novu povijesti daješ.
Sam si jedinstvo i mir smjeran.

Nek' ti je slava, Očeva riječi!
U Betlemu rođeni čovječji Sine.
Mudraci, pastiri spoznaju tebe,
Mir da nam dođe i pravda sine.

Nek' ti je slava, Zaglavna stijeno,
Skriveno sjeme, svjetlo u tami!
Svijet se ne spašava doli u tebi.
Jedno smo s tobom i nismo sami.

Nek' ti je slava, Pastiru Dobri!
Ti stado svoje k izvoru vodiš,
Živom ga vodom na putu krijepiš.
Da u nama mir i jedinstvo rodiš.

Nek' ti je slava, Učitelju Mudri!
Tko tebe slijedi križ na se prima;
Preblaga vijest trag mu je nozi,
Jedinstvom zrači i mira ima.

Nek' ti je slava, Kruše Života,
Besmrtna hrano i mano s neba,
Ti tažiš glad zemaljskom stvoru
Koji mira i jedinstva treba.

Nek' ti je slava, Ljubljeni Sine!
Čovjeka ljubiš k'o sestru i brata,
Prisutnosti slatka u svojoj Crkvi,
Jedinstva i mira otvaraš vrata.

Nek' ti je slava, raspeti Bože!
Raskriljuješ ruke i otvaraš grudi.
Blaženi svi su koji suze rone,
Jedinstvo i mir tužnima budi.

Nek' ti je slava, Vazmeno sunce!
Odijevaš povijest u zrake topline.
U tvome se svjetlu tisućljeće rađa,
Prepuno radosti i Božje miline.

Nek' ti je slava, Blažena Majko!
Presjajna djevo, za nas se moli:
Usliši, Kriste, nju koju kruniš,
I daruj nam mira umjesto boli.

Nek' ti je slava! Sad cijela Crkva
Nebeskog Oca tvojim glasom slavi
U Duhu ti pjeva radosnu pjesmu.
Jedinstvo i mir u tebi je pravi.

NOVA TRIBINA